

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN
ARGÜMANTASYON TEMELLİ SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN İNANÇ VE DENEYİMLERİ

AYŞE KILIÇ

İzmir
2022

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN
ARGÜMANTASYON TEMELLİ SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN İNANÇ VE DENEYİMLERİ

AYŞE KILIÇ

DANIŞMAN
DOC.DR. BANU CULHA ÖZBAS

İzmir

2022

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “ Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Argümantasyon Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimine İlişkin İnanç ve Deneyimleri” adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

17/08/2022

AYŞE KILIÇ

Tarih:29/08/2022

Tez Başlığı:

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Argümantasyon Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimine İlişkin İnanç Ve Deneyimleri
Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 117 sayfalık kısmına ilişkin,29 /08/2022 tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 8 dir.**

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz

Programı Kullanım Kılavuzunu okudum ☒

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) x

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) ☐

x Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, x Kaynakça hariç, x Alıntılar dâhil, x Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça dâhil, ☐ Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. x EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde. X	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Ayşe KILIÇ
Öğrenci No :2019950072
Anabilim Dalı :Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Programı :Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı
Statüsü : Yüksek Lisans x Doktora ☐

ÖĞRENCİ
Ayşe KILIÇ
29/08/2022

DANIŞMAN
Doç. Dr. Banu ÇULHA ÖZBAŞ
29/08/2022

Açıklamalar

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu (☐) işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (..... Tel:veya) başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

TEŞEKKÜR

Bu çalışma değerli pek çok kişinin desteği ve yardımıyla oluşmuştur. Öncelikle hem genel olarak yüksek lisans sürecimde hem de tez yazım sürecimin her aşamasında desteklerini esirgemeyen, sabrı ve anlayışıyla her zaman yanımda olan sevgili danışmanım Doç. Dr. Banu ÇULHA ÖZBAŞ'a çok teşekkür ederim.

Tez savunma jürimde yer alarak değerli görüş ve önerileriyle yapmış oldukları katkıları için sevgili hocalarım Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN ve Dr. Öğr. Üyesi Selda ŞAN'a çok teşekkür ederim.

Yüksek lisansa başlamam konusunda beni cesaretlendiren, lisans dönemimde ve sonrasında desteklerini yürekten hissettiğim sevgili hocalarım Öğr. Gör. Dr. İskender DAŞDEMİR'e, Doç. Dr. Semra SÜTGİBİ' ye, Dr. Öğr. Üyesi Saadet TEKİN'e çok teşekkür ederim.

Değerli vakitlerini ayırarak araştırmaya katılan, görüşleriyle araştırmaya katkı sağlayan sosyal bilgiler öğretmenlerine teşekkür ederim.

Ve ailem. Aldığım her kararında yanımda olan, beni her zaman destekleyen, varlıklarıyla güç bulduğum ve her zaman şükrettiğim babam Osman KILIÇ'a, annem Nurcihan KILIÇ'a, biricik dostum, canım kardeşim Kadir KILIÇ'a çok teşekkür ederim.

Canım Aileme

Ayşe KILIÇ

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	x
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç ve Önem	3
1.3. Problem Cümlesi.....	3
1.4. Alt Problem Cümleleri.....	3
1.5. Sınırlılıklar	3
BÖLÜM II.....	5
KURAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Argüman ve Argümantasyon Kavramları	5
2.2.Argümantasyonun Temelli Öğretimin Uygulanma Şekilleri	7
2.2.1.Yazılı Argümantasyon	7
2.2.2.Sözlü Argümantasyon	7
2.3.Eğitimde Argümantasyonun Kullanılması.....	7
2.4.Argümantasyon Temelli Öğretimde Uygulanan Etkinlik Örnekleri.....	9
2.5.Argümantasyon Modelleri	10
2.5.1.Toulmin’in Argümantasyon Modeli	10
2.5.2.Argüman Yapısını İnceleyen ve Argümantasyon Temelli Öğretime Temel Oluşturan Diğer Modeller	13
2.6.Pedagojik Alan Bilgisi	14
2.7.Öğretimsel İnançlar.....	14
BÖLÜM III	17
YÖNTEM.....	17

3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni	17
3.2. Örneklem / Çalışma Grubu / Katılımcılar	17
3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları	20
3.4. Verilerin Analizi.....	21
3.5. Araştırmanın Geçerliliği ve güvenirliği	22
3.6. Araştırmacının Rolü	22
BÖLÜM IV	24
BULGULAR.....	24
4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kendi Sosyal Bilgiler Öğrenme Deneyimleri	24
4.1.2 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik İnançları	30
4.1.3 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Hakkındaki İnançları.....	44
4.1.4 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Argümantasyon Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Görüşleri.....	53
BÖLÜM V	69
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	69
5.1. Tartışma.....	69
5.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kendi Sosyal Bilgiler Öğrenme Deneyimlerine İlişkin Sonuç Ve Tartışma	69
5.1.3 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik İnançlarına İlişkin Sonuç Ve Tartışma.....	70
5.1.4 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Hakkındaki İnançlarına İlişkin Sonuç Ve Tartışma	70
5.1.5 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Argümantasyon Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Görüşleri Ve Bu Görüşlerini Etkileyen Faktörlere İlişkin Sonuç Ve Tartışma	71
5.2.Argümantasyon Temelli Öğretime İlişkin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Oluşturulan Tipler	73
5.3.Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Argümantasyon Temelli Öğretime İlişkin İnançlarını Etkileyen Faktörler	74

5.2. Sonuç ve Öneriler.....	76
KAYNAKÇA.....	80
EK 1.	90
EK 2. Uygulama İzinleri	91
EK 3.	92
Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları	92
EK 4.	94
Ders Planları.....	94
Ders Planı 1	94
Ders Planı 2	100

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin geçmişte nasıl bir sosyal bilgiler dersi hatırladıkları ve derslerinin nasıl geçtiğine ilişkin tablo.....	24
Tablo 2: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin geçmişte etkilendikleri derslerin neler olduğuna ilişkin tablo.....	26
Tablo 3: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendi eğitim hayatları boyunca öğretmenlerinin uyguladıkları yöntem ve tekniklere ilişkin tablo.....	28
Tablo 4: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretmeni olmaya karar vermelerinde etkili olan faktörlere ilişkin tablo.....	29
Tablo 5: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminin gerekliliğine ilişkin görüşlerini içeren tablo	31
Tablo 6: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müfredat içerisinde en önemli gördükleri konulara ilişkin tablo.....	33
Tablo 7: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin etkili olduğunu düşündükleri yöntem ve tekniklere ilişkin tablo.....	35
Tablo 8: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendi derslerinde uyguladıkları yöntem ve tekniklere ilişkin tablo.....	37
Tablo 9: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin girdikleri derslerde motivasyonlarının artmasında etkili olan faktörlere ilişkin tablo	40
Tablo 10: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders hakkında öğrencilerin neler düşündüklerine ilişkin görüşlerini içeren tablo.....	42
Tablo 11: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilimciler ve sosyal bilimcilerin özelliklerine ilişkin görüşlerini içeren tablo.....	45
Tablo 12: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilimcilerin ürettikleri bilgilerin sosyal bilgiler ders içeriğine yansıyor yansımadağına dair görüşlerini içeren tablo	47
Tablo 13: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere bilimsel araştırma yöntemlerinin öğretilmesinin gerekliliğine ilişkin görüşlerini içeren tablo	48
Tablo 14: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilimcilerin farklı sonuçlara ulaşmalarının nedenlerinin neler olabileceğine dair görüşlerini içeren tablo	51
Tablo 15: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin sosyal bilgiler dersinde her sınıf ortamında uygulanıp uygulanamayacağına dair görüşlerini içeren tablo .	54
Tablo 16: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon yönteminin sosyal bilgiler dersinde her okul ortamında uygulanıp uygulanamayacağına dair görüşlerini içeren tablo	55
Tablo 17: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin sosyal bilgiler dersinde her öğrenciye uygun olup olamayacağına dair görüşlerini içeren tablo	57

Tablo 18: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin uygulanmasının veliler açısından tepkilerin nasıl olacağına dair görüşlerini içeren tablo 59

Tablo 19: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin uygulanması sonucunda öğrencilerin hangi becerileri kazanabileceklerine dair görüşlerini içeren tablo . 61

Tablo 20: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin uygulanabilmesi için öğretmenlerin hangi becerilere sahip olmaları gerektiğine dair görüşlerini içeren tablo.62

Tablo 21: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin sınıf yönetimine olumlu ve olumsuz etkilerinin neler olabileceğine dair görüşlerini içeren tablo 64

Tablo 22: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin öğrenciye olumlu ve olumsuz etkilerinin neler olabileceğine dair görüşlerini içeren tablo 65

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş gruplarını içeren grafik	19
Grafik 2: Öğretmenlerin kıdem durumuna ilişkin grafik	19
Grafik 3: Öğretmenlerin derslerine girdikleri sınıf düzeyine ilişkin grafik.....	20
Grafik 4: Araştırmada yer alan öğretmenlerin cinsiyet dağılımına ilişkin grafik	20

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Toulmin'in Argümantasyon Modeli	12
---	----

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ARGÜMANTASYON TEMELLİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN İNANÇ VE DENEYİMLERİ

Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimine ilişkin inanç ve deneyimlerinin ne olduğunu incelemektir. Çalışma 2021-2022 Eğitim öğretim yılı bahar döneminde Güneydoğu Anadolu Bölgesi içerisinde bulunan gelişmiş bir ilde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapan öğretmenler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 8 kadın ve 13 erkek öğretmen olmak üzere toplamda 21 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada; nitel olgu bilim deseni kullanılarak araştırma sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış ve sesli düşünmeli görüşmeden yararlanılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin kendi sosyal bilgiler öğrenme deneyimleri, sosyal bilimlerin doğası ile argümantasyon arasında nasıl bir ilişki kurdukları ve argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimine yönelik görüşleriyle, görüşlerini etkileyen faktörlerin neler olduğuna odaklanılmıştır. Araştırmanın bulgularına dayalı olarak durumlar arasındaki benzerlik ve farklılıklardan yola çıkılarak, soru-cevapla dersi zenginleştirmek için argümantasyon, küçük sosyal bilimciler gibi düşünmeyi öğretmek için argümantasyon, çocukların kendi sorularını sormalarını desteklemek için argümantasyon, etkin vatandaşlık becerilerin geliştirmek için argümantasyon ve sosyal becerileri geliştirmek için argümantasyon olmak üzere 5 tiplene oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimine ilişkin inanç ve görüşlerinin kendi öğrenme deneyimlerinden, okulun ve sınıfın fiziksel koşullarından, idare ve veli tutumundan, öğrenci seviyesinden, ilgi duydukları alan ve konulardan, uyguladıkları öğretim yöntemlerinin etkililiğine dair düşünce ve deneyimlerinden etkilendiği görülmüştür. Bu sonuçlar ışığında çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler Öğretmenleri, Argümantasyon Temelli Öğretim, Öğretimsel İnançlar, Deneyim, Pedagojik Alan Bilgisi

ABSTRACT

SOCIAL STUDIES TEACHER’S BELIEFS AND EXPERIENCES ABOUT ARGUMENTATION BASED SOCIAL STUDIES EDUCATION

The aim of this study is to examine the beliefs and experiences of social studies teachers about argumentation-based social studies teaching. The study was conducted in the spring semester of the 2021-2022 academic year with teachers working under the Ministry of National Education in a developed province located in the Southeastern Anatolia region. The study group of the research consists of 21 social studies teachers in total, including 8 female and 13 male teachers. In the research, the answer to the research question was sought by using qualitative case science design. Semi-structured and voice-guided interview were used as a data collection tool in the research. In the research, teachers' own social studies learning experiences, how they establish a relationship between the nature of social sciences and argumentation, and their views on argumentation-based social studies teaching, decisively focused on what factors affect their views. Based on the findings of the research and considering the similarities and differences between the situations, 5 different types were created as follows: argumentation to enrich the lesson with question and answer, argumentation to teach how to think like little social scientists, argumentation to support children to ask their own questions, argumentation for the development of effective citizenship skills and argumentation to improve social skills. As a result of the research, it was seen that teachers' beliefs and views on argumentation-based social studies teaching were affected by their own learning experiences, by their beliefs and opinions on the teaching of social studies, by the physical conditions of the classroom and the school administration and the parent stance, by the level of the student, and by the subjects in areas of interest, thoughts and experiences applied from the effectiveness of the teaching methods. Consequently, various recommendations have been presented within the framework of these results.

Keywords: Social Studies Teachers, Discussion-Based Teaching, Teaching Beliefs, Experience, Pedagogical Content Knowledge

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Sosyal bilgiler, üzerinde yaşadığımız ve sürekli değişkenlik gösteren dünya üzerinde çeşitli yollarla ulaştığı bilgileri günlük yaşamda karşılaştığı durumlarda kullanabilen, önüne çıkan problem durumunda bu probleme çözüm üretebilen etkin vatandaşların yetiştirilmesinde önemli bir programdır (Öztürk, 2006; Doğanay, 2009). Bireyin yaşam içerisinde karşılaşılabileceği çoğu durum sosyal bilgiler içeriğinde yer almaktadır. Bu nedenle sosyal bilgiler, içerisinde bireyin öğrendiği konuları hayatilik çerçevesinde karşılaştığı durumlara uyarlaması, problemler karşısında müfredat içerisinde yer alan konular dâhilinde sorgulayıp ilişki kurarak problemlere çözümler üretmesi gibi becerileri elde etmesini desteklediği için, yeni hazırlanan programın amaçlarının gerçekleştirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Günümüzde pek çok alanda yeni gelişmeler yaşanmaktadır. Bu durum bilim, kültür, sağlık, sanat, spor gibi alanlarda olduğu gibi eğitimi de kuşkusuz etkilemiştir. Bu bağlamda eğitim konusunda gelişmeleri takip etmek adına 2005 yılından itibaren yapılandırmacılık doğrultusunda programı yenileme çalışmasına gidilmiş ve 2018'den günümüze kadar hedeflenen amaçlar doğrultusunda program geliştirme çalışmalarına devam edilmiştir. Hazırlanan yeni program ile etkin vatandaşlığın da gerekliliği olan değişmelere açık, karşılaştığı durumları eleştirip sorgulayabilen, aynı zamanda çeşitli araştırmalar yapıp bilgi üretebilen, ürettiği bilgileri etkili iletişim yollarını kullanarak iletebilen bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır (MEB, 2018).

Bahsedildiği üzere yeni hazırlanan program bireylerin eleştirel düşünme, sorgulama, araştırma, bilgiyi üretme, üretilen bilgiyi, uygun şekilde paylaşma gibi beceriler kazandırmayı amaçlamaktadır. Öğrenciyi merkeze alan çağdaş yöntemler kullanılarak bu amaçlar gerçekleştirilebilir (Özkara,2011). Yeni eğitim programlarının amaçlarının gerçekleşmesinde programın en dinamik yapısı uygulanan yöntem ve tekniklerdir (Mirzeoğlu & Özcan, 2019). Nitekim bu bağlamda yeni program dahilinde ezberci yöntemlerin aksine bireylerin aktif bir şekilde sorgulaması ve araştırmasını mümkün kılan aynı zamanda üst düzey becerilerin gelişimine katkıda bulunan yöntemler artık kullanılmaktadır (Hasançelebi & Günel, 2013).

Öğrenci merkezli ve yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun olan tartışma ve tartışma temelli yöntem ve teknikler amaçlanan becerilerin öğrenciye kazandırılmasında önemlidir (Kaya, 2021). Temelinde tartışmayı barındıran argümantasyon temelli öğretim de hedeflenen amaçların gerçekleşmesinde önemli bir yöntemdir.

Yaşamı boyunca insan yer aldığı toplum içerisinde var olma mücadelesi vermiş ve günümüzde de hala var olma mücadelesine devam etmektedir. Bu durum insanın sürekli bir arayış ve sorgulama içinde olduğunu göstermektedir. Yaşam içerisinde sürekli sorgulama, araştırma ve karar verme sürecini yaşamaktayız. Örneğin sabah arabayla işyerine giderken hangi yolu kullanmamız gerektiği aslında günlük hayatta her zaman karşılaştığımız bir durum. Ancak bu durumda bile kendi kendimize sürekli argümanlar üretiriz. Trafiğin yoğun olduğu yolun tercih edilmemesi, kısa olan ve bozuk olmayan yolun tercih edilmesi gibi. Günlük hayatta her gün kullandığımız yol şeklindeki en basit örnekte bile birden fazla argüman üretirken hayatın içinden bilgilerin yer aldığı sosyal bilgiler dersinde argümantasyon temelli öğretimin önemli bir yeri vardır.

Argümantasyon çeşitli kurallar çerçevesinde uygulanan bir tartışma yöntemidir. Aynı zamanda argümantasyon bireylerin öğrenme sürecinin bir ifadesi olan soru sorma etkinliği içinde birbirleriyle tartıştıkları ve elde ettiklerini tartışma temelinde açıkladıkları, birbirleriyle bilgi alışverişi yapıp değerlendirdikleri bir süreçtir (Chin & Osborne, 2010). Burada tartışma daha çok bilimsel özellikler kazanmaktadır. Argümantasyon temelli öğretimin uygulanma sürecinde ilk olarak bir problem belirlenir. Ardından bireylerden problemle ilgili fikirlerini açıklamalarını istenerek küçük grup tartışması yapılır. Daha sonra bireylerin problemle ilgili argüman üretmeleri desteklenir. Bu bağlamda genişletilmiş grup tartışmasına hazırlık yapılır. Büyük grup tartışması sürecinde karşılıklı fikirler, destekleyiciler ve çürütücüler sunularak bir tartışma süreci oluşturulur. Bu şekilde argümantasyon süreci tamamlanır (Koray, 2006). Süreç sonunda birey, problemle başa çıkabilme ve problem çözme becerisi elde eder (Besnard & Hunter, 2008).

Sosyal bilgiler dersi tartışmaya oldukça açık bir derstir. Aynı şekilde argümantasyon temelli öğretim de tartışma temelinde gerçekleştirilmektedir. Sosyal bilgiler alanında konu ile ilgili çalışmalara bakıldığında yöntemin kullanımının yaygın olmadığı ve konu ile ilgili yapılan çalışmaların yetersiz olduğu tespit edilmiştir (Demir, 2017 ; Torun, 2015). Dolayısıyla argümantasyon temelli öğretimin tartışma temelinde yapılması, sosyal bilgiler dersine uygun olmasına karşın bu yöntemin sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından uygulanıp uygulanılmaması ve bu duruma neden olan faktörler ile ilgili soru işaretleri ortaya çıkmıştır.

Eğitimciler tartışmayı etkili bir eğitim uygulaması olarak görmektedirler. Bireylerin vatandaşlık becerilerini deneyimlemesi, sosyal etkileşim sağlaması gibi nedenlerden dolayı tartışma sosyal bilgiler eğitimi açısından önemlidir (Engle & Ochoa, 1988). Tartışma sosyal bilgilerde programın hedeflediği pek çok becerinin yanında etkin vatandaş yetiştirme konusunda etkili olsa da sınıf içi uygulamalarda pek kullanılmamaktadır (Kaya, 2021). Öğretmenlerin sınıflarında tartışmayı az kullanmalarının pek çok sebebi olabilir. Bazen öğretmenler kısa süren soru cevap etkinliklerini tartışma olarak ifade edebilmektedir. Bu nedenle araştırmanın amaçlarından birini de öğretmenlerin argümantasyon temelli öğretimin yanında tartışmayı nasıl gördükleri, tartışmaya yönelik deneyimlerinin neler olduğu, bu süreçteki deneyimlerinin ve inançlarının neler olduğunu araştırmaktır.

1.2. Amaç ve Önem

Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretime ilişkin inanç ve deneyimlerinin derinlemesine incelenmesidir. Bunun için sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimine ilişkin inançları üzerinde odaklanılmış ve argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretiminin ne olduğu, öğretmenlerin geçmişte yöntemi uygulayıp- uygulamadıkları, yine öğretmenlerin yönetime dair inançlarının nasıl şekillendiği ve yöntemin sınıflarda uygulanabilirliğine ilişkin görüşlerin ne olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Böylelikle sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin sosyal bilgilerde kullanıma ilişkin inançlarının ne olduğu, bu görüşleri şekillendiren unsurların neler olduğu üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda problem cümlesi aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

1.3. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimine ilişkin inanç ve deneyimleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

1.4. Alt Problem Cümleleri

- 1) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendi sosyal bilgiler öğrenme deneyimleri nasıldır?
- 2) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretimine yönelik inançları nasıldır?
- 3) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilimlerin doğası ile argümantasyon süreci arasında nasıl bir bağ kurmaktadır?
- 4) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimine ilişkin görüşleri ve bu görüşlerini etkileyen faktörler nelerdir?

1.5. Sınırlılıklar

-Yapılan araştırmanın süresi 2021-2022 akademik yılı güz yarıyılı ile sınırlıdır.

-Araştırmanın çalışma grubu Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak güneydoğu Anadolu bölgesinde görev yapan 8 kadın, 13 erkek öğretmen olmak üzere toplamda 21 sosyal bilgiler öğretmeni ile sınırlıdır.

-Araştırmada elde edilen veriler sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmeler (Yarı yapılandırılmış ve sesli düşünülerek görüşme), bu görüşmelere ek olarak görüşmelerin ses kayıtları ve yazılı belgeler (Argümantasyon temelli öğretime uygun olacak şekilde hazırlanmış ders planları) ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Argüman: Argüman Türk Dil Kurumu tarafından kanıt, sav, iddia olarak tanımlanmıştır (TDK, 2020).

Argümantasyon: Bireylerin öğrenme sürecinin bir ifadesi olan soru sorma etkinliği içinde birbirleriyle tartıştıkları ve elde ettiklerini tartışma temelinde açıkladıkları, birbirleriyle bilgi alışverişi yapıp değerlendirdikleri bir süreçtir (Chin & Osborne, 2010).

Alan Bilgisi: Öğretmenlerin öğrencilere öğreteceği, anlatacağı çeşitli konulara dair bilimsel bilgi alan bilgisidir (Ay, 2017).

Pedagojik Bilgi: öğretmenin anlatacağı konuya ve öğrenciye en uygun yöntem tekniği seçme ve anlatmasıdır (Mishra & Koehler, 2006).

Pedagojik Alan Bilgisi: Alan Bilgisi ve Pedagojik bilginin birleşimiyle pedagojik alan bilgisi ortaya çıkmıştır. Pedagojik alan bilgisi öğrencilerin öğretmen tarafından çeşitli uygulamalarla anlatılan bilgiyi daha iyi anlamlarını sağlayan bir bilgidir (Shulman, 1986).

Tartışma: Birden fazla kişinin herhangi bir konu ile ilgili görüşlerini karşılıklı şekilde ortaya koymalarıdır (TDK, 2020).

1.7. Kısaltmalar

TDK: Türk Dil Kurumu

Akt.: Aktaran

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

Vb.: Ve benzeri

Vd.: Ve diğerleri

PB: Pedagojik Bilgi

AB: Alan Bilgisi

PAB: Pedagojik Alan Bilgisi

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde öncelikli olarak argüman ve argümantasyonun ne olduğu, nasıl geliştiği, argümantasyon kuramları, eğitimde argümantasyon temelli öğretimin uygulanması ve bu süreçte uygulanan etkinlik örnekleri, pedagojik alan bilgisi ve öğretmenlerin öğretimsel inançları açıklanmıştır.

2.1. Argüman ve Argümantasyon Kavramları

Argüman Türk Dil Kurumu tarafından kanıt, sav, iddia olarak tanımlanmıştır (TDK, 2020). Toulmin ise, argümanı öne sürülen bir durumun kanıtlarını göstermek veya reddetmek için ortaya atılan iddialar şeklinde tanımlamıştır (Toulmin, 2003).

Yukarıda tanımları verilen argüman: mantıksal, retorik ve diyalektik olmak üzere üç şekilde karşımıza çıkmaktadır. Mantıksal argümanda herhangi bir konu ya da durum hakkında ortaya konan iddiaların gerekçeleri yani dayanakları yanlış ise mantık açısından sonucun da yanlış olacağı ifade edilmiştir. Argümanların ifade edilmesi, iletişim konusunda bireylere farklı beceriler kazandırmaktadır ve tartışma sürecinde etkili iletişimin sağlanması da önemlidir. Burada retorik argüman karşımıza çıkmaktadır. Tartışmanın temelini oluşturan herhangi bir konu ya da durumla alakalı olarak bireyler kendi fikirlerini karşıdaki kişileri ikna edebilmek adına etkileyici ifadeler kullanır. İletişimin yoğun olduğu argüman şekli retorik argümandır (Özkara, 2011. Akt. Demir, 2017). Diyalektik argüman ise argümantasyon temelli öğretim sürecinin kendisidir. Bireyler konu, durum ya da problemle ilgili iddialar üretir bunları destekleyen fikirler ileri sürer, karşıt fikirlere çürürtücüler kullanarak karşı tarafı mantıksal olarak ikna eder (Tümay & Köseoğlu, 2011).

Argümantasyon ile ilgili yapılan tanımlara bakıldığında: Argümantasyon bireylerin öğrenme sürecinin ifadesi olan soru sorma etkinliği içinde birbirleriyle tartıştıkları ve elde ettiklerini tartışma temelinde açıkladıkları, birbirleriyle bilgi alışverişi yapıp değerlendirdikleri bir süreçtir (Chin & Osborne, 2010). Argümantasyon daha genişletilmiş anlamıyla düşüncelerin ortaya konma şekli olarak tanımlanmıştır (Kuhn & Udell, 2003). Argümantasyon, bireylerin elde ettikleri bilgileri çeşitli şekillerde savunma ve düşüncelerine karşıt olarak oluşturulan farklı fikirlere yeni savlar oluşturma sürecidir (Özcan, 2019). Argümantasyon, bireylerin herhangi bir durum ya da konu ile ilgili belli bir mantığa dayandırdıkları iddialarını farklı açılardan tartışması sürecidir (Kuhn, Wang, & Li, 2010). Bu bağlamda argümantasyon çeşitli olay, olgu ve durumlar karşısında farkında olma, düşünme, düşündüklerini ortaya koyma ve karşıt fikirler ile karşılaşıldığında yeni fikirler üretme süreci şeklinde açıklanabilir.

Argümantasyon tartışma ortamında ortaya atılan karşıt fikirlerin çeşitli iddialar öne sürerek açıklanması etkinliğidir (Kaya & Kılıç, 2008). Bu tanıma paralel olarak argümantasyon, sosyal ortamlarda bir durumla ilgili verilerin sözel şeklide analiz edilip, değerlendirilmesi ve çeşitli çürütücü ve destekleyici argümanların üretildiği konuşma dizisi olarak tanımlanmıştır (Chin & Osborne, 2010).

Bununla birlikte argümantasyon, yapılan çeşitli etkinlikler sayesinde hem bireysel bir etkinlik olduğu hem de büyük ve küçük tartışma grupları içerisinde yapılan bir süreç olduğu için de sosyal bir etkinlik olarak tanımlanmıştır (Driver, Newton, & Osborne, 2000).

Argüman ve argümantasyon birbiriyle ilişkili kavramlardır. Ancak argüman bir sonucu ifade ederken argümantasyon sürecin kendisi olarak ifade edilir (Kuhn & Udell, 2003; Yıldırım & Nakiboğlu, 2013). Argümantasyon sürecinde bireyler herhangi bir konu ile ilgili çeşitli argümanlar üretir. Ortaya çıkan argümanları da destekleyici ve çürütücüler kullanarak eleştirir (Nussbaum, 2011). Bu bağlamda argümantasyon herhangi bir durum, konu hakkında kişinin kendini haklı çıkarmak amacıyla ortaya attığı tüm iddiaları içeren bir tartışma şeklidir (Torun, 2015). Argümantasyon bir durum hakkında ortaya konan iddiaları ve bu iddiaları desteklemek, nitelemek amacıyla oluşturulan veriler arasında ilişki kurma olarak da tanımlanabilir (Jimenez-Aleixandre & Erduran, 2007). Tanımlardan da anlaşılacağı gibi argümantasyon temelli öğretim temelde tartışma yönteminden beslenmektedir.

Argümantasyonun amacı hem bir durum karşısında bireyin kendi iddialarını ortaya koyarak ikna etmesi hem de karşı tarafın durumla ilgili iddialarını çürütecek karşı veriler sunmasıdır (Kuhn, 2009). Argümantasyon sürecinde karşılaşılan herhangi bir durum, konu, olay ya da problem hakkında iddialar öne sürülür. Karşı tarafı ikna etmek adına kanıtlar elde edilir ve iddialar kanıtlarıyla birlikte sunulur. Karşıt fikirlerden elde edilen ve toplanan destekleyici ve çürütücüler de iddia içine eklenerek ortaya atılan fikirler yeniden oluşturulur (Özdemir, 2015). Bu bağlamda argümantasyon çeşitli konularda bireyleri ikna etmek amacıyla kullanılan her türlü açıklama ve görüşlerdir (Yore, Bisanz, & Hand, 2010).

Argümantasyon temelli öğrenme, bireyin önceden elde ettikleri düşünce ve bilgileri sorgulamasına yardımcı olur. Bu süreç; anlama, yorumlama, analiz ve sentez becerisini gerektiren bilimsel okuryazarlığı da destekler (Arslan, 2014). Öğrenci kendi düşüncelerini ifade etme sürecinde karşıdaki bireyin duygu ve düşüncelerini sorgular, araştırır ve bu bağlamda kendi verilerini, kanıtlarını kullanarak akıl yürütürler. Bu bağlamda öğrenciler bilim insanları gibi bir düşünme şekli kullanırlar (Aslan, 2010). Argümantasyon ile öğrenciler kendilerine sunulan konular ile ilgili durumları irdeler, araştırır ve araştırma sonucunda elde ettiği kanıtlara dayanarak kendi fikirlerini savunur. Sonuç olarak bireyler argümantasyon ile akıl ve mantığa uygun bir şekilde eleştirel düşünme becesi kazanır (Leeman, 1987. Akt. Domaç, 2011).

Günlük hayatta sıklıkla argümantasyonu kullanmaktayız. Karşı karşıya kaldığımız çatışma ve problem durumunda fikirler üretir bu fikirler arasında analizler yapar ve bir karar verme süreci yaşarız. Beynimiz çeşitli konularda durmadan bir etkinlik içinde yer alır (Besnard & Hunter, 2008). Argümantasyon karşılaştığımız sorunları sorgulamak, çözüm üretmek ve uygulamak konusunda bireye yardımcı olur. Bununla birlikte bireyin kendi düşüncelerini ifade etme, başkalarının düşüncelerine saygı duymak gibi becerilerin kazanılmasında argümantasyon oldukça büyük bir öneme sahiptir (Goodnight, 2006). Bu bağlamda argümantasyonun uygulanması sürecinde bireylerin bilişsel alanda geliştirdiği becerilerin yanı sıra tartışma, ikna süreci, fikirlerin ifade edilme süreci gibi sosyal alanda da çeşitli becerilerin kazanılması önemlidir (Chin & Osborne, 2010).

İçinde bulunduğumuz her olayda yaşadığımız argümantasyon süreci çeşitli şekillerde uygulanmaktadır.

2.2.Argümantasyonun Temelli Öğretimin Uygulanma Şekilleri

Argümantasyon sürecini yazılı ve sözlü olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Öğrencilere milli eğitimin temel amaçlarını içeren kazanımları öğrencilere kazandırmak, hissettirmek adına argümantasyon önemli yollardan biri olabilir. Bu bağlamda öğrencilerin argümanlarını yazılı ve sözlü bir şekilde ifade etmeleri önemlidir (Kalemkuş, Bayraktar, & Çiftçi, 2019).

2.2.1.Yazılı Argümantasyon

Bireyin bir konu hakkındaki iddialarını kanıtlayabilmek adına hem destekleyicilerini hem de karşıt fikirlere karşılık çürütücülerini yazılı bir şekilde açıklamasıdır (Karışan, 2011). Argümantasyon sürecinde birey sürekli bir sorgulama içerisinde. Yazılı argümantasyonla öğrencilerin sorgulama becerisi gelişir (Kalemkuş, Bayraktar, & Çiftçi, 2019).

2.2.2.Sözlü Argümantasyon

Sözlü argümantasyon, bireylerin konu hakkındaki iddialarını kanıtlamak adına ortaya koydukları çürütücü ve destekleyicileri sözlü bir şekilde açıklamasıdır (Yıldırım H. E., 2013). Argümantasyon sürecinde sınıflarda büyük ve küçük tartışma grupları içerisinde öğrenciler ortaya atılan herhangi bir konu hakkında fikirlerini ileri sürerlerken iletişim kurallarına uyma davranışı gösterirler. Bu bağlamda sözlü argümantasyon ile bireylerin öğretmen rehberliğinde iletişim becerileri gelişir (Özkara, 2011). Argümantasyon sürecine katılan bireyler kendilerini sözlü ve yazılı ifade etmenin yanı sıra beden dillerini kullanarak da sürece katılırlar.

Argümantasyon süreci bireylerin bir arada bulundukları sosyal eklileşim ortamı dışında internet tabanlı ortamlarda da uygulanabilir. “Online Argümantasyon” olarak adlandırılan bu argümantasyon sürecinde internet ortamında uzaktan eğitim yoluyla bireyler herhangi bir problem durumu veya olaylar karşısında iddialar ileri sürüp bu iddiaları verilerle destekleme sürecine katılırlar (Cengiz, 2017).

2.3.Eğitimde Argümantasyonun Kullanılması

Eğitimde sorgulamanın temelini argümantasyon oluşturmaktadır (Aksoy & Demirkaya, 2021). Argümantasyon sürecinde uygulanan etkinliklerin de desteğiyle öğrencilerin her türlü sözlü, yazılı becerilerinin gelişmesini sağlamak ve bireyi eleştirel bir bakış açısı kazandırmak amaçlanmıştır (Sampson & Gleim, 2009. Akt. Demir, 2017). Hem argümantasyon temelli öğretim yönteminin hem de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan yeni programın amaçlarından biri, bireyin ulaştığı bilgileri direkt almaktan ziyade bu bilgileri sorgulamaları, eleştirmeleri ve analiz edip değerlendirdikten sonra bilginin kabulünü sağlamaktır. Bunun için tıpkı bir bilim insanı gibi bireylerin sürekli bir sorgulama ve araştırma içerisinde olmaları, aynı zamanda gözlem yapma, problem çözme gibi faaliyetleri

yapabilmeleri gerekir (Ortakuz, 2006. Akt. Güler, 2016). Argümantasyon öğrencilerin bu becerileri elde etmesini destekler. Bunun gerçekleştirilmesi için bilimsel bir tartışma ortamının oluşturulması gereklidir.

Argümantasyon temelli öğretim yoluyla sınıf ortamında öğrenciler ile birlikte kontrolü sağlanabilir bir tartışma ortamı yaratılmaktadır (Öztürk, 2006). Herhangi bir konunun bireyler tarafından anlaşılması için yapılandırılmış bir tartışma ortamında bireylerin o konu ya da problem hakkında kanıtlar öne sürmesi, karşı olan fikirlere farklı çürütücüler ortaya koyması, kendi fikirlerini ise destekleyiciler ekleyerek tartışmayı sürdürebilmesi için argümantasyon becerisine sahip olmak gerekir (Driver, Newton, & Osborne, 2000).

Sınıf ortamında tartışma yöntemi öğretmenler tarafından çoğunlukla uygulanan bir yöntemdir. Argümantasyon temelli öğretim yöntemi kendine özgü öğretim süreci ve kuralları vardır. Bu durum tartışma yöntemine ayrı bir bilimsellik kazandırır. Bahsedildiği üzere insanoğlu günlük yaşam içerisinde sürekli bir durum ve sorun ile karşılaşmaktadır ve bazen bilerek bazen de bilmeyerek karşılaştığı sorunlara sayısız çözüm önerileri geliştirmektedir. Örneğin herhangi bir yere giderken ne giyeceğimiz, ne renk giyeceğimiz gibi en basit konularda bile pek çok fikir üretiriz. Bu bağlamda süreç içerisinde sürekli bir argüman oluşturmaktayız (Besnard ve Hunter, 2008). Tabii bu durumda karşılaşılan sorunlar karşısında daha hızlı düşünme ve hareket etme becerisi elde edilir. Argümantasyonun da bu durumu sağlamak açısından uygun bir yöntem olduğu görülmektedir.

Öğrencileri argümantasyon süreci içine katmak adına küçük – büyük tartışma ortamları oluşturulmalıdır (Besnard & Hunter, 2008). Tartışma süresince öğretmenin rolü oldukça büyük bir önem taşımaktadır. Öğrenciler tartışma sürecinde kazan- kaybet düşüncesine kapılabilir. Özellikle karşıt görüşler olduğunda kişiliği gereği içe dönük olan öğrenciler tartışmaya kazan- kaybet durumu şeklinde bakabileceğinden argümantasyon gibi yapılandırılmış bir tartışma yöntemine ön yargılı yaklaşım katılım göstermeyebilirler (Öztürk, 2013). Bu durumda öğretmen demokratik bir tutum içerisinde tartışmayı kontrol etmelidir. Öğrencilerin farklı görüşlere saygı duyarak tartışmayı devam ettirmeleri sağlanmalıdır. Öğrencilerin birkaçı kendi fikirlerine karşıt bir fikir karşısında saygı duymak dışında farklı tepkiler gösterebilirler. Öğretmen bu süreci iyi bir şekilde yönetmelidir. Ayrıca öğretmen sınıf ortamında çatışma oluşmasını önlemeye çalışmalıdır. Belirtildiği gibi sınıf içerisinde çatışma vb. durumlar yaşanabilir. Bunun sebebi de farklı fikirlerle karşılaşılmasıdır. Bu durumun yaşanmadan öğretmen tarafından kontrol altına alınması yöntemin daha faydalı uygulanması için önemlidir (Coffin ve O'Halloran, 2009). Özellikle mevcudu açısından kalabalık ortamlarda toplu argümantasyon olarak ifade edilen süreç gerçekleştirilebilir. Burada süreci birden fazla kişi yönetmektedir (Hudson, 2010). Bu durum sınıf yönetimini kolaylaştırabilir.

Dünyada yaşadığımız çağ gereği sürekli değişiklik gösteren şartlar ve problemler karşısında bireyler bu problemlere farklı çözüm önerileri geliştirerek aslında argümantasyon sürecini yaşarlar. Bu bağlamda probleme çözüm üretme, farklı fikirler oluşturma ve yine karşıt fikirlere karşı kendini ifade edip bu fikirlere saygı duyma becerileri elde ederler.

Argümantasyon sürecinde öğrenciler kendi argümanlarını oluştururken diğer öğrencilerin argümanlarını eleştirme, sorgulama, açıklama yapma veya kendilerinin açıklama yapmalarını isteme, kendi kanıtlarını ortaya sürerek ikna etme, kendi argümanına karşı olan argümanları çürütme gibi beceriler gereklidir. Argümantasyon öğrencilerde bu becerilerin gelişmesini destekler (Chin & Osborne, 2010. Akt. Torun, 2015). Argümantasyon diğer becerilerin yanında öğrencilerin farklı iletişim becerilerini geliştirir ve öğrencilerin sosyalleşmesine katkı sağlar (Torun, 2015). Tartışma ortamında farklı argümanlar karşısında öğrencilerin sakin bir şekilde farklı fikir ve bakış açılarına saygı duyma, kendini açık-anlaşılır bir şekilde ifade etme, konuşma sırasını bekleme, karşıdaki kişinin sözünü kesmeme gibi beceri ve ahlaki özellikleri gelişebilir. Aynı zamanda bu yöntem sayesinde öğrenciler ders içerisinde daha aktif olurlar ve muhakeme yapma yetenekleri de gelişir (Aydın, 2013).

Argümantasyon temelli öğretim bireylere pek çok fayda ve beceri kazandırmasına rağmen öğretmenler bu yöntemin uygulanması konusunda yeterli görülmemektedir. Bunun sebebi ise öğretmenlerin pedagojik alan bilgisi konusunda yeterli olmamaları ve bu yöntemi uygulamak konusunda yeterli isteğe sahip olmayıp, yönteme zaman ayıramamalarıdır (Park & Kim, 2012).

Sosyal bilgiler dersi başta olmak üzere pek çok derste kullanılan tartışma temelli teknikler şöyledir: Münazara, panel, zıt panel, forum, kollegyum, seminer, çember, vızıltı grupları, workshop (çalıştay), büyük-küçük grup tartışmaları, açık oturum, sempozyum, konferans, demeç vb. Temelinde tartışmayı barındıran argümantasyon temelli öğretimde ise argümantasyon sürecine uyumlu ve çoğunlukla fen bilgisinde kullanılan bazı stratejiler vardır. Bu stratejilerle öğrenciler tartışma sürecini daha iyi kavramaktadırlar. Bunlardan bazıları başlıklar halinde şöyledir: İfadeler tablosu, öğrenci fikirleri kavram haritası, öğrenciler tarafından yapılan deney raporu, karikatürlerle yarışan teoriler, hikayelerle yarışan teoriler, kanıt ve fikirlerle yarışan teoriler, bir fikir oluşturma, tahmin et-gözle- açıkla (Driver, Newton, & Osborne, 2000. Akt. Güler, 2016; Erduran, Simon, & Osborne, 2004). Bu etkinliklerin çoğu hazırlanan ders planlarında yer almaktadır. Bu etkinlikler çağdaş öğrenme yöntemlerine uygun olacak şekilde bireyi merkeze alan, analiz, sentez ,derğerlendirme, karar verme gibi üst düzey becerileri destekleyici etkinliklerdir.

2.4.Argümantasyon Temelli Öğretimde Uygulanan Etkinlik Örnekleri

İfadeler Tablosu: Bu etkinlikte herhangi bir konuyla ilgili tablo hazırlanır. Bu tablo içerisinde konuyla ilgili ifadeler, öğrencilerin ifadelere katılıp- katılmadığını gösteren bir alan ve seçtiği seçeneğin sebebini açıklayacağı bir alan yer alır. Doğru- yanlış testine benzer bir özelliğe sahiptir. Öğrenci ifadeyi okur katılıp katılmadığını devamında işaretler ve sonunda neden o ifadeye katıldığını ya da katılmadığını açıklar (Driver, Newton, & Osborne, Türk, 2017, 2000, Erduran, Simon, & Osborne, 2004, Güler, 2016). Öğrenci fikirleri kavram haritası: Öğrencilere sunulan, tartışma yapılması istenen ve literatürden elde edilen kavramlar, kavram haritaları yoluyla öğrencilere sunulur. Öğrencilerden kavramlar arasındaki ilişkileri, ilişkilerin kaynağını, kavramlar arasındaki benzerlik ve farklılıkları, doğrulukları analiz

etmeleri ve buna uygun olacak şekilde kendi argümanlarını oluşturarak tartışmaları istenir (Driver, Newton, & Osborne, Türk, 2017, 2000, Erduran, Simon, & Osborne, 2004, Güler, 2016).

Öğrenciler tarafından hazırlanan deney raporu: Bu etkinlikte öğrencilere üzerinde değişiklik yapılan özellikle deneyle uyumlu olmayan, kasten bazı bilgileri değiştirilen ve başka öğrenciler tarafından hazırlanan deney raporları sunulur. Amaç burada raporda yer alan bilgileri düzenlemesi, yanlışları ve uyumlu olmayan bilgileri yeniden oluşturmaktır. Burada öğrencilerin bilimsel tartışmayı kullanarak raporun eksiklikleri yönünde argümanlarını ileri sürüp birlikte bir sonuca ulaşmaları amaçlanmıştır (Driver, Newton, & Osborne, Türk, 2017, 2000, Erduran, Simon, & Osborne, 2004, Güler, 2016).

Karikatürlerle Yarışan Teoriler: Bu etkinlikte birbirine karşıt fikirleri öne süren karikatür örneği öğrencilere sunulur. Ardından tartışma sürecinde öğrencilerden hangi fikri desteklediği sebepleriyle birlikte açıklamaları istenir. Öğrencilerin iddialarına destekleyiciler kullanmaları, karşıt fikirlere karşın çürütücüler kullanarak birbirlerini ikna etmeleri amaçlanır (Driver, Newton, & Osborne, Türk, 2017, 2000, Erduran, Simon, & Osborne, 2004, Güler, 2016).

Hikayelerle Yarışan Teoriler: Karikatürde olduğu gibi farklı fikirleri, zıtlıkları içeren hikaye öğrencilere sunulur aynı şekilde hikaye sonrasında öğrencilerden hangi görüşü desteklediklerini tartışma ortamında sunmaları ve destekleyiciler- çürütücüler kullanarak kişileri ikna etmeleri amaçlanır (Driver, Newton, & Osborne, Türk, 2017, 2000, Erduran, Simon, & Osborne, 2004, Güler, 2016).

Tahmin et,gözle,açıkla: Hikaye tamamlamaya benzer bir etkinliktir. Öğrencilere bir olay sunulur. Bu olay ilginç bir yerinde kesilir ve devamında ne olmuş olabileceği öğrencilere sorularak bir arada tartışmaları istenir. ardından olayın asıl sonucu açıklanır ve öğrencilerin ifadeleriyle sonuçlar karşılaştırılır (Driver, Newton, & Osborne, Türk, 2017, 2000, Erduran, Simon, & Osborne, 2004, Güler, 2016).

2.5.Argümantasyon Modelleri

Argümantasyonunun işleyişiyle ilgili pek çok bilim insanı çeşitli modeller geliştirmiştir.Bu modeller aşağıda açıklanmıştır.

2.5.1.Toulmin'in Argümantasyon Modeli

Literatür incelendiğinde yaptığı çalışmalarla argümantasyon temelli öğretimin temelinin oluşturabilecek kişilerden biri de Stephen E. Toulmin'dir. Toulmin'in oluşturduğu argümantasyon modeli özellikle fen eğitimi başta olmak üzere pek çok çalışmada uygulanan bir modeldir (Erduran, Simon, & Osborne, 2004; Özkara, 2011; Domaç, 2011). Toulmin'in bu modeli sayesinde eğitimde kullanılan klasik tartışma kavramının dışında bilimsel tartışma kavramına da temel oluşturarak yönteme katkıda bulunulmuştur (Çelik, 2010).

Bireyin ifade ettiği fikirlerin birer iddia olduğunu ifade eden Toulmin, iddiaların oluşmasında kültürel izlerin, ilgi- isteklerin, inançların etkili olduğunu ve bireyin argümanları hangi şartlarda oluşturduğuna bakılması gerektiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda herkesin argümanının farklı

olabileceğini ifade ederek bu modeli geliştirmiştir. Bu durumda kişilerden ziyade argümantasyon sürecindeki durum ve şartlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda ortaya atılan argümanın etkili olabilmesi için iddia, veri ve gerekçelerle mutlaka desteklenmesi gerekmektedir (Toulmin,2003).

Öznel bir varlık olan insanın olay ve durumlara karşı duygu ve düşünceleri de farklılık göstermektedir. Toulmin de bu durumdan yola çıkarak öznel bir varlık olan insanın ürettiği argümanların da farklı olacağını ifade etmiştir. Bu bağlamda Toulmin, oluşturduğu model ile argümanı meydana getiren yapıları ve yapılar arasındaki bağlantının nasıl gerçekleştiğini açıklamıştır. Bu yapılar: iddia, veri, gerekçe, destekleyici, çürütücü ve sınırlayıcıdır. Toulmin bu yapıları aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

- İddia(Claim): Tartışılan konuya ilişkin oluşturulan tez.
- Veri(Ground): Oluşturulan iddialara ulaşmak amacıyla kullanılan bilgi.
- Gerekçe(Warrant): Veri ve iddia arasındaki bütünlüğü gerçekleştiren yaklaşım.
- Destekleyici(Backing): Konuyla ilgili oluşturulan gerekçenin doğruluğunu tamamlayan yapı.
- Çürütücü(Rebuttal): Oluşturulan argümanlara karşın bu argümanların geçersiz olabileceği durumları ortaya koyan yapı.
- Sınırlayıcı(Modal Qualifiers): Ortaya konana argümanların geçerliliğinin iptal olabileceğini ifade eden durumları içeren yapıdır (Toulmin,2003).

Toplamda 6 ögeden oluşan Toulmin'in argümantasyon modelinde ögeler yardımcı ve temel olmak üzere ikiye ayrılır. İddia, veri ve gerekçe temel ögeleri oluştururken; destekleyici, çürütücü ve sınırlayıcı ögeler yardımcı ögeleri oluşturmaktadır (Kaya & Kılıç, 2008) .

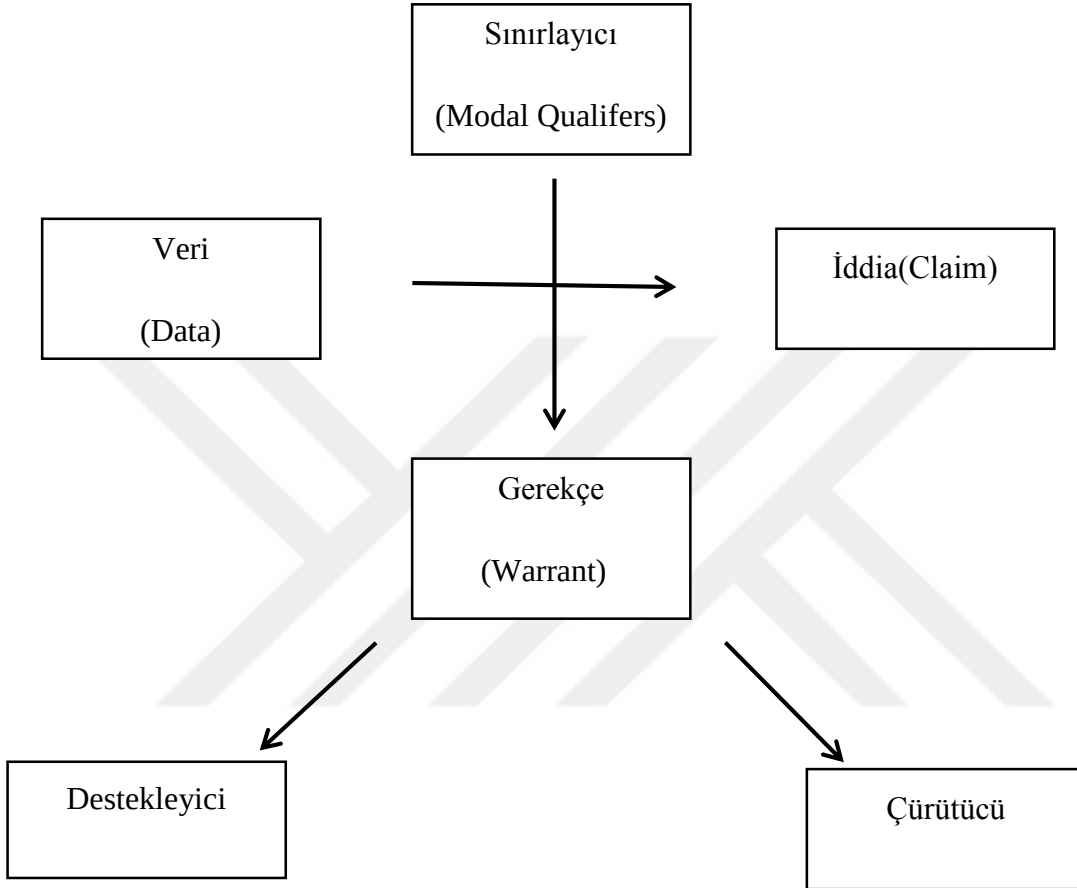
Argümantasyon sürecinin gerçekleşebilmesi için temel ögelerin olması zorunludur (Toulmin, 2003). Aynı şekilde argümanın oluşturulması için temel ögelerin olması bir gerekliliktir. Yardımcı ögeler ise daha çok argümanların geçerliliğini ortaya koymak açısından önemlidir (Çetin, Kutluca, & Kaya, 2013).

Bu modelde birey herhangi bir konu ile ilgili iddialarını oluşturur. Ardından bu iddialara ulaşmak amacıyla veriler kullanır. Gerekçeler aracılığıyla iddia ve veri arasındaki mantıksal bağı oluşturarak; destekleyici ve çürütücüler kapsamında kendini ifade eder. Toulmin'in oluşturduğu bu model ile çok sık kullanılan bir yöntem olan tartışma daha bilimsel bir hal alıp somut bir şekilde şematize edilmiştir (Kaya & Kılıç, 2008).

Argümantasyonun uygulanması sürecinde Toulmin'in argümantasyon modeli sayesinde, tartışmanın daha yavaş gerçekleşmesi sonucu öğrenciler süreci daha iyi anlamlandırır. Anlaşılır bir şekilde ifade edilmeyen iddiaların açıklaması sağlanır. Akıl yürütme süreci şeklinde tartışmanın daha etkili olmasını sağlar. Bireyler farklı ve eleştirel bakış açıları kazanır (Aldağ, 2006). Toulmin'in argümantasyon modeli pek çok farklı alanda yaygın olarak kullanılan bir modeldir. Karşılaşılan her türlü

durum olay karşısında argümanların kolayca nasıl oluşturulacağını açıklar. Bununla birlikte hayatta basitten karmaşığa karşılaştığımız her türlü durum ve olaya ilişkin tartışmaların daha iyi analiz edilmesine katkı sağlar (Çekbaş,2017).

Şekil 1’ de Toulmin’in argümantasyon modeli örneği gösterilmiştir.

Şekil1: Toulmin’in Argümantasyon Modeli (Demir H. A., 2019; Torun, 2015).

Bu modelle birlikte günlük yaşamda karşılaşılan herhangi bir durum hakkında daha pratik bir şekilde mantığa dayalı iddialar oluşturulabilir. Günlük hayatta karşılaştığımız durumlara ilişkin oluşturulan argümantasyon sürecinde konunun uzmanından bilgi almadan yapılandırılmış şekilde herhangi bir konuya katılım sağlanabilir ya da karşıt fikir geliştirilebilir (Goodnight, 2006).

Her modelde olduğu gibi Toulmin’in argümantasyon modelinde de çeşitli sınırlılıklar vardır. Örneğin; argümantasyon sürecinde fikirler sadece sözlü ve yazılı olarak değil beden diliyle de ifade edilebilir. Ayrıca yazılı metinlerin çok detaylı bir şekilde analiz edilmesi gereklidir. Bazen iddia edilen fikirler doğrudan ifade edilmeyip karşı tarafa dolaylı yollardan ima edilebilir (Erduran, Simon, & Osborne, 2004).

2.5.2.Argüman Yapısını İnceleyen ve Argümantasyon Temelli Öğretime Temel Oluşturan Diğer Modeller

Stephen E. Toulmin'in dışında argümanların yapısını açıklayan ve argümantasyon sürecine temel oluşturan bir diğer model Baruch B. Schwarz, Yair Neuman, Julia Gil ve Merav Ilya tarafından oluşturulan modeldir (2003). Bu model daha çok argümanın oluşturulmasında kullanılan gerekçelerin, dayanakların kabulüne odaklanmış ve gerekçeleri temel alan bir model oluşturmuşlardır (Schwarz, Neuman, Gil, & Ilya, 2002. Akt. Kutluca, 2016). Anat Zohar ve Flora Nemet (2002) ise, gerekçelerin kabulünden çok içeriğe odaklanmışlardır. Bir durum hakkında oluşturulan gerekçelerin kabulünün sağlaması içerikle doğrudan ilişkili olmakla birlikte bir argümanın kaliteli olarak değerlendirilebilmesi için içeriğin dikkate alınması gerektiğini belirterek modeli oluşturmuşlardır (Zohar & Nemet, 2002).

Argümanların yapısını temel alarak oluşturulan modellerden biri de Gregory J. Kelly ve Allison Takao tarafından oluşturulan modeldir. Bu modele göre oluşturulan argümanların kalitesini ortaya koyan en önemli faktör argümanın epistemolojik düzeyidir (Kutluca, 2016). Argümantasyon temelde bilimsel tartışmayla iç içe bir yöntemdir ve sınıflarda büyük- küçük grup tartışmaları şeklinde uygulanmaktadır. Yukarıda ifade edilen modellerin dışında Toulmin'in oluşturduğu model çoğunlukla uygulanmaktadır. Ancak son zamanlarda sınıf içi tartışmalarda Walton'un oluşturduğu diyalog yapısı modelinin daha uygun olduğu ve önerildiği görülmektedir (Erduran, Simon, & Osborne, 2004; Çekbaş, 2017).

Walton'un diyalog yapısı modeli tartışma sürecinde oluşturulan diyaloglara ilişkin varsayımsal akıl yürütmeye ilişkilidir. Walton, varsayımsal akıl yürütme sayesinde çeşitli çıkarımlara ulaşıldığını, bu çıkarımların akla uygun olacak şekilde oluşturulması gerektiğini ancak bunları kanıtlamaya gerek olmadığını ifade etmiştir. Bu modelde tartışma sırasında oluşturulan deliller yetersiz görülürse hemen yeni bir varsayımsal ifade oluşturularak tartışmaya devam edilebilir. Ayrıca diyalog sürecinde herhangi bir durum ile ilgili oluşturulan argümanlara karşı çürütücüler bulunmamışsa argümanlar kaliteli olarak nitelendirilebilir (Walton, 2001). Toulmin'in oluşturduğu model başta olmak üzere diğer modellerde de sunulan destekleyiciler doğruysa ifade edilen argüman da doğru olarak ifade edilir ancak Walton'a göre destekleyicilerin doğruluğu argümanın da doğru olduğunu her zaman ifade etmeyebilir ve doğru sonuca ulaştırmayabilir (Gordon & Walton, 2009. Akt. Çekbaş, 2017).

Sosyal bilgiler eğitiminde argümantasyon temelli öğretimle ilgili çalışmalar incelendiğinde sıklıkla Toulmin'in argümantasyon modelinin kanıt temelli etkinliklerle birleştirilerek kullanıldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinin hem genel hem de özel amaçlarına ulaşabilmesi için argümantasyon temelli öğretim önemli bir yer tutmaktadır. Ancak genel olarak öğretmenlerin argümantasyon temelli öğretim başta olmak üzere benzer yöntemleri de uygulamadıkları görülmüştür. Burada öğretmenlerin pedagojik alan bilgisinin önemi de ortaya çıkmaktadır.

2.6. Pedagojik Alan Bilgisi

TDK tarafından pedagoji eğitim bilimi olarak tanımlanmıştır (TDK, 2020). Öğretmenlerin öğrencilere öğreteceği, anlatacağı çeşitli konulara dair bilimsel bilgi alan bilgisidir (AB). Alan bilgisinin öğrenme-öğretme sürecinin gerçekleşmesinde olumlu bir etkisi vardır (Ay, 2017). Pedagojik bilgi (PB) ise; öğretmenin anlatacağı konuya ve öğrenciye en uygun yöntem tekniği seçme ve anlatmasıdır. Kısaca yöntem ve teknik bilgisidir (Mishra & Koehler, 2006. Akt. Deveci, 2019). Öğrenmenin gerçekleşmesi için eğitimcinin konuyla ilgili bilgiye sahip olması tek başına yeterli değildir. Eğitimcinin konuya ve öğrenciye en uygun yöntem ve tekniği seçmesi önemlidir (Odabaşı, 2013; Ateş & Avcı, 2018). Bununla birlikte pedagojik bilgi, öğretmenin öğrenciler tarafından öğrenmenin nasıl gerçekleştirildiğini anlamasını sağlar (Ay, 2017).

Pedagojik bilgisi iyi olan öğretmen, öğrencilerin ihtiyaçlarını, bilişsel özelliklerini dikkate alarak yöntem ve teknikleri bilinçli bir şekilde seçerek uygular (Yılmaztürk, 2020). Bu iki bilginin birleşimiyle pedagojik alan bilgisi oluşmuştur (Ekiz, 2006). Bununla birlikte pedagojik alan bilgisi (PAB) öğretmenin alan bilgisi dahilinde bildiği bilgileri en iyi şekilde öğretmek adına çeşitli uygulamalar yardımıyla en anlaşılır şekilde konuyu anlatmasıdır (Mishra & Koehler, 2006).

Pedagojik alan bilgisi öğrencilerin öğretmen tarafından çeşitli uygulamalarla anlatılan bilgiyi daha iyi anlamalarını sağlayan bir bilgidir (Shulman L. S., 1986). Aynı zamanda pedagojik alan bilgisi eğitimcilerin öğrencilere öğretmesi gereken konuların içinde bulunan toplum şartlarına uygun olacak şekilde düzenlemesidir (Cox, 2008. Akt. İçli, 2021). Öğretmen konuya en uygun yöntem ve tekniği seçerken öğrencilerin bireysel ve grup halinde öğrenme düzeyleri, ilgi ve istekleri, ihtiyaçları dikkate alır (Atay, 2003). Pedagojik alan bilgisi öğrencilerin konuyla ilgili kavramları doğru öğrenebilmeleri ve kavram yanlışlarını engellemek adına etkili yöntemlerin seçilmesi ve uygulanması adına önemlidir (Mishra & Koehler, 2006).

Pedagojik alan bilgisiyle öğrenme –öğretme sürecinde öğretmen, öğrencinin herhangi bir konunun daha kolay anlaşılmasını sağlayan durumları ya da konunun öğrenilmesinde engel teşkil olabilecek durumları anlar ve ona göre bir öğrenme ortamı hazırlar. Bu nedenle pedagojik alan bilgisiyle öğretmen daha iyi bir öğrenme ortamı hazırlamış olur ve öğrenme daha kolay gerçekleşir (Shulman, 1988. Akt. Öner, 2010).

Pedagojik alan bilgisi etkili bir öğrenme- öğretme sürecinin gerçekleşebilmesinde tek başına yeterli değildir. Burada öğretmenlerin sınıf içi uygulamaları ve öğretimsel inançları karşımıza çıkmaktadır.

2.7. Öğretimsel İnançlar

Öğretimsel inançlar öğretmenin öğretme- öğrenme süreci hakkındaki düşünceleridir. Öğretmenin öğretim sürecinde sahip olduğu tüm bilgi ve düşünceler sürecin gidişatını etkileyen önemli

bir etkidir. Öğretmenin bu düşüncelerinin sınıf iklimi başta olmak üzere uyguladığı yöntem ve tekniklerin etkililiğine kadar pek çok durumu etkilediği düşünülmekte ve tartışılmaktadır (Khader, 2012). Öğretmen inançları üç temel kaynaktan ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi öğretmenlerin alan bilgisi, ikincisi kendi öğrencilik deneyimleri ve üçüncüsü de öğretmenlerin kişisel deneyimleridir (Richardson, 1996) .

Öğretmenlerin hem kendi öğrencilik deneyimleri hem de yaşadıkları özel deneyimler onların kendi inançlarının şekillenmesinde etkili olmaktadır. Öğretmenlerin pedagojik inançlarını etkileyen bir diğer etken ise, öğretmenlerin öğrettikleri konunun içeriğine dair düşünceleridir. Öğretmenler genel olarak sevdiği ya da iyi bildikleri konuları anlatırken yaşadığı hisler farklı olabilmektedir. Öğretmenin içinde bulunduğu okul kültürü de öğretmen düşüncelerini etkileyebilmektedir. Ele alınan tüm bu faktörler öğretmenin sınıf içerisindeki davranışlarına yansımaktadır (Bauch, 1984).

Öğretmenler mesleğe başlamadan önce öğrencilik yıllarında öğrenme-öğretme süreci ve bu sürece ilişkin rollerinin süreci nasıl etkileyeceğiyle ilgili çeşitli düşünceler üretirler. Ayrıca öğretmenlerin kişisel deneyimleri hem pedagoji hem de alan bilgisi konusunda karşılaşacakları bilgileri takip etme, sınıflarında yansıtma ya da yansıtmama gibi durumları etkilemektedir. Bu nedenle öğretimsel inançların öğretmenleri, özellikle de eğitim- öğretim sürecini etkilediğinden inançlar araştırma konuları içerisinde yer almıştır (Richardson, 1996).

Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretimsel inançları ve inançlarını etkileyen faktörler üzerinde durulmuştur. Ülkemizde inançları konu alan çalışmalara bakıldığında ise, çalışmaların genellikle sınıf yönetimine ve epistemolojik inançlarla ilgili olduğu görülmüştür (Kaya, 2022). Örneğin; Yordamlı(2020), sosyal bilgiler dersi öğretmen adaylarının epistemolojik inançlarını ve bilgi okuryazarlık düzeylerini cinsiyet ve sınıf değişkenleri açısından incelediği çalışmasında öğretmen adaylarının epistemolojik inanç ve bilgi okuryazarlığı becerilerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Baydar(2015), işbirlikli öğrenme yöntemleri içerisinde yer alan öğrenci takımları başarı bölümleri ve jigsaw yöntemlerinin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının epistemeolojik inançları ve akademik başarılarına etkisini incelediği çalışmasında özellikle jigsaw yönteminin öğretmen adaylarının epistemolojik inançlarını oldukça etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Ekiçi(2014) ise, sosyal bilgiler öğretmenlerinin epistemolojik inançları ile öğretim stilleri arasındaki ilişkiyi öğrenim seviyesi, yaş, cinsiyet, mesleki kıdem, görev yapılan okul, görev bölgesinin sosyo- ekonomik özellikleri gibi çeşitli değişkenler açısından inceleyip değerlendirmiştir. Çalışma sonunda araştırmaya katılan öğretmenlerin, öğrenmenin gerçekleşebilmesi için belli bir çabanın olması gerektiğine inandıkları sonucuna ulaşmıştır. Kösemen(2012), sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programı ve epistemolojik inançları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, mesleki kıdem, cinsiyet, hizmet içi eğitim ve branş değişkenlerini ele almıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin epistemolojik inançlarının araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetine göre farklılaştığını, branş ve hizmetiçi eğitim değişkenlerinde anlamlı bir farkın bulunmadığını, mesleki kıdem değişkeninde ise öğrenmenin yeteneğe bağlı olduğuna dair ve öğrenmenin çabaya bağlı olduğuna dair inançlarına ilişkin alt boyutlarda anlamlı bir farkın olduğunu

ifade etmiştir. İçen (2012), çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf içinde kullandıkları öğretim stratejile ile epistemolojik inançları arasındaki ilişkiyi, mesleki kıdem, cinsiyet, mezun oluna kurum gibi çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma sonunda ise, sosyal bilgiler öğretmenlerinin epistemolojik inançlarının sofistike yönü daha ağır basmakla birlikte hem geleneksel hem de sofistike özelliğe sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmenlerin farklı alanlarda pedagojik alan bilgilerini ve öğretimsel inançlarını konu alan çalışmalar olsa da sosyal bilgiler öğretmenleri söz konusu olduğunda bu alanda daha çok araştırma yapmanın gereklilik olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu araştırma ile öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretimi deneyimleri üzerinde durulacaktır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünü araştırma yöntemi, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama süreci ve veri toplama aracı oluşturmaktadır. Bununla birlikte verilerin analizine ilişkin açıklamalar, araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği ile ilgili araştırmacının rolüne ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretime ilişkin inanç ve deneyimlerine ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymak için yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi yöntemlerinin kullanıldığı ve araştırılan olayların, durumların doğal bir şekilde gerçekçi ve aynı zamanda bütüncül bir şekilde izlendiği araştırmaya nitel araştırma denir (Yıldırım & Şimşek, 2021). Bu bağlamda nitel araştırma araştırılan herhangi bir olay ya da durumun detaylı bir şekilde incelenmesini sağlar. Araştırmacı durumu ya da olayı nitel araştırma sayesinde gözlem yapabilme fırsatı yakalar. Nitel araştırma olay ya da durumlara bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşır (Balcı, 2021).

Araştırmamızda da araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretime ilişkin inanç ve deneyimlerinin neler olabileceği sorusuna dair cevapları etkili bir şekilde alabilmek ve derinlemesine inceleyebilmek adına nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni

Bu araştırmanın problemine nitel araştırma deseni olan olgu bilimi deseni kullanılarak cevap aranmıştır. Olgu bilimi sayesinde olgulara daha ayrıntılı bir şekilde odaklanılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Nitel araştırma yöntemi ve olgu bilimi deseni kullanılan araştırmalarda durum ya da olaylarla karşın bireylerin bakış açılarının ortaya çıkması sağlanır.

Bu çalışmada çoklu durum çalışmasına yer verilmiştir. Böylece farklı mesleki deneyime, sosyal bilgiler öğretime ilişkin farklı inançlara, deneyimlere sahip öğretmenlerin argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretime ilişkin inanç ve deneyimleri derinlemesine incelenmiştir. Her bir öğretmene ait veriler öncelikle kendi içinde değerlendirilmiş sonrasında diğer öğretmenlerle benzerlikler ve farklılıklar üzerinde durulmuş ve analitik çözümleme yapılmaya çalışılmıştır.

3.2. Örneklem / Çalışma Grubu / Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubunu Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan bir ilde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında görev yapan 8 kadın öğretmen, 13 Erkek öğretmen olmak üzere 21 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaş durumlarını, kıdem durumlarını, öğretmenlik süreçleri boyunca hangi sınıfları okuttukları ve cinsiyet dağılımını gösteren grafikler aşağıda yer almaktadır.

Görüşmeye katılarak araştırmaya katkı sağlayan öğretmenlere ulaşmak adına civardaki okullara gidilerek birebir görüşmeler yapmak için önce okul müdürleriyle ardından öğretmenlerin kendileriyle ön görüşme yapılarak görüşme tarihi ve saati belirlenmiştir. Araştırmacı, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerine kendisini tanıtmış ve yapacağı tez çalışmasını, katılımcıların araştırmaya katkılarını ayrıntılarıyla açıklamıştır. Araştırmacı tarafından çalışma grubu olan sosyal bilgiler öğretmenlerine görüşmelerin ses kaydına alınacağı ifade edilerek izin alınmış ve sosyal bilgiler öğretmenleri araştırmaya gönüllülük çerçevesinde katılmayı kabul etmiştir.

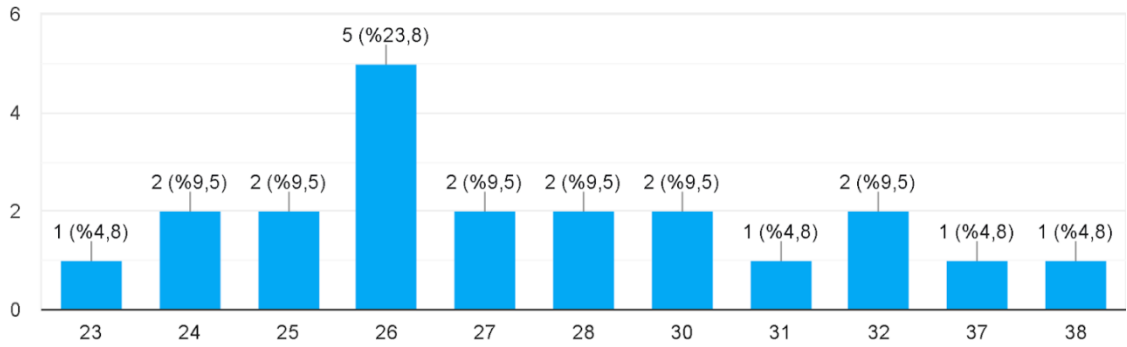
Öğretmenlere çalışmada kendi isimlerinin gizli kalacağı açıklanarak her birine kod isimleri seçilmiştir. Öğretmenlerin asıl isimleriyle kod isimleri eşleştirilerek saklanmak üzere bilgisayar ortamında aktarılmıştır.

Çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmenleri araştırmacı tarafından aşağıda seçilen isimlerle kodlanmıştır.

1. Öğretmen Beren ismiyle kodlanmıştır.
2. Öğretmen Emine ismiyle kodlanmıştır.
3. Öğretmen Kaan ismiyle kodlanmıştır.
4. Öğretmen Kenan ismiyle kodlanmıştır.
5. Öğretmen Firuze ismiyle kodlanmıştır.
6. Öğretmen Kerem ismiyle kodlanmıştır.
7. Öğretmen Murat ismiyle kodlanmıştır.
8. Öğretmen Mert ismiyle kodlanmıştır.
9. Öğretmen Yiğit ismiyle kodlanmıştır.
10. Öğretmen Gülce ismiyle kodlanmıştır.
11. Öğretmen Nazende ismiyle kodlanmıştır.
12. Öğretmen Ali ismiyle kodlanmıştır.
13. Öğretmen Arda ismiyle kodlanmıştır.
14. Öğretmen Öznur ismiyle kodlanmıştır.
15. Öğretmen Ömer ismiyle kodlanmıştır.
16. Öğretmen Osman ismiyle kodlanmıştır.
17. Öğretmen Pınar ismiyle kodlanmıştır.
18. Öğretmen Sinan ismiyle kodlanmıştır.
19. Öğretmen Esmâ ismiyle kodlanmıştır.
20. Öğretmen Burak ismiyle kodlanmıştır.
21. Öğretmen Yusuf ismiyle kodlanmıştır.

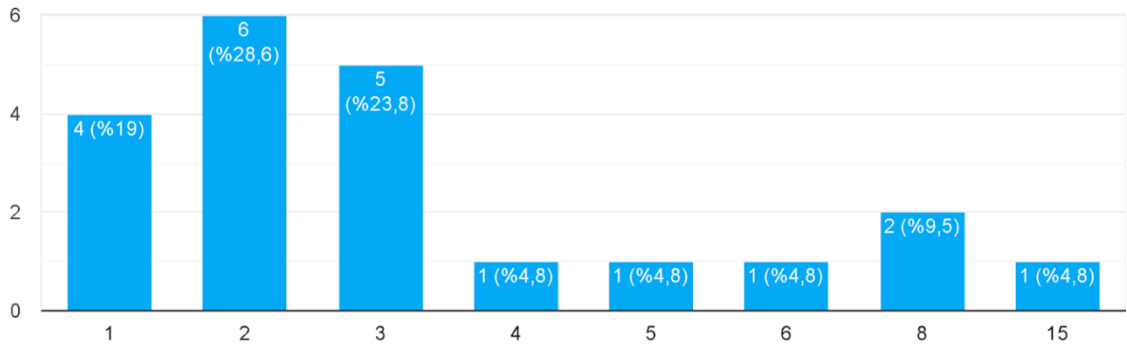
Grafik 1

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş grupları

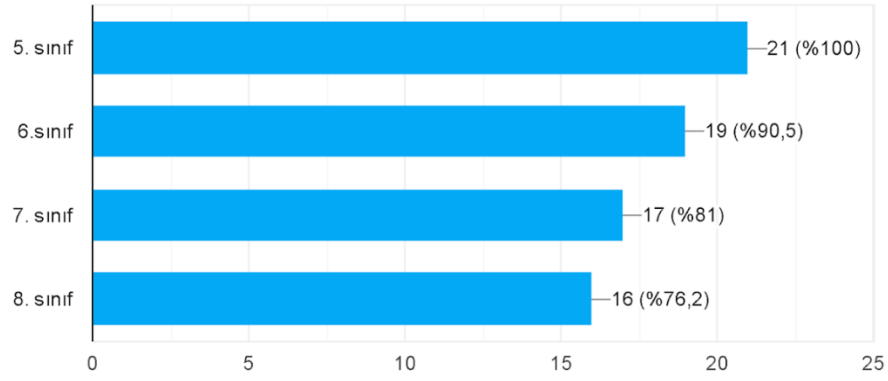
Grafik 2

Öğretmenlerin kıdemleri

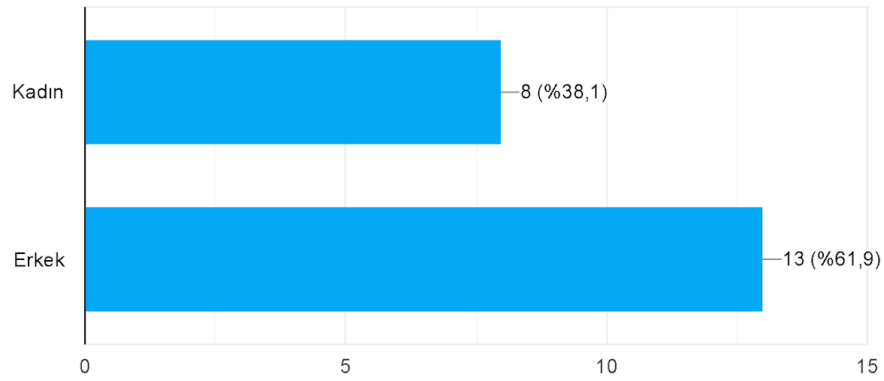
Grafik 3

Öğretmenlerin derslerine girdikleri sınıf düzeyleri

Grafik 4

Araştırmada yer alan öğretmenlerin cinsiyet dağılımı

Grafik 1,2,3 ve 4 incelendiğinde 23- 28 yaş grubunda bulunan öğretmenler 13 kişiyle çoğunluğu oluşturmaktadır. Bununla birlikte 1-5 yıl arasında görev yapan öğretmen sayısı 17 kişidir. 6 yıl ve üzerinde görev yapan öğretmen sayısı ise 4 öğretmen ile azınlığı oluşturmaktadır. Çoğunlukla mesleğe yani başlayan öğretmenlerle görüşme yapılmıştır. Cinsiyet dağılımına bakıldığında 8 kadın öğretmen ve 13 erkek öğretmen çalışmaya katılmıştır. Burada erkek öğretmenler çoğunluğu oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Bu araştırmada verilerin toplanması için başlangıçta yazılı izin alınmıştır. Araştırmada temel olarak yarı yapılandırılmış görüşmelerle veri toplanmıştır. Görüşme, en az iki kişi arasında gerçekleşen ve herhangi bir konu hakkında bilgi sahibi olmayı amaçlayan bir süreçtir (Özmen & Karamustafaoğlu, 2019). Görüşme sayesinde insanların olay, olgu, durumlar karşısında ne düşündükleri, fikirleri, bakış açıları anlaşılır (Yıldırım & Şimşek, 2021).

Bu doğrultuda uygun örnekler ve görüşme formu hazırlama kuralları doğrultusunda üç aşamalı yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunun hazırlanma aşamasında görüşme

sürecine uygun olacak şekilde öğretmenlerin kendini daha rahat ifade edebilecekleri ve anlayabilecekleri açıklıkta sorular hazırlanmıştır. Görüşme soruları öğretmenlerin araştırılan konuyla ilgili soruları süreç bazında değerlendirebilmeleri adına aşamalı şekilde hazırlanmıştır. Başlangıçta sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendi deneyimlerini, öğrenme süreçlerini içeren sorular hazırlanmıştır. Burada amaç öğretmenlerin gördüğü öğretim yöntemlerinin kendi öğretim süreçlerine etkisinin olup olmaması veya bu deneyimlerinin farklı yöntemlerin uygulanmasına yönelik inançlarını nasıl etkilediğini anlamaya çalışmaktır. İkinci aşamada öğretim yöntemlerine dair inançlarını ortaya çıkarak şekilde sorular hazırlanmış ve eğitimde faydalı bir yöntem olacağını düşündükleri yöntemleri uygulayıp uygulamama durumlarını veya ifade ettikleri yöntemlerin etkililiğine dair inançlarını ortaya çıkarmaktır. Üçüncü aşamada ise argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimine yönelik inançlarını tespit etmeyi amaçlayan sorular hazırlanmıştır. (Görüşmede kullanılan sorular Ek'1 de yer almaktadır.)

Asıl görüşme sürecine başlamadan önce görüşme sorularının amaca uygun olup olmadığını anlayabilmek adına iki sosyal bilgiler öğretmeni ile pilot çalışma yapılmıştır. Yapılan görüşmede argümantasyon temelli öğretimi bilmeyen öğretmenlerin üçüncü aşamada yer alan soruları cevaplandırmada zorlandıkları görülmüş ve argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimine uygun olarak 2 ders planı hazırlanmıştır. Hazırlanan ders planları uzmanların görüşüne sunulmuş ve öneriler doğrultusunda çeşitli düzeltmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda açıklama aşamasında özellikle keşfetme aşamasında gerçekleştirilen etkinliklerden öğrenilmemiş veya yanlış öğrenilmiş kavramların açıklanmasına dikkat edilerek uygulanması sağlanmıştır. Özellikle derinleştirme aşamasında öğrencinin keşfetme ve açıklama aşamasında elde ettiği bilgileri uygulama fırsatı yaratacak şekilde etkinlikler hazırlanmasına dikkat edilmiştir. (Ders planları Ek 2 de yer almaktadır) Görüşme sürecinde yönteme uygunluğu uzmanlar tarafından onaylanan iki adet günlük ders planlarının öğretmenler tarafından incelenmesi sağlanarak öğretmenlerin argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimine yönelik inançları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Öğretmenler argümantasyon temelli öğretime uygun olarak hazırlanan ders planlarını okuyup incelerken onlardan sesli olarak düşünceleri istenmiş böylece ilk kez böyle bir etkinlikle karşılaşmış olsalar bile o an akıllarından neler geçtiği, tepkilerinin neler olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Örneğin öğretmenlerin planları incelerken çoğunlukla başlarını sallayarak onayladıkları görülmüştür. Bir öğretmen ise planları incelerken zaman yönetimi konusunda sıkıntı yaşanabileceğini ifade etmiştir. Böylece öğretmenlerin ders planının inceleme deneyimleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu süreçte ayrıca öğretmenlerin bu tarz bir planın uygulanabilme uygulanamaya yönelik görüşlerini nelerin etkilediği de ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmeden sonra elde edilen verilen bilgisayar ortamında üzerinde düzenleme yapılmadan aktarılmıştır. Verilerin analizi aşamasında hem

betimsel analiz hem de içerik analizi kullanılmıştır. Betimsel analiz, araştırmada ulaşılan veriler doğrultusunda bireylerin ulaşılan bulgulara ilişkin düşüncelerini ortaya koymak adına direkt olarak alıntılarının yer aldığı analizdir (Yıldırım & Şimşek, 2021). Bu araştırmada da öğretmenlerin ifadelerinde değişiklik yapılmadan birebir söyledikleri paylaşılmıştır. Bunun yanında öğretmenlerin ifadelerindeki sıklıklar benzerlikler ve farklılıkları ortaya koymak için de içerik analizi yapılarak öğretmenlerin ifadeleri kodlar ve temalar çerçevesinde sayısallaştırılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2021).

3.5. Araştırmanın Geçerliliği ve güvenilirliği

Güvenilirlik art arda yapılan denemelerden aynı sonucun elde edilmesidir. Geçerlik ise güvenilirliği destekleyen teknik bir özellik ve ölçme aracının amaca hizmet etmesidir (Atılğan, 2016). Nitel araştırma yöntemine göre tasarlanan bu araştırmada görüşme sürecinde araştırmaya katılan öğretmenlerden izin alınarak görüşme ses kaydına alınmıştır. Görüşme sürecinde gerekli notlar alınmış ve görüşme sonrasında elde edilen ses kayıtları yazıya dökülerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Öğretmenlerden görüşmeler sırasında iletişim için e-postaları alınmış görüşme sorularına verdikleri cevaplar yazılı hale getirildikten sonra bu e-postalara görüşmeler yollanmış değiştirmek istedikleri ya da eklemek istedikleri bir şey olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcı teyitleri doğrultusunda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Araştırma sonunda elde edilen verilerin analizinden sonra araştırmanın inandırıcılığını arttırmak amacıyla katılımcı onayına başvurulmuştur. İnandırıcılık, araştırılan konuyla ilgili oluşturulan bulguların bireylerin görüşlerine dair gerçeği ne derecede yansıttığını ifade eder (Curtin & Fossey, 2007 Akt. Eryılmaz, 2015). Görüşme sonunda analiz edilen veriler katılımcılara gönderilerek kontrol etmeleri sağlanır ve katılımcı teyidi alınır (Shenton, 2004). Katılımcı onayını almaktaki amaç, araştırmaya katılan kişilerin düşünceleri ve aktarılan bilgiler arasında tutarlılığı sağlamaktır. Araştırmada öğretmenlerin görüşleri aynen aktarılmış olup öğretmen görüşleri dışında hiçbir ekleme veya düzeltme yapılmamıştır. Bilgisayar ortamına aktarılan görüşmeler analiz edilmiş ve görüşmelerde yer alan benzerlik ve farklılıklar doğrultusunda çeşitli kategoriler oluşturulmuştur. Güvenilirliği sağlamak adına 1,5 ay sonra veriler yeniden analiz edilmiş ve oluşturulan kategoriler yeniden kontrol edilmiştir. Araştırmacının iki kodlama arasındaki uzlaşma görüş birliği /görüş ayrılığı (Türnüklü, 2001) formülünden yararlanılarak hesaplanmış ve sonuç %95 bulunmuştur.

Öğretmen ifadeleri içerik analizine da tabi tutulmuş kavramsal kategoriler çerçevesinde nicelleştirilmiş ve öğretmen ifadelerinin sıklık (frekans) değerleri tablolar halinde sunulmuştur.

3.6. Araştırmacının Rolü

Tez çalışması sürecine katkı sağlayan çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenleri gibi araştırmacının kendisi de sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programından mezun olmuştur. Araştırmacı 2020 yılından itibaren milli eğitim bakanlığına bağlı olarak görevini sürdürmektedir.

Araştırmacı sosyal bilgiler öğretiminde argümantasyon temelli öğretim yönteminin önemli olduğu ve sosyal bilgiler derslerinde uygulamanın gerekli olduğuna inanmaktadır. Bu bağlamda araştırmacı çalışma süresince objektif bir duruş sergilemeye özen göstermiştir. Araştırmacı, çalışmaya katılan öğretmenlere ait bilgilerin hiçbir şekilde paylaşılmayacağını, öğretmenlerin belirlenen kod isimlerle ifade edileceğini kendilerine açıklamıştır. Araştırmacı araştırma süreci boyunca öğretmenlerle yaptığı görüşmelerde açık ve anlaşılabilir olmaya, öğretmenlerle görüşme sırasında önyargılı ve onları etkileyici olmamaya özen göstermiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde veri toplama araçlarından elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırma problemi, alt problemlere ilişkin yorumlar ve analizlerin yapıldığı bulgular bölümünde 4 ana başlık yer almaktadır. Her bir öğretmene ilişkin bulgular tek tek incelenmiş benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kendi Sosyal Bilgiler Öğrenme Deneyimleri

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmede öğretmenlerin kendi öğrenme deneyimlerini kapsayacak şekilde geçmişte nasıl bir sosyal bilgiler dersi hatırladıkları, kendi öğretmenlerinin genellikle hangi yöntem ve teknikleri kullandıkları, geçmişte onları etkileyen bir sosyal bilgiler dersinin olup olmadığı, sosyal bilgiler öğretmeni olmaya nasıl karar verdikleri ve karar vermelerinde etkili olan faktörler betimlenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmede geçmişte nasıl bir sosyal bilgiler dersi hatırladıkları ve derslerinin nasıl geçtiği sorulmuş, öğretmenlerin verdikleri cevaplar kodlar haline getirilmiş ve Tablo 1 oluşturulmuştur.

Tablo1

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin geçmişte nasıl bir sosyal bilgiler dersi hatırladıkları ve derslerinin nasıl geçtiğine ilişkin tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Klasik eğitim anlayışı	19
Sosyal bilgiler sınıfı	3

Tablo 1'e göre genel olarak öğretmenlerin klasik eğitim anlayışı doğrultusunda eğitim gördükleri, daimici ve esasici bir anlayışın egemen olduğu, kendi öğretmenlerinin neredeyse hepsinin düz anlatım ve soru cevap yöntemini kullandıkları öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar genel olarak klasik eğitim anlayışı noktasında birleşmiştir. Öğretmenlerin klasik eğitim anlayışı şeklinde bahsedilen yöntem-teknik ve etkinlikler genel olarak düz anlatım, soru-cevap, görsel materyal kullanımı, anekdotlarla sosyal bilgiler öğretimi, ezbere dayalı eğitim anlayışı, aktif tahta kullanımı şeklinde kodlanmıştır. Bunun dışında derslerin nasıl geçtiğini hatırlamayan öğretmenlerle karşılaşmış ve öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda da klasik eğitim anlayışıyla işlenen derslerde hem bilgilerin hem de öğretmenlerin akılda kalıcılığı etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Burak öğretmenin bu konudaki ifadeleri:

Öğretmenlerimiz genellikle soru cevap ve düz anlatım yöntemlerini kullanıyordu. Soru cevabı da çok az kullandığı için genellikle hep öğretmen konuştuğu için sınıfın katılımı da çok yoktu açıkçası.

Ömer öğretmenin bu konudaki ifadeleri:

Şanslı değildik klasik anlatım yöntemi kullanıyordu. Değişik materyallerde kullanmıyorduk sadece tahta ve öğretmen yani farklı etkinlikler yapmıyorduk.

Arda öğretmenin bu konudaki ifadeleri:

Genelde düz anlatıma sahip bir yapıyla anlatıyordu. Kavramları tahtaya yazıyordu onları tanımlıyordu. Biraz daha ezbere dayalı bir eğitim anlayışı vardı. Gençliğe hitabeyi ezberletirdi hep. Bizim sınıflarımızda materyal çok yoktu.

Murat öğretmenin bu konudaki ifadeleri:

Öğretmenlerimiz genellikle soru cevap ve düz anlatım yöntemlerini kullanıyordu. Soru cevabı da çok az kullandığı için genellikle hep öğretmen konuştuğu için sınıfın katılımı da çok yoktu açıkçası.

Öğretmenlerin hepsi klasik eğitim anlayışıyla eğitim aldıklarını ve sosyal bilgiler dersi denildiğinde genellikle tarih dersi ağırlıklı bir sosyal bilgiler dersi hatırladıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin Firuze öğretmen:

Ben tarih ağırlıklı bir sosyal ders hatırlıyorum. Vatandaşlık ve coğrafya dersleri dışında sadece tarih ağırlıklı ders hatırlıyorum.

Görüşme yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden Beren öğretmen klasik yöntemler içerisinde bazı öğretmenlerin anekdotlarla sosyal bilgiler öğretimi yöntemini kullandıklarını ve bu yöntemin oldukça kalıcı olduğunu ifade etmiş, kendilerini öğretim sürecinde bu yöntemi uyguladığını belirtmiştir. Bu bağlamda öğretmenler genel olarak klasik eğitim anlayışıyla ders görseler de kendi öğretmenlik süreçlerinde öğrenci merkezli, dikkat çeken yöntemlerin kullanılması gerektiğini düşünerek bu bağlamda hareket ettiklerini belirtmişler ancak dersine girilen sınıfın başarı düzeyi ve sınıf mevcudu gibi faktörlerin de etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Okuldaki hocamı hatırlamıyorum ama dershaneye gittiğimde 8.sınıf öğretmenimi hatırlıyorum. Hikayeleştirerek anlatıyordu dersi aynı zamanda alıntılar yapıyordu. Örnek veriyorum Kurtuluş Savaşı'nı anlatırken hikâyeleştirerek anlatıyordu yazılmış kitaplardan örnekler veriyordu alıntılar yapıyordu.

Ali öğretmen de kendi dönemlerinde sosyal bilgiler sınıfının olduğunu ifade ederek materyal bakımından zengin olmasını sağladığından bahsetmiştir.

Nasıl sosyal bilgiler dersi işlediğine geldiğimizde nasıl olduğunu çok hatırlamıyorum ama genel olarak klasik ders işliyordu. Kendi notlarını getiriyordu sınıfa öğretmenlerimiz klasikti de ama okulda her branşın bir sınıfı vardı örneğin fen bilgisi sınıfı sosyal bilgiler sınıfı gibi. Sosyal bilgiler sınıf içerisinde duvarlarda sürekli materyaller vardı. Materyallerin olması çok güzeldi. Verimli geçiyordu. Derse katılım güzeldi yani öğrencilerin çoğunun düzeyi yüksekti. Çoğu derse katılırdı.

Osman öğretmen de ayrı bir sosyal bilgiler sınıflarının olduğundan bahsederek şanslı olduklarını ifade etmiştir.

Benim ilkokulda en çok sevdiğim ders sosyal bilgiler dersi idi. Sosyal bilgiler sınıfımız vardı. Orada atlaslar, resimler, haritalar vardı. Materyallerle ders anlatırdı öğretmenimiz. Öğretmenimizi de çok severdim. Herkes uygulayarak derse katılırdı. Tepegöz ve projeksiyon kullanıyorduk. Öğretmen bir derste hepimize atlasları vermişti orada kendimiz hem dinleyip hem işaretleme yapıyorduk. Bu konuda şanslı bir öğrenciydim.

Burak öğretmen de klasik eğitim anlayışıyla ders aldığını ancak öğretmenin tahtayı aktif kullandığını, bu durumun bilgilerin kalıcılığını etkilediğini ve kendisinin de tahtayı aktif kullandığını ifade etmiştir.

Bizim hocamız savaşları anlatırken tahtaya kılıçlar çiziyordu. Örneğin mercidabık savaşı bir yere Osmanlı bir yere Mısır yazıyordu ortasına da işte savaşın sonuçlarını yazıyordu. Görselliğe döktüğünde daha akılda kalıyordu ben mesela savaşları anlatırken o hocamız gibi anlatmaya çalışıyorum.

Öğretmenlerimize geçmişte etkilendikleri sosyal bilgiler dersinin olup olmadığı sorulmuş ve verilen cevaplar Tablo 2’de kodlanmıştır.

Tablo 2

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin geçmişte etkilendikleri derslerin durumuna ilişkin tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Öğretmen etkeni	9
İnkılap tarihi	5
İlgi duyulan konuyu hatırlama ve sevme	2
Anekdöt kullanımı	2
Oyunlarla sosyal bilgiler	2
Materyal hazırlama	1

Cevaplara bakıldığında çoğu öğretmenin(10 öğretmen) dersleri hatırlamadıkları görülmüş ve bunun sebebinin öğretmenlerin klasik eğitim anlayışıyla ders anlatması olarak ifade edilmiştir. Örneğin Kerem öğretmen:

O öğretmenimizin özellikle tarih dersinde not tutturarak ders anlatması benim dersi daha çok bilgi edinmemi sağladı. Bunun dışında efektif olarak aklımda kalan bir ders olmadı açıkçası ben söylediğim gibi çok farklı yöntemler uygulanmadığı için genellikle klasik yöntemler uygulandığı için akılda kalıcı bir ders olmadı.

Bununla birlikte az da olsa bazı öğretmenlerimiz oyunlarla sosyal bilgiler öğretimi, anekdotlarla sosyal bilgiler öğretimi ve öğrenci merkezli materyal hazırlama yöntemlerinin kalıcılığa etkisi olduğunu ifade etmiş ve daha iyi hatırladıklarını belirtmişlerdir. Bu duruma Gülce öğretmenin ifadesi örnek olarak gösterilebilir.

Şimdi biraz düşününce haritalarla olan dersimi hatırlıyorum ama lisedeki coğrafya öğretmenim yapmıştı onu da yani sosyal bilgilerin içerisinde olduğu için söylüyorum. Haritalarda bize bir yer söylüyordu. Buluyorduk ve ilk bulan kişi tebrik ediliyordu. Bir de o öğretmenimiz oyun hamurları ile dağları yaptırmıştı bize bir tek ona hatırladım şimdi.

Pınar öğretmenin bu konudaki ifadeleri:

Hayır, hiç hatırlamıyorum. Söylediğim gibi beni çok etkileyen bir sosyal bilgiler dersi olmadı.

Ömer öğretmen hikâyeleştirerek ders anlatımıyla ders gördüğünü ve kendisinin de hikâyeleştirmeyi kullandığını ifade etmiştir.

İnkılap tarihinde tarihi hikayeleştirip anlatınca daha kalıcı oluyordu ya bizim hoca da aslında tarihi hikayeleştirerek anlatırdı yani tek bir ders yok ama genellikle O hocanın inkılap tarihi derslerini hatırlıyorum. Dersi hikayeleştirerek anlatıyordu. Milli mücadele dönemi Atatürk'ün Samsun'a çıkışı vesaire onları ben hala mesela çok iyi anlatıyorum çocuklara. Çok iyi aklımda kalmış hikayeleştirince kalıcı oluyor.

Bazı öğretmenlerin ilgili duydukları konuları, öğretmenleri hatırlama eğiliminde olduğu anlaşılmıştır. Örneğin Öznur öğretmenin bu konu ile ilgili ifadeleri:

Şöyle. Atatürk'le ilgili konular. 8 sınıftayken öğretmenimiz Atatürk'le ilgili anılar anlatırdı zaten benim arkadaşımın babasıydı ve adam çok yaşayarak anlatırdı. O beni çok etkilemişti mesela.

Öğretmenlerimize görüşme sırasında eğitim hayatları boyunca genel olarak öğretmenlerinin hangi yöntem ve teknikleri uyguladıkları sorulmuş ve Tablo 3 oluşturulmuştur.

Tablo 3

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendi eğitim hayatları boyunca öğretmenlerinin uyguladıkları yöntem ve tekniklere ilişkin tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Düz anlatım	18
Soru – cevap	8
Okuma yazma etkinlikleri	4
Görsel materyal kullanımı	4
Anekdöt kullanımı	2
Gezi	1

Öğretmenlerimizin hepsi kendi öğretmenlerinin düz anlatım ve soru cevap yöntemlerini kullandıklarını ifade etmişler ve bilgilerin kalıcı olmamasının nedeninin klasik yöntemler uygulanması konusunda görüş birliğine varmışlardır.

Örneğin Murat öğretmen düz anlatım yönteminin uygulandığını, katılımın iyi olmadığını belirtmiş ve bu yöntemlerin kalıcılığı çok etkilemediği düşündüğü için kendisi öğrenci merkezli çağdaş yöntemleri uygulamayı tercih etmiştir. Bu bağlamda öğretmenler öğrenci katılımının önemini kendi deneyimlerinden yola çıkarak fark etmiş ve uygulama konusunda bu doğrultuda hareket etmişlerdir.

Düz anlatım ve not tutturma yöntemleri. Sınıfın katılımı ortalama düzeydeydi. Bizlerde olduğu gibi çoğunluk hevesle katılmıyordu ama.

Kerem öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Klasik düz anlatım ve soru cevap şeklindeydi.

Sinan öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Genel olarak düz anlatım ve soru cevap tekniklerini kullanıyordu.

Ömer öğretmen de öğretmenlerimin görsel materyal olarak bazen filmleri kullandıklarını ifade etmiştir:

Görsele dayalıydı film izlerdik sınıf izlerdi katılırdı. Çok içten bir öğretmendi.

Beren öğretmen ise gezi yöntemini kullanıldığını, müzeye gittiklerini ifade etmiş ve onun için dersin kalıcı olduğunu ifade etmiştir:

Bizim zamanımızda akıllı tahta yoktu. Öğretmenler genel olarak klasik bir şekilde soru-cevap ve düz anlatım tekniklerini kullanıyorlardı. Aklımda kalan bir ders oldu ortaokuldayken geziye götürmüştü hocamız. Müzeye gitmiştik onu hatırlıyorum ama genel olarak düz anlatım tekniği kullandılar.

Gülce öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Genellikle düz anlatım, not tutturma ve soru cevap yöntemleri. Sınıfı yine iyi katılırdı ama.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretmenliğini seçme sebepleri sorulduğunda ise öğretmenlerin cevapları incelenerek Tablo 4 oluşturulmuştur.

Tablo 4

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretmeni olmaya karar vermelerinde etkili olan faktörlere ilişkin tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Tarih ilgisi	15
Coğrafya ilgisi	9
Sınav puanı	6
Atama durumu	4
Çocuk ve meslek sevgisi	3
Öğretmen etkeni	2
Çok yönlülük	2
Aile etkeni	1
Sözel zeka	1

Öğretmenlerin çoğu tarihe ilgileri olduğu için sosyal bilgileri tercih ettikleri, sosyal bilgilerdeki atama oranının tarih bölümüne oranla daha fazla olduğunu düşündükleri için sosyal bilgileri seçtikleri sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin Kenan öğretmen bu konuda görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Tarihi çok seviyorum ama tarih öğretmeni puanı yüksekti. Hem tarihi sevdiğim için hem de daha çok sözel zekâya sahip olduğum için sosyal bilgileri seçtim.

Sinan öğretmen de genel olarak tarih ve coğrafyaya ilgisi olduğu için sosyal bilgileri seçtiğini ancak meslek seçiminde öğrencilik döneminde öğretmenin sözel bir bölümü seçmesinde etkisi olduğunu ifade etmiştir. Bu ifade öğretmenlerin ve ailenin bireylerin yaşamında ne kadar etkili olduğunu gösteren bir örnek olmuştur.

Sinan öğretmen:

Bu soru ucu açık bir soru aslında. Matematik öğretmenim aslında beni matematikten soğuttu. Hoca beni matematikten soğutulunca ben de sözel derslere yöneldim daha çok

tarih ve coğrafya dersleri ne ilgim oluştu. Abim benim sınıf öğretmeniydi öğretmenliği seçmende abimin etkisi oldu.

Gölce öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Ben aslında lise çocuk gelişimi mezunuyum ve aslında öğretmen olma isteği ben de lisede başladı. Öğretmen olmanın heyecanını tattım diyebilirim aynı zamanda çocuklara çok seviyorum yani yetişkinlerle de uğraşıyoruz veliler idareciler diğer öğretmenler evet ama çoğunlukla öğrencilerle birlikteyiz ve ben öğrencilerle çalışmaktan çok memnunum. Bu nedenle öğretmenliği tercih ettim. Neden sosyal bilgiler diye soracak olursanız da puanım aslında ona yetiyordu ama puanım yetiyor diye yazmadım tabii ki. Sadece o bölümün içeriğine baktım hangi dersleri olduğuna baktım araştırdım yani tercih etmeden önce ve pek çok bilim içerisinde barındırması benim çok ilgimi çekti yani antropoloji arkeolojiye siyaset bilimi gibi pek çok ders içerisinde barındırdığı için çok yönlü bir birey olarak üniversiteden mezun oluyoruz. Aslında kendimi geliştirmeye de sevdiğim için bu bölümün beni geliştireceğini düşündüm bu nedenle sosyal bilgileri tercih ettim.

Mert öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

şu anda tarih ve coğrafya derslerini başta olmak üzere anlatmak benim çok hoşuma gidiyor. İlgimi çeken dersler bu nedenle sosyal bilgiler öğretmeni olduğum için memnunum.

Beren öğretmen meslek seçiminde örnek aldığı öğretmenin etkili olduğunu ifade etmiştir:

İnkılap tarihini çok seviyordum 8 sınıftayken dershanede olan hocam benim ilgimi çok çekti ve onun duruşu ders anlatışından çok etkilendim onun sayesinde sosyal bilgiler branşını tercih ettim.

Kerem öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Öğretmenliği çok istiyordum ama puanımın yetebileceği bölümleri tercih ettim. Sosyal bilgiler de bunların başında geliyordu. Üniversite hayatım boyunca ve atandıktan sonra derslerin içine girdikçe özellikle üniversite hayatında sosyal bilgilerle iç içe olunca iyi ki sosyal bilgileri seçmişim diye kendime söyledim şu anda bu bölümde atandığım için çok memnunum.

4.1.2 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik İnançları

Öğretmenlerle yapılan görüşme sürecinde onların sosyal bilgiler öğretiminin amacının ne olduğu neden sosyal bilgiler öğrettiğimizle ilgili düşüncelerini öğrenmek amacıyla çeşitli sorular sorulmuş ve Tablo 5 oluşturulmuştur.

Tablo 5

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminin gerekliliğine ilişkin görüşlerini içeren tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Etkin vatandaşlık	10
Toplum içinde var olma	7
Hayatın bilgisi	7
Çevre bilinci	6
Tarih bilinci	3
Değer öğretimi	3
Geçmiş-bugün-gelecek ilişkisi	3
Kültür öğretimi	3

Bu konuda öğretmenler sosyal bilgiler sayesinde öğrencilere bir tarih bilinci aşılandığını ve bugünün yaşanması için geçmişi bilip ders çıkarmamızın önemli olduğunu vurgulayarak özellikle tarih dersinin öneminden bahsetmişlerdir. Bunun dışında bireylerin toplumda var olmasını sağlayacak becerilerin sosyal bilgiler sayesinde kazanıldığı, etkin vatandaşların yetişmesini sağlamak adına sosyal bilgilerin oldukça önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu konuyla ilgili Öznur öğretmenin görüşleri:

Sosyal bilgiler bence eğitimsel olmanın dışında insanın yaşam tarzını etkileyen bir ders. Biz demokrasi kavramını ele alalım nasıl yönetildiğimizi bile bilmiyor bazı çocuklar. İşte 6. sınıflara konuyu anlattığımda biz önceden monarşi ile yönetiliyormuşuz şimdi demokrasiye geçmişiz diye nasıl yönetildiğini öğreniyor aslında. Bununla birlikte tarih konuları da benim için önemli aslında çünkü çocuk geçmişini bilmeden geleceğini tayin edemez. Hem tarihi bilmeleri hem de yaşadığı coğrafyada neden hava yazın çok sıcak oluyor kışın çok soğuk oluyor iklimler neden var yani çevreyi öğrenmesinde çok önemli bir ders diye düşünüyorum. Bunu fark etmesi gerekiyor. Bunun dışında gelenek görenek örf adetlerimizden de bahsediyoruz yani hayatla ilgili bu önemli konuyu veriyoruz çocuklara.

Gülce öğretmen çocuklara hayatın bilgisinin verildiğini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Biliyorsunuz ki sosyal bilgiler dersi pek çok dersin birleşiminden oluşuyor. Tabii ki bazılarının basit hale indirgenmesi ile karşımıza çıkıyor. Sosyal bilgiler dersi çocukların sosyalleşmesi toplum içerisinde hak ve özgürlüklerini bilmesi temel vatandaşlık konusunda aktif bir vatandaş sorgulayan vatani milleti için hayırlı bir birey olmasını sağlayan bir ders aslında. Sosyal bilgiler dersinde çocuk evde yaşadıklarını okula getirebiliyor ya da okulda yaşadıklarını eve götürebiliyor sorabilirsiniz. Diğer derslerde bunu yapmıyor mu diye tabii yapabilir ama hayattan örnekleri bence daha çok sosyal bilgiler dersinde görüyoruz. Bütün öğretmenler söylemiştir aslında ilkokulda hayat bilgisi olduğu için biz hayatım bilgisini

veriyoruz bu tüm sosyalcilerin söylediği klasik bir bilgidir. Ama doğru yani şu anda 5. sınıflarda herhangi bir sayfayı açsak o sayfa ile ilgili her öğrenciden kendi hayatında bir örnek söylemesini istesek mutlaka örnek çıkar bundan dolayı yaşamda nasıl yaşanabileceğini nasıl etkili bir birey olunabileceğini aslında sosyal bilgiler dersinde öğreniyor çocuklar.

Firuze öğretmen ise bilinçli, aktif vatandaş yetiştirmek konusunda sosyal bilgilerin önemli olduğunu ifade etmiştir:

Özellikle ülkemizde oldukça ihtiyaç duyulan bir ders diyorum. Ülke için önemli olan bir meziyeti gerçekleştiren yani bilinçli vatandaş olmayı gerçekleştiren bir ders derdim. Bilinçli bir birey yetiştirme konusunda branşımız oldukça önemli.

Ömer öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Ben dersi üçe ayırdım. Tarih coğrafya ve vatandaşlık bilgisi olarak. Tarihte tarih bilinci oluşturma coğrafyada çevremizi öğrenme ve çevre bilinci oluşturma, vatandaşlık konusunda aktif vatandaş olmanın önemli olduğunu anlatırdım.

Beren öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Sosyal bilgiler hem tarih bilinci katıyor vatan sevgisi katıyor yani milli ve manevi değerlerimizi iyi hissettiren dersin bu ders olduğunu düşünüyorum. Aynı zamanda toplumda nasıl bir birey olurum bu toplumda nasıl yaşarım sorularının cevaplarını da aslında sosyal bilgiler dersinde öğreniyorlar. Manevi değerlerin yanında toplum bilincinin kazanmasını da destekleyen bir ders. O yüzden sosyal bilgiler dersinin yaşamları için önemli olduğunu belirtirdim. Yaşantımızla çok içli dışlı bir ders yaşadığımız bölgenin iklimini öğretiyoruz ekonomik faaliyetlerini öğretiyoruz bu nedenle aslında hayatın bilgisini veriyoruz çocuklara. Hem kendini tanıyor hem haklarını. Yani sosyal bilgilerin yelpazesi çok geniş manevi değerleri kazanırsın coğrafyanı öğrenirsin tarihini öğrenirsin kültürünü öğrenirsin aktif vatandaş olmayı öğrenirsin. Tüm bunları çocuklara açıklardım.

Arda öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Genelde bunu çok soruyorlar çocuklar. Aslında sosyal bilgilerin bakış açısı sadece tarihle özdeşleşiyor. Bence öyle değil yani sınıfta arkadaşınla tartıştığında mesela bu durumu nasıl çözersin ya da toplumda grup içerisinde nasıl yer alırsın cevabını da sosyal bilgilerde öğreniyorlar çocuklar. Otobüsle seyahat ederken yapmamız gerekenler neler. Ya da haklarımız konusu. Bir arada yaşayabilme değerlere sahip çıkabilme ya da yaşadığı bölgenin coğrafyasını öğrenebilme gibi konuları da çocuklar sosyal bilgiler sayesinde öğreniyorlar. Nasıl bir doğaya sahip olduğumuzu öğrenebilme geçmişle bir bağlantı

oluşturarak geleceğimizi ona göre inşa etme gibi davranışları kazanıyorlar. Öncelikle iletişim konusunda grup içinde anlaşmazlık durumlarını çözebilmenin cevabını alıyorlar.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine sosyal bilgiler dersinin en önemli konusunun ne olduğu sorulduğunda öğretmenlerimiz genellikle sosyal bilgiler dersinin bir bütün olduğunu ve tüm konuların önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca tek bir konu bazında değil de genel olarak öğrenme alanı şeklinde cevaplar verilmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda Tablo 6 oluşturulmuştur.

Tablo 6

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müfredat içerisinde en önemli gördükleri konulara ilişkin tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Kültür ve miras alanı	8
İletişim konusu	6
İnkılap tarihi	4
Etkin vatandaşlık	3
Coğrafya konuları	2
Haklar konusu	2
Birey ve toplum öğrenme alanı	2
Roller konusu	2
Milli mücadele dönemi	1
Osmanlı tarihi	1
İlk Türk devletleri	1

Sosyal bilgilerin bir bütün olduğunu düşünen Beren öğretmen bu konuda görüşlerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Sosyal bilgiler pek çok bilimi içerisinde alıyor bu nedenle spesifik olarak şu konu çok önemli diyebileceğim bir konu yok çünkü birbirine bağlı bir şekilde ilerliyor bu nedenle özel bir konu olduğunu düşünmüyorum. Tüm derslerin aynı derecede önemli olduğunu düşünüyorum. Örneğin tarih dersinde çocukları ilkçağlardan alıp inkılap tarihine kadar götürüyoruz yani bir süreç olarak ilerlediği için tüm konular bence önemli.

Bir bütün olmanın dışında etkin vatandaşlık ve haklarımız konusunda da sosyal bilgilerin önemli olduğunu ifade etmiştir:

Bence daha çok vatandaşlık, haklarımız konusu önemli çünkü çoğu insan başına bir şey geldiğinde nereye başvuracağını çok bilmiyor. Tarihi her yerde öğrenirler ama haklarımız için ekstra bir çaba göstermezler

Örnek verilen konular dışında Yiğit öğretmen iletişim konularının önemli olduğunu konuyu anlayanın dinlemek ve kendini ifade etmekten geçtiğini belirtmiştir:

En önemli konu dersek çoğu önemli ama iletişim konusu çok önemli. İletişim kurma becerisini kazanmadığı sürece hangi konuyu öğretirsek öğretilim eksik kalır bence. Çünkü çocuğun konuyu bilmesi için iyice bir dinlemesi ve empati kurabilmesi gerekiyor.

Kenan öğretmen bu konuda kültür ve miras öğrenme alanının önemli olduğunu aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Bence kültür ve miras öğrenme alanı ve inkılap tarihi konuları. Bence çocuk geçmişini öğrenmeli atalarını neler yaptığını bilmeli ve geçmişten ders çıkarmayı öğrenmeli bundan dolayı bu konular önemli.

Kerem öğretmenin konuyla ilgili görüşleri:

Tarih konuları olmazsa olmaz. Özellikle Osmanlı ve inkılap tarihi. Geçmişimizi öğrenmezsek geleceği iyi yürütemezler. Bence tarih olmazsa boşluk olur. Milli bilinç için önemli.

Sinan öğretmenin konuyla ilgili görüşleri:

Derslerimde genel olarak özellikle tarihe çok fazla yöneliyorum geçmişte yaşayan devletlerimiz atalarımızı anlatmanın önemli olduğunu düşünüyorum. Geçmişte yaşayan devletlerin bize bıraktığı ürünlerin anlatılması gerektiğini düşünüyorum yani tarih konularının sosyal bilgilerin başlıca konuları olduğunu düşünüyorum.

Ali öğretmen ise coğrafya konularının önemli olduğunu aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Ben kendi hayatından bir örnek vermek istiyorum. Arkadaşlarla otururken onlar coğrafya ile ilgili konuşuyorlardı ben çok çalışkan bir öğrenci değildim işte Almanya diyorlardı İsviçre diyorlardı ben de düşünüyordum bunlar haritada nerede diye. Sonra hemen telefondan bakıp açıyordum Google haritalardan Almanya'nın nerede olduğuna bakıyordum falan o günlerden sonra büyük ve aydınlanma yaşadım ve coğrafya dersine o kadar çok ilgilim arttı ki çocuklara derse anlatırken de çok keyif alıyorum. Yani tarihten biraz sıkılıyorlar en azından biraz daha eğlenmelerini sağlamak amacıyla coğrafyanın en önemli konular olduğunu düşünüyorum. Aslında tarihle de bağlantılı yani sen bir savaşı anlatırken o savaşın nerede olduğunu göstermen gerekiyor çocuklarda bir bağlantı oluşturmak gerekiyor tarih ve coğrafya dersleri birbirleriyle bağlantılı anlatırsak eğer bence çok güzel olabilir ama ayrı bir önemli gördüğünüz konu var mı diye sorarsanız coğrafya konularının hepsi diyebilirim.

Öznur öğretmenin bu konuyla ilgili görüşleri:

Tüm konular önemli. Ben iki tane söylemek istiyorum birincisi birey ve toplum öğrenme alanı çünkü toplumsal anlamda bazen sorunlar yaşayabiliyoruz empati kurma konusunda bence çocuklar sorun yaşıyor bu ünite sayesinde bu sorunları çözmeyi öğrenebiliyor çocuklar. Genel olarak toplumsal anlamda insanlara çok karışma durumları var örneğin kıyafete dine ırka çok fazla karışıyoruz. Bu öğrenme alanı sayesinde farklılıklara saygı duymayı öğreniyor çocuklar. İkinci olarak da kültür ve miras öğrenme alanı çünkü tarihi bilerek yaşamaları gerekiyor diye düşünüyorum.

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde en önemli gördükleri konulara hangi yöntem ve tekniklerin uygun olduğu sorulmuştur. Öğretmenlerin hepsi öğrenciyi merkeze alan çağdaş yöntemlerin uygulanması konusunda görüş birliğine varmışlardır. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar Tablo 7’de yer almaktadır. Öğretmenlerimiz bu yöntemlerin öğrenmeyi daha kalıcı hale getirdiği, öğrencilerin daha aktif olduğu, eğlenerek öğrendiklerini ifade etmiş ancak sınıf düzeyi, sınıf mevcudunun az olması gibi durumların da uygulama konusunda önemli olduğunu belirtmişlerdir. Ancak sınıf düzeyi dikkate alındığı için temelde düz anlatım gibi klasik yöntemlerin de öğrenciler açısından etkili olacağını ifade etmişlerdir.

Tablo 7

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin etkili olduğunu düşündükleri yöntem ve tekniklere ilişkin tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Aktif yaparak yaşayarak öğrenme	11
Rol oynama	5
Drama	5
Tartışma	4
Etkin görsel materyal kullanımı	3
Soru cevap	2
Öğretmen etkeni	2
Gezi	2
Bireysel öğrenme	1
Oyunlarla sosyal bilgiler öğretimi	1
Hikayelerle sosyal bilgiler öğretimi	1
Örnekolay yöntemi	1

Öznur öğretmen aşağıdaki ifadesinde sosyal bilgiler dersinde özellikle rol oynama yönteminin uygulanmasının önemli olduğunu belirtmiş ve derslerinde uyguladığını ifade etmiştir. Burada öğretmenlerin çoğunun etkili olduğunu düşündükleri yöntemleri uyguladıkları görülmüştür.

Bana göre ben şöyle bir teknik kullanmıştım birey ve toplum da rol oynama mesela. Çocuklara bir skeç yazdım ve oynamalarını istedim. Çok büyük bir şey değil tabii mesela yemek yaptıktan sonra annelerine ellerine sağlık anne demelerini bile sağlayabilecek bir oyun hazırlamıştım. Ben mesela ondan sonra annelerinden de olumlu dönüt aldım yani o

oyundan sonra davranışlarında bir değişme yaşanmış ve çok mutlu olmuştum. Doğuda olduğumuz için bir de çocuklar da pek fazla nezaket yok aslında ve bu yöntemle bu öğrenme alanı uygulanırsa en azından çocuklara nezaket ve görgü kuralları öğretilir.

Yapılan görüşmeler süresince öğretmenlerimizin genellikle yeniliğe açık, öğrenci merkezli ve aktif yaparak yaşayarak öğrenme yöntemlerinin etkili olacağını, dersi somut hale getirmenin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bu konuda Arda öğretmenin görüşü:

Direkt çocukların aktif olmasıyla alakalı. Yapararak yaşayarak öğretme olabilir. Drama olabilir. Demokraside oy verme yapılabilir. Coğrafyada maket getirilebilir. Somutlaştırmak gerekiyor. Yoksa kolay unutuyorlar.

Drama'yı neredeyse öğretmenlerimizin hepsi örnek olarak söylemiş ancak Yiğit öğretmen, öğretmenlerin bu yöntemi uygulamak konusunda istekli olması gerektiğini ifade etmiştir:

Bence en iyi yöntem dramadır. Her ne kadar şu an da bilinmeyen bir alan olsa da mesela tiyatroyla karıştırılır. Ders anlattıktan sonra çocuklara drama yöntemi kullanıldığında yani çocuklar yaparak yaşayarak öğrenildiğinde daha etkili olduğunu düşünüyorum. Öğrenciler hem keyif alıyor hem de ders çıkarıyorlar. Pandemiyle çok yapamadık ama biraz daha öğretmenle alakalı öğretmenin açık olması gerekiyor.

Firuze öğretmen tartışmanın oldukça etkili olduğunu aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Tartışma tekniği bence olabilir. Çünkü bu yöntemle çocuklar daha aktif oluyor diye düşünüyorum.

Emre öğretmen ise öğrencilerin aktif olacağı şekilde yöntem ve materyallerin seçilmesi gerektiğini ifade etmiştir:

Ben kendimden bahsedeyim akıllı tahta kullanarak sunumlar ve haritalar üzerinden anlatıyorum. Etkinlikler yapıyorum konu ile ilgili videolar izletmeye çalışıyorum. Çünkü sıkılabiliyorlar. Sıkılmasınlar diye elimden geleni yapmaya çalışıyorum örneğin en basitinden boyama bile yapabiliyoruz. Kimisi aşırı seviyor konulardan dolayı ben bazen magazinsel konulara da girebiliyorum o konulara girdiğimde eğleniyorlar dikkatini çekebiliyorum. Yoksa zor üniteler. Bu nedenle onların aktif olduğu yöntemler uygun olabilir.

Nazende öğretmen ise görsel materyal kullanımının ve konuyu hikayeleştirmenin etkili olabileceğinden bahsetmiştir:

Görselleştirmek ve hikayeleştirmek önemli. Hikayelerle öğretilir bu tarih konuları. Metehan'ı örnek verirse önce Metehan'ın kişiliği ile karakteri ile ilgili bilgiler hikayeler anılar anlatmalıyız daha sonra derse geçmeliyiz ki çocuklar da bir bilinç oluşsun. Çocuklarda ön bir bilgi oluşsun yani direkt konuya başlarsak her çocukta temel oluşmaz ama Metehan kim Atilla kim bunların hayatları nasıl neler yaşamışlar bunları anlattığımız da çocuklardan ayrı bir temel oluşuyor aslında bunu hikayeleştirerek anlatırsak da daha etkili olur diye düşünüyorum. Zihinde görselleştirmek lazım ben mesela akıllı tahtayı her dersimde mutlaka kullanırım. Somut hale getirmek çok önemli

Öğretmenlerimize derslerinin genel olarak nasıl geçtiği sorulduğunda en etkili yöntem olarak ifade ettikleri yöntem ve teknikleri uyguladıkları görülmüş ve bununla birlikte sınıf başarı düzeyi düşük, mevcudu fazla olan sınıflarda klasik yöntemleri kullandıkları görülmüştür. Bu bağlamda öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda Tablo 8 oluşturulmuştur.

Tablo 8

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendi derslerinde uyguladıkları yöntem ve tekniklere ilişkin tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Öğrenci merkezli yöntemler	21
Aktif akıllı tahta kullanımı	5
Rutinler	5
Planla birebir öğretim	4
Soru cevap yöntemi	3
Sınav odaklı öğretim	3
Tartışma	2
Videolarla sosyal bilgiler öğretimi	1
Oyunlarla sosyal bilgiler öğretimi	1
Kavram öğretimi	1
Yaşama yakınlık	1
Demokratik öğretim ortamı	1
Hikâyelerle sosyal bilgiler öğretimi	1

Öğretmenlerimiz bu konuda genel olarak rutin olarak ifade ettikleri defter doldurma, yoklama vs. işlerle derse başladıklarını ve sınıf düzeyi, öğrenci ilgi ve isteğine göre kullanılan yöntemlerin değiştiğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda Kerem öğretmen bu konudaki görüşlerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

40 dakikalık bir Dersimin başlangıcı tipik bir şekilde tüm öğretmenlere yaşadığı gibi aslında genel olarak öğrencilerin gelmesi defter doldurma gibi işlemleri yapıyorum başta bunlar tabii bizim zamanımızda çok fazla alan şeyler. Genellikle çocuklar da bu bilgi bizim ne işimize yarayacak diye düşünmüyorlar direkt sınavda çıkacak mı diye düşünmüyorlar. Ben de aslında 7. ve 8. sınıflara genel olarak sınav odaklı ders anlatıyorum. Yani

çocukların isteklerine göre derse anlatıyorum. Ancak 6. ve 5. sınıflarda genel olarak videolarla karikatürlerle dersleri anlatmaya çalışıyorum. Örneğin bir dersin sadece bir karikatürü değerlendirmekle geçebilir. Yani açıkçası 7. ve 8. sınıflarda faydacı düşünürsek eğer sınav odaklı klasik bir tarzı uygularken 5. ve 6. sınıflarda daha çağdaş daha materyal içeren dersler uyguluyorum bir dersim sadece tartışma ve soru cevapla geçebiliyor. Çocuklara tamamen düşünme sorgulama becerilerini kazandırmak için bu şekilde yöntemler uygulayabiliyorum. 6. Sınıflarda genel olarak görselliğe dayalı diğer sınıflarda ise günümüzün gerçeği olacak şekilde yani sınav odaklı derslerimi anlatıyorum.

Öznur öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Öncelikle rutin var. Defter doldurma vs. Çocuklara daha sonra ne öğreteceğimizi anlatıyorum daha sonra bu konuyu hayatımızda nerede nasıl kullanabileceğinizi gösteriyorum daha sonra konuya giriş yapıyorum. Kavramlar varsa o kavramları çocuklara soruyorum. Kavram öğretmek hoşuma gidiyor kitap okumadıkları için kavram bilgileri çok eksik bu nedenle kavram öğretimi yapıyorum kavramları çocuklara sorup bilmediklerini anlatıyorum. Sonrasında konuyu anlatıyorum ve soru-cevap tarzında gitmeye çalışıyorum. İyi oluyor kendileri cevapladıkları için daha akılda kalıyor.

Kenan öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Görsele dayanarak anlatmaya çalışıyorum akıllı tahtayı çok aktif kullanıyorum. Benim çocuklarla iletişimim güncel hayatta örneklerle geçiyor onları da derse katmaya çalışıyorum. Videoları çok kullanıyorum. Onların dönütlerine göre hareket ediyorum.

Gülce öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Derslerimde genellikle tartışma yöntemini çok kullanıyorum. Tahtaya konuyu yazıyorum ve bu konu hakkında ne düşündüklerini soruyorum. Cevap veren çocuklara diğer arkadaşlarını katılıp katılmadığını soruyorum. İkili tartışma olduğu zaman münazara yöntemini kullanıyorum. Mesela bir kere uyguladık münazara yöntemini 5. Sınıflarda ve çocuklar durmadan gruplara ayrılıp tartışma yapalım mı öğretmenim diye sormaya başladılar. Aslında sizin bu kullandığınız yöntemi de destekliyor değil mi? yani fikirlerini neden söylediğini de soruyorum aslında ben. Derse girdiğimde mutlaka soruyla başlarım onların ilgilerini mutlaka çekerim. Konuyu mutlaka onların hayatlarına indirgerim yani bu dersi hayatta karşılaşılabilecekleri şekilde örnekler vererek derse başlarım. Tabii planda olduğu gibi açıklama kısmında dersleri ben anlatırım ve daha sonra çocuklarla soru cevap şeklinde dersimiz geçer. O konu ile ilgili mutlaka bir etkinlik yaptırırım eşleştirme, soru çözümü gibi etkinlikler yaptırırım bazen kavram oyunları oynatıyoruz yani o konu ile ilgili kavramları tahtaya yazıyoruz. İşte ben söylüyorum hangi kavram olduğunu tahtada

siliyorlar mesela yani hem öğretmenin hem de çocukların aktif olduğu bir ders işlemeye çalışıyorum.

Pınar öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Benim derslerim genellikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın istediği plan çerçevesinde gidiyor aslında. Mutlaka çocukları güdüleyerek derse başlıyorum. Bir önceki öğrenmelerini geçmiş öğrenmelerini aslında sorguluyorum. Çocukların hazırbulunuşluklarını sorguluyorum daha sonra mutlaka bir soruyla başlıyorum derse ve çocuklara ilgi uyandırıyorum. Önce dediğim gibi ön bilgilerini yoklayıcı sorular soruyorum daha sonra ben biraz anlatmaya geçiyorum. Daha sonra mutlaka bir etkinlik tasarlıyorum yani o konu ile ilgili bir şiir yazdırıyorum, o konu ile ilgili bir resim yaptırıyorum, o konu ile ilgili oyun oynatıyorum. Materyal içeren oyunları çok oynatıyorum çocuklara yani çocukların isteyerek öğrenmelerini sağladığım ders oluyor ve dersin sonunda mutlaka değerlendirme soruları mı soruyorum ki acaba ders başarıya ulaşmış mı? Tüm öğrenciler öğrenebilmiş mi? Öğrenemeyen öğrencim var mı? diye mutlaka sorularla dersi bitiriyorum.

Osman öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Sınıftan sınıfa değişiyor. Akıllı tahtayı kullanıyorum çünkü çocuklar dinlemeseler bile bir şeyler gördüklerinde o konuyu mutlaka hatırlıyorlar, anlıyorlar. Onun dışında 20 dakika ders anlatma. Son dakikalarda soru cevap yapıyorum. Genelde böyle geçiyor derslerim.

Yusuf öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

40 dakikalık bir dersimin başlangıcı tipik bir şekilde tüm öğretmenlere yaşadığı gibi aslında genel olarak öğrencilerin gelmesi defter doldurma gibi işlemleri yapıyorum başta bunlar tabii bizim zamanımızda çok fazla alan şeyler. Genellikle çocuklar da bu bilgi bizim ne işimize yarayacak diye düşünmüyorlar direkt sınavda çıkacak mı diye düşünüyorlar. Ben de aslında 7. ve 8. sınıflara genel olarak sınav odaklı ders anlatıyorum. Yani çocukların isteklerine göre derse anlatıyorum. Ancak 6. ve 5. sınıflarda genel olarak videolarla karikatürlerle dersleri anlatmaya çalışıyorum. Örneğin bir dersin sadece bir karikatürü değerlendirmekle geçebilir. Yani açıkçası 7. ve 8. sınıflarda faydacı düşünürsek eğer sınav odaklı klasik bir tarzı uygularken 5. ve 6. sınıflarda daha çağdaş daha materyal içeren dersler uyguluyorum bir dersim sadece tartışma ve soru cevapla geçebiliyor. Çocuklara tamamen düşünme sorgulama becerilerini kazandırmak için bu şekilde yöntemler uygulayabiliyorum. 6. Sınıflarda genel olarak görselliğe dayalı diğer sınıflarda ise günümüzün gerçeği olacak şekilde yani sınav odaklı derslerimi anlatıyorum.

Yiğit öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Genelde soru cevap ile işliyorum. İnkılapta daha çok zorlanıyorlar. Genelde soru cevap tekniği kullanıyorum. Sınıf şartları neyi istiyorsa ona göre değişiyor.

Öğretmenlerimize öğretmenlik süreçleri boyunca yüksek motivasyona ulaştıkları bir dersin olup olmadığı sorulmuş ve ulaştıkları derslerde hangi yöntem ve tekniklerin uygulandığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Burada öğretmenlerin genel olarak öğrenci merkezli yöntemleri kullandıkları derslerde motivasyonlarının arttığını, öğretmenlerin motivasyonlarının öğrencilerin akademik başarılarıyla doğru orantılı olduğu ve öğretmenlerin çoğunlukla ilgi duydukları konuları anlatırken arttığı görülmüştür. Bu bağlamda Tablo 9 oluşturulmuştur.

Tablo 9

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin girdikleri derslerde motivasyonlarının artmasında etkili olan durumlara ilişkin tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Her derste motivasyon sağlama	10
Sınıfsal farklılıklar	6
Yüksek öğrenci düzeyi	5
Rol oynama	3
Yaparak yaşayarak öğrenme	2
Eğlenceli dersler	2
Drama	1
Akademik Başarı	1
Oyunlarla sosyal bilgiler öğretimi	1
Olumlu geri bildirim	1
Materyal yapımı	1
Uygulamaya dayalı eğitim	1
İstasyon	1
Hayatilik	1

Bu konuda en etkili yöntem olarak rol oynama yöntemi cevabını veren ve çeşitli oyunlar yaparak çocuklarla uygulayan Öznur öğretmen en çok bu dersinden etkilendiğini ifade etmiştir.

Ben size bahsettiğim o rol oynama teklifini uyguladığımda çocuklardan olumlu geri dönüş aldığım için o ders benim biricik dersim oldu. Çocuklarda empati becerisinin arttığını gördüm eskiden dış görünüşlerle çok fazla dalga geçme eğilimleri vardı ama artık mesela azaldı bu biraz daha.

Ömer öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Bizim okulda belirli seviyede sınıflar var. En iyi sınıfta Kurtuluş Savaşını anlatırken çok keyif almıştım. Çocuklardan öyle dönüt aldım. Öz değerlendirme yapacak olursam sanırım o konuları daha kendimi katarak anlatıyorum.

Kenan öğretmen bu konuyla ilgili ifadeleri:

Özellikle inkılap tarihi dersi için bunu söyleyebilirim hem anlatmak benim daha çok ilgimi çekiyor hem de daha çok akademik boyutlu olduğu için anlatması daha keyifli geliyor. Çocukların derse ilgisi ve kazanım tarama testinde aldığım geri dönüt beni çok etkilemişti. Çocukların hepsi konuyu anlamıştı çok mutlu olmuştum.

Beren öğretmen bu konuyla ilgili ifadeleri:

Bu hafta İslam bilginleri konusunda bilginleri çocuklara rastgele vermiştim onların neler yaptıklarını araştırıp kendileriymiş gibi rol oynama yöntemini uygulamalarını istedim çocuklar kendileri materyal yaptılar sanki İslam bilginleri kendileriymiş gibi diğer arkadaşlarına anlattılar. Bu şekilde bir yöntemin daha etkili olduğunu düşünüyorum normalde unutmaya hızı çok fazla olabiliyor ama bu tarz yöntemler çocukları işin içerisine kattığımız yöntemler unutmaya aslında engelliyor diyebiliriz.

Ali öğretmen bu konuyla ilgili ifadeleri:

Tipik bir dersim yok genellikle hepsinde doyuma ulaşmaya çalışıyorum.

Osman öğretmen bu konuyla ilgili ifadeleri:

Altıncı sınıflarda denizellik, karasallık, bakı gibi konuları anlatırken haritalar ve görsellerle anlatmıştım. Mesela yağmuru, denizelliği cattle kullanarak anlatmıştım suyun kaynaması vs. Çocuklar her soruya cevap vermişti. Ben iki farklı okulda anlattım hocam. Düzeyler farklı olmasına rağmen iki sınıfta da mükemmel geçmişti.

Nazende öğretmen bu konuyla ilgili ifadeleri:

8'lerde özellikle milli mücadele döneminde çok mutlu oluyorum dersten çıktığımda oh öğretmenlik bu diyorum. Diğer kademeler daha çok çocuklara eğitmekle alakalı oluyor ama 8. sınıflarda gerçekten ders anlattığımı hissedebiliyorum. Dediğim gibi özellikle milli mücadele dönemini anlatırken Cumhuriyet dönemini de anlatırken çok mutlu oluyorum ve gerçekten ders bittikten sonra tamam bu ders oldu diyorum. 8. sınıflara bu ülkenin neden bu kadar önemli olduğunu daha iyi bir şekilde anlatıyorsun çünkü onların düzeylerinden dolayı daha iyi anlayabileceklerinin farkındayız.

Esmâ öğretmen bu konuyla ilgili ifadeleri:

İki dersten bahsedebilirim birisi Anadolu uygarlıkları ve Mezopotamya uygarlıkları oldu. Orada oyun hamurları ile etkinlikler yapmıştık haritaların üzerine oyun hamuruyla yaptıkları eserleri çalışmıştık bir diğeri de yükselti basamaklarına tuvalet kâğıdı ruloları

ile yapmıştık renklerin yükseltiye göre değiştiğini daha iyi anlamışlardı mesela o maket şu anda masanın üzerinde duruyor ve çocuklar sürekli inceliyor onu.

Sinan öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Ben geçenlerde istasyon tekniğini kullanmıştım. Orada istasyonlar oluşturup çocukların hepsini derse almıştım. Çocuklardan çıkan ürünler beni çok etkiledi başlığundan tutun şiirin kaftıyesine kadar çok güzel eserler ortaya çıktı hatta dersten sonra birkaç hafta sonra bile yere çöp atan bir çocuğu bu çevre kirliliği ile ilgili yaptığımız çalışmayı hatırlatıp yapmaması gerektiğini anlattı. Demek ki çocuklarda çok iz bırakmış benim mutlu olduğum derslerden birisi bu oldu.

Öğretmenlerimize öğrencilerin sosyal bilgiler dersi hakkında ne düşündükleri görüşme sırasında sorulmuş ve bir öğrencinin ders hakkındaki düşüncelerinin durumunun tamamen öğretmene bağlı olarak değişebileceğini ifade etmişlerdir. Bunu dışında diğer cevaplar kodlanmış ve Tablo 10 oluşturulmuştur.

Tablo 10

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders hakkında öğrencilerin neler düşündüklerine ilişkin görüşlerini içeren tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Öğretmen etkeni	18
Olumlu düşünceler	15
Eğlenceli bir ders	5
Sınav odaklılık	4
Yaşama yakınlık	3
Konu bazında yoğunluk	3
Hayatilik	2
Tarih ağırlıklı bir ders	2
Öğrenci ilgisi	2
Basit bir ders	2
Ezbere dayalı bir ders	1
Sıkıcı bir ders	1

Öğrencilerin bir ders hakkındaki görüşlerinin tamamen öğretmenle alakalı olduğunu ifade eden öğretmenlerden Nazende öğretmen bu konuda görüşlerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Öğretmene göre değişir. Çok seven öğrencilerim var. Mesela ben beşlerde ne olmak istiyorsunuz diye başlıyorum çoğu sosyal bilgiler öğretmeni olmak istiyorum diyor ama bazıları da sıkıcı buluyor yani bu tamamen çocuğun yapısına bağlı olarak değişir. Hem

çocuğun yapısına bağlı olarak değişir hem de ders sevdiren sevdirmemek aslında öğretmenle alakalı.

Aynı şekilde Gülce öğretmen de öğretmen etkeninin önemli olduğunu ifade etmiştir:

Bence sosyal bilgiler diye indirgemesek bile çocukların bir ders hakkındaki düşünceleri kesinlikle o dersin öğretmeni ile doğru orantılıdır. Çocuk başta dersi sevmez ama öğretmen güzel etkinliklerle dersi sevdirense çocuğun fikri değişir ya da çok sevdiği bir derste çocuğun öğretmeni değişir. Farklı bir öğretmen gelir ve o öğretmenle enerjileri tutmazsa çocuk sevdiği bir dersten vazgeçebilir. Bu nedenle bir ders hakkında çocuğun olumlu ya da olumsuz bir görüşe sahip olması öğretmenle alakalı ama ben sosyal bilgileri sevmeyen bir öğrenci görmedim.

Mert öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Olumlu düşündüklerini hissediyorum. Eğlenceli bir ders olarak görüyorlar. Bizde hocamız düz anlatım yapıyordu. Sıkılıyorduk ama bizde öyle hissetmiyorlar. Bu öğretmenle de alakalı.

Ömer öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Bence matematikle kıyaslıyorlar dersi işte daha çok soru geliyor daha çok puan geliyor diye ama sosyal bilgiler dersinde de sınıfta iyi bir ders deneyimi olduysa seviyorlar sosyal bilgileri diye düşünüyorum. İlgilerini çekmediği konular olduğunda sıkılabiliyorlar. Bir de kolay bir ders olarak gördüklerini düşünüyorum. Zor buldukları derse daha çok çalışıyorlar. Ama sınav dışında tutarsak çocuklar eğlenip seviyorlar diye düşünüyorum. Çünkü sıkıldıklarını fark ettiğinde öğrencilere şaka yapıyoruz direkt. Eğlenceli hale getirmeye çalışıyoruz.

Emine öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Sosyal bilgiler dersi hayatın içerisinde örnekler verilebilecek bir ders olduğu için hiçbir şey bilmeyen bir çocuk kendi hayatından örnek vererek derse katılabiliyor. Yani sözel derslerin özellikle sosyal bilgiler dersinin sayısal derslere göre daha iyi bir durumu var yani formül bilmeyen bir çocuk o derste etkin olmayabilir. Ama kavramı bilmesek bile öğretmen açıkladıktan sonra ya ben bunu yaşamıştım böyle böyle olmuştu şeklinde herhangi bir olayı anlatabiliyor çocuklar. Yani konuyu tam anlamıyla bilmesek bile kıyısından da olsa yorum yapabiliyor bundan dolayı çocuklar derse katıldığı zaman kendilerine özgüven duygusu artıyor bence ve çocuklar bu durumdan hoşlanıyorlar diye düşünüyorum etkin olabildikleri derste severler.

Bu bölüme kadar olan sorulara verilen cevaplardan ve oluşturulan tablolardan anlaşılacağı üzere görüşmeye katılan öğretmenlerin kendi öğrencilik hayatlarına bakıldığında klasik eğitim anlayışıyla eğitim aldıkları ve kendi öğretmenlerinin genel olarak düz anlatım, not tutturma, okuma etkinlikleri gibi yöntemleri kullandıkları bu nedenle hatırlarında kalan, onları etkileyen derslerin olmadığı görülmüştür. Bu bağlamda çocukları merkeze almayan klasik yöntemlerin öğrenci tarafından bilgilerin akılda kalıcılığı etkisinin oldukça az olduğu ifade edilebilir. Kendi öğrencilik deneyimleri bakımından diğer öğretmenlerden farklı olabilecek yöntemler gören öğretmenlerimiz de olmuştur. Örneğin Beren öğretmen eğitim hayatında en çok etkilendiği dersin tarih öğretmeninin anekdotları kullanarak işlediği dersi hatırlamış, dikkat çeken yöntemlerin akılda kalıcılığı fark edip kendisi de kendi öğretmenlik hayatında öğrenci merkezli, örneğin drama gibi yöntemleri kullanmıştır. Aynı şekilde Öznur öğretmen de kendi öğrenme hayatında kullanılan klasik yöntemlerin etkili olmadığını görüp kendi öğretmenlik sürecinde rol oynama gibi yöntemleri uyguladığını ifade etmiştir. Görüşmeye katılan öğretmenler genel olarak sosyal bilgileri hayatın bilgisi olarak ifade etmiş ve öğrencilerin derste genel olarak eğlenip kendi yaşamlarına farkında olarak ya da olmadan uyguladıklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda en önemli konulara genel olarak hayatın içinde kullanmamız gereken haklarımız ve sorumluluklarımız, rollerimiz, iletişim konularının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte özellikle tarih konularının üzerinde durarak çocukların geçmiş bugün gelecek arasında ilişki kurup bilinçli bir vatandaş olmasında sosyal bilgilerin önemli bir ders olduğunu ifade etmişlerdir.

4.1.3 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Hakkındaki İnançları

Öğretmenlerimize sosyal bilimci denildiğinde ilk kimleri düşündükleri, bu kişilerin nasıl araştırma yaptıkları ve sosyal bilimcileri diğer disiplinlerden ayıran becerilerin neler olabileceği sorulmuştur. Burada öğretmenler genel olarak tarih alanında yoğunlaşmış ve popüler isimleri ifade etmişlerdir. Ayrıca sosyal bilimcilerin çoğunlukla insanı ve toplumu merkeze aldıklarını ifade etmişlerdir. Ancak ifade ettikleri tüm isimlerin insanı merkeze alarak ve kendilerine özgü yöntemler kullanarak araştırma yaptıklarını belirtse de sosyal bilimcileri diğer bilim dallarından ayıracak özellikler ifade etmemişlerdir. Ayrıca sosyal bilimcilerin özelliklerini doğrudan bilim insanlarının özellikleriyle açıklamışlardır. Bu bağlamda öğretmenlerimizin verdikleri cevaplar doğrultusunda Tablo 11 oluşturulmuştur.

Tablo 11

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilimciler ve sosyal bilimcilerin özelliklerine ilişkin görüşlerini içeren tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
İlber Ortaylı	6
Halil İnalçık	4
Yüksek iletişim becerisi	2
Muazzez İlmiye Çığ	2
Üniversite dönemi öğretim üyeleri	2
Sosyal bilgilerin doğası	1
Toplum gözlemi	1
Doğan Cüceloğlu	1
Anthony Giddens	1
Sabırlı insanlar	1
Toplumla iç içe	1

Murat öğretmen sosyal bilimcilerin genellikle toplumla iç içe olduğunu ifade etmiş ve sosyal bilimcilerin farkını aşağıdaki şekilde belirtmiştir.

Aklıma şu an Muazzez İlmiye Çığ geldi kadın hala çalışıyor yani. Hala üretiyor. Bence takdire şayan bu durum. Sosyalciler toplumla daha iç içeler. Diğerleri öyle değil. Mesela Muazzez İlmiye Çığ toplantılar yapıyor konferanslara gidiyor hala insanlarla iç içe ama diğerleri pek değil yani sosyal bilimciler daha çok toplumla iç içe.

Aynı şekilde Yusuf öğretmen tüm sosyal bilimcilerin insanı merkeze aldığını ifade etmiştir:

Sosyal bilimci denildiğinde Kemal Karpaz, Halil İnalçık, İlber Ortaylı, Mehmet Kaplan, Ziya Gökalp isimlerini örnek verebilirim. Sosyal bilgiler insanı odak noktası alıyor ancak diğerleri doğayı ele alıyor. Çalıştıkları konular farklı bizimkiler insanı temel alıyor.

Tarih alanından farklı olarak Emine öğretmen tarih bilimi dışında psikoloji alanının etkisi ve yine sosyal bilimcilerin insan merkezli çalışmalar yaptıklarını ifade etmiştir:

Kesinlikle Doğan Cüceloğlu yani biliyorsunuz psikolog kendisi sosyal bilgilerin içerisinde de psikoloji var. Psikoloji biliminin gerektirdiği gibi kişileri öznelleştirip ve biricik olduklarının farkına varıp araştırma yapıyor bire bir insanla ilgileniyor.

Osman öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Herodot ve Thales geldi benim aklıma tam kökten başlıyor çünkü. Muazzez İlmiye Çığ ve Osman Hamdi Bey olabilir. Çalışma olarak farkları yok ama tamamen kişisel bir şey. Ben Osman Bey'i çok beğenirim. Muazzez İlmiye Çığ kendini tamamen bilime adanmış için ilgimi çekiyor.

Pınar öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Aklıma Halil İnalçık geldi hepsini demesem de çoğu kitabını okudum yani kütüphanemde en çok onun kitabı var. Tarih konusunda pek çok kaynağı araştırarak bir yargıya veriyor tarihçiler. Ben özellikle tarihçilerin nesnel ve şekilde elde ettikleri bilgileri ortaya koyduklarını düşünüyorum.

Sinan öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

İlber Ortaylı geldi aklıma. Bu bilimciler genel olarak neden sonuç ilişkisi içerisinde tarihin bilimsel araştırma basamaklarını kullanıyorlar. Aslında neden sonuç ilişkisi içerisinde yer ve zaman göstererek açıklayan bir bilim olduğu için bu kişilerde bu yöntemi uyguluyor.

Ali öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

En belirgin özellikleri de genellikle sabırlı olmaları ve istikrarlı olmaları. Bilgileri de genellikle bilimsel araştırma yöntemleri uygulayarak yapıyorlar ve biz de daha çok böyle ilgi istek daha ön planda. Ve her sosyal bilimcinin seçtiği bilime özgü olarak uyguladığı farklı yöntemler var. Tarihçiler örneğin tarih biliminin tanımı yer ve zaman göstererek sebep sonuçları içerisinde inceliyor ya da coğrafyacılar gözlem yapıyor daha çok. Sosyoloji biliminin de daha çok toplum içerisinde ya yaşıyorlar ya da gözlem yapıyorlar bu duruma göre değişiyor ama burada sosyal bilimcilerin en önemli özelliği bence sabırlı ve istikrar sahibi olmaları.

Beren öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Sosyal bilgilerin doğası kitabı yazarları James Barth, Samuel Shermis, Robert Barr aklıma geldi şu an onlar genellikle öğretmenleri izleyip birebir gözlem yapıp o şekilde incelemelerini yayınlamışlar yani bu şekilde daha objektif bir açıklama yapılabilir. Burada genel olarak sosyal bilimciler direkt insanlarla iç içe oldukları için sosyal iletişim becerileri gelişmiş insanlar ve gözlem yetenekleri gelişmiş insanlar aslında.

Kenan öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Sosyal bilim olarak ben sosyolojinin öne çıktığını görüyorum ve bilimci denildiğinde Anthony Giddens benim aklıma geliyor. Sosyoloji kitabı okunması gereken bir kitap aslında. Sosyoloji deyince bütün bilgileri içeren ve farklı bakış açılarıyla yazılan bilgiler var. Bu nedenle Anthony Giddens ve sosyoloji kitabı önemli olduğunu düşünüyorum. Sosyal bilgiler denildiğinde benim direkt aklıma sosyoloji geliyor. Özellikle sosyal alanda 1800'lü yıllardan pozitif bilimlerin öne çıktığı dönem ve insanı merkezi alma ve insan ile ilgili bilgileri incelemek aslında önem taşımakta bir insanın toplum içerisinde nasıl

davrandığını, tarihini nasıl bildiği toplum içerisinde nasıl davranması gerektiğini nasıl öğrendiği aslında sosyoloji ile bizim karşımıza çıkıyor. Pozitif bilimler de daha çok deney yapılırken sosyal bilimlerde insanlar daha çok gözlemlerle uğraşıyorlar örneğin antropolojide özellikle belli bir toplumda yaşıyorlar yani o toplumun içerisinde gözlem yapıyorlar. Sosyal bilimcilerin araştırma yöntemi çok farklı çünkü katılarak genellikle araştırma yapıyorlar. Diğer bilimlerde dünyanın neresinde yaparsan yap aynı sonucu alırsın ancak buradan araştırma yapan kişi aynı zamanda araştırma yapılan ortam tam anlamıyla insanı merkezi aldığı için farklı sonuçlar elde edilebiliyor.

Öğretmenlerimize sosyal bilimcilerin ürettikleri bilgilerin sosyal bilgiler ders içeriğine yansıyor yansımadığına dair görüşleri sorulmuş ve Tablo 12 oluşturulmuştur.

Tablo 12

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilimcilerin ürettikleri bilgilerin sosyal bilgiler ders içeriğine yansıyor yansımadığına dair görüşlerini içeren tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Bilimlerin basite indirgenmiş hali	12
Tarih- coğrafya ağırlıklı	8
Kaynak kitap desteği	1

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu sosyal bilimcilerin ürettikleri bilgilerin sosyal bilgiler ders içeriğine basit bir şekilde de olsa yansıdığını, genel olarak tarih ve coğrafya derslerinin daha yoğun olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak günümüzde geçmişe oranla diğer bilimlere ilişkin bilgilerin ve etkinlik örneklerinin arttığını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte öğretmenler kitabın eksik olduğunu düşündükleri konularda kaynak kitap kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Örnek olarak Arda öğretmen ders kitabının bilimlerin basite indirgenmiş hali olduğunu ifade etmiştir:

Tabii, zaten kitaptaki bilgilerin hepsi öyle. Örneğin tarih konuları tarihçilerin elde ettiği bilgilerin düzeylere göre basitleştirilmiş hali.

Sinan öğretmen bilimlere ait farklı etkinliklerin olduğunu ifade etmiştir:

Kesinlikle tarih ve coğrafya başta olmak üzere diğer bilimleri de içeriyor mesela 6. Sınıflarda arkeolog oluyorum etkinliği vardı.

Kenan öğretmen ise kitapların kaynak kitaplarla desteklenmesi gerektiğini ifade etmiştir:

Yeterli olduğu, olmadığı noktalar da var. Bazen çok basit ya da ayrıntılı olabiliyor. Ben çok kitabı kullanmıyorum. Kaynak kitap kullanıyorum.

Kerem öğretmenin bu konuyla ilgili ifadeleri:

Sosyal bilgilerde birden fazla öğrenme alanı var ve her öğrenme alanında ayrı bir bilim öne çıkıyor. Örneğin insanlar yerler ve çevreler konusunda coğrafya bilimi öne çıkıyor birey ve toplum da sosyoloji kültür ve miras da tarih yani bu bilgiler kitabın içerisinde yer alıyor. Bu bilgiler ortaokul düzeyinde indirgenmiş haliyle bence kitaplarda yer alıyor.

Gülce öğretmenin bu konuyla ilgili ifadesi:

Tabii ki, zaten birleştirilmiş hali sosyal bilgiler.

Murat öğretmenin bu konuyla ilgili ifadesi:

Hocam algıyla ilgili tarih ve coğrafya dersleri kitapları biraz daha fazla yansımış gibi duruyor ama bence diğer bilimlerin elde ettiği bilgiler kitapta çoğu yerde yer edilmiş. Örneğin arkeologlarla ilgili çok fazla haber örneği var. Sosyal bilgiler dediğimizde biraz tarih coğrafya dersleri ağırlıklı gibi geliyor bence bu biraz algı ile alakalı bir şey yani bakış açısı değişirse tabii ki kitapta farklı bilimlere de yer verildiği görülüyor.

Araştırmaya katılan öğretmenlere ders kitabında yer alan bilgilerin öğrencilere nasıl ulaşıldığını anlatmanın gerekliliğine ilişkin görüşleri sorulmuş ve öğretmenlerin bu konudaki görüşleri doğrultusunda Tablo 13 oluşturulmuştur.

Tablo 13

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere bilimsel araştırma yöntemlerinin öğretilmesinin gerekliliğine ilişkin görüşlerini içeren tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Yöntem bilgisi	20
Araştıran birey	7
Bilgi üretimi	7
Sorgulayan bireyler	5
Bilginin kabulü	2
Ayrı bir ders olmalı	2
Küçük sosyal bilimciler	1
Etik kurallar	1
Aktif bireyler	1
Akılda kalıcılık	1

Öğretmenler, öğrencilere ders kitaplarında yer alan bilgilere nasıl ulaşıldığının anlatılmasının bir gereklilik olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca çoğu öğretmen bilginin üretilmesinden çok etik kurallar çerçevesinde bilginin aktarılmasıyla ilgilenmişler ve kaynakça kullanmanın öneminden bahsetmişlerdir. Bilgiyi üreten, hemen kabul etmeyip sorgulayan ve

araştıran bireyler yetiştirmek adına bilimsel araştırma yöntemlerinin önemli olduğu görüşünde oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Esma öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Evet, açıklanmalı yani bana balık verme balık tutmayı öğret sözü bence sizin sorunuza net cevap olur. Çocukların bilgilere nasıl ulaşıldığı anlatılmalı ki sürekli hazır bilgiye konan öğrenciler yetiştirmeyelim.

Mert öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Bu konu çok önemseydiğim bir konu. Öğrencilere kazandırılmalı. Ödev verdiğimizde ilk siteyi kopyala yapıştır yapıyorlar. Ben geçenlerde anlattığımda kopyala yapıştır yapmanın marketten çikolata çalmakla aynı şey olduğunu söyledim. Bence kesinlikle anlatılması gerekiyor. Bilimsel etik de anlatılmalı kaynakça belirtmenin ne kadar önemli olduğunu anlatmalıyız.

Gölce öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Evet, ders kitaplarında bu bilgilere nasıl ulaşıldığı zaten anlatılıyor. Biliyorsunuz ki 6. Sınıf da bilimsel araştırma basamakları anlatılıyor 5. sınıfta elde edilen bilgileri nasıl hazır hale getirildiğini anlatıyoruz yani çocukların araştıran keşfeden bir birey olmasını istiyorsak bilgilere nasıl ulaşıldığında anlatmak gerekiyor.

Emine öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Yani küçük kademelere anlatılmalı mı bilemedim ama 7. ve 8. sınıflara bilimsel araştırma basamakları aktif bir şekilde anlatılmalı diye düşünüyorum 5. ve 6. sınıflarda çocukların düzeyi biraz düşükse eğer ağır gelebilir ama tümü kademelere bilgilere nasıl ulaşıldığı anlatılmalı ki çocuklar da sağlam bir temel oluşabilsin.

Kerem öğretmenin bu konu hakkındaki görüşleri:

Kesinlikle anlatmalıyız. İnternet çağında yaşıyoruz bilgi kirliliği var ortamda imkânı olan çocuklar kullanıyor interneti çoğunlukla. Özellikle doğru bilgiyi nasıl edinebiliriz konusunu en ince ayrıntısı ile anlatmalıyız bence. Bilimsel araştırma basamaklarını da anlatmalıyız zaten konumuzda da var.

Nazende öğretmenin bu konu hakkındaki görüşleri:

Tabii anlatılmalı. Çocuklara bunlar anlatılmalı ki kendileri de bilgilere ulaşmalı. Kitapta kaynakçada çoğunlukla internet kullanmış bundan dolayı çocuklar farkında yani kitaplar çok kullanılmıyor. Aynı zamanda kaynakça kullanımında da çocuklar bilinçlendirilmeli.

Öznur öğretmenin bu konu hakkındaki görüşleri:

Bence nasıl ulaşıldığı anlatılmalı çünkü çocuklar bilgilerin nereden geldiğini bilmek ister diye düşünüyorum. Kaynak ne diye ben duymak isterim açıkçası ve sosyal bilimcilerin bu bilgiye nasıl ulaşırdı hangi yöntemleri kullandıkları anlatılmalı.

Firuze öğretmenin bu konu hakkındaki görüşleri:

Tabii ki anlatılmalı. Zaten konularda da var. Daha detaylı bir şekilde anlatılabilir.

Sinan öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Tabii onların sorgulamalarını sağlamak ve bilimsel araştırma basamaklarını kullanmalarını sağlamak onların daha çok aktif ve sorgulayan bir birey olmasını sağlar.

Pınar öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Evet, açıklanmalı yani bana balık verme balık tutmayı öğret sözü bence sizin sorunuza net cevap olur çocukların bilgilere nasıl ulaşıldığı anlatılmalı ki sürekli hazır bilgiye konan öğrenciler yetiştirmeyelim.

Osman öğretmenin bu konu hakkındaki görüşleri:

Bununla ilgili tamamen ayrı bir ders olmalı. Çünkü bilgiye hiç kolay ulaşılmıyor kitaplarda da bununla ilgili çok az bilgiye yer verildiği için bence bununla ilgili ayrıyeten bir ders yapılabilir kesinlikle anlatılmalı.

Beren öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Evet, anlatmalıyız çocuklar bu bilgilere nasıl ulaşıldığını bilmeli ki ileride bir sosyal bilimci gibi davranabilmeli diye düşünüyorum bilimsel bir kavram veriyoruz ve bu kavramlara bu bilgilere nasıl ulaşıldığını çocuklara aktarmamız önemli.

Öğretmenlerimize görüşme sırasında sosyal bilimcilerin aynı konulara çalışsalar bile farklı sonuçlar elde etmelerinin nedenleri sorulmuş ve verilen cevaplar doğrultusunda Tablo 14 oluşturulmuştur.

Tablo 14

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilimcilerin farklı sonuçlara ulaşmalarının nedenlerinin neler olabileceğine dair görüşlerini içeren tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Farklı Bakış Açıları	12
Öznel konular	7
İnsan merkezli	4
Araştırmacının ilgi ve isteği	4
Öznellik	3
Yoruma açık konular	2
Kesinliğin olmaması	2
Araştırmacının duygu ve düşünceleri	1
Farklı düşünme biçimleri	1
Kullanılan kaynaklar	1
İçinde bulunulan toplum	1
Bireysel farklılıklar	1
Sonucu farklı yorumlama	1

Öğretmenlerin çoğu sosyal bilimcilerin genel olarak insanı merkeze aldıkları, konuların öznel olduğunu, araştırmacının ilgi, istek ve bakış açılarının farklı sonuçlara ulaşılmasını etkilediğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte öğretmenler ve genel olarak sonucun öznel değil sonuçların yorumlanmasının öznel olduğunu ifade etmişlerdir.

Murat öğretmenin bu konudaki görüşleri de aşağıdaki şekildedir:

Araştırmacıdan kaynaklanıyor. Sosyal de objektif olmak zor oluyor. Araştırmacıdan kaynaklanıyor yani yorum farklılığı olduğu için sonuçlar farklı olabiliyor aslında nesnel sonuçlar olan konularda tabii ki farklı olmuyor. Savaşların nerede yapıldığı vs. Burada sonuçlardan öte sonuçları yorumlama tarzları farklı olduğu için farklı sonuçlar elde ediliyor yani sonuçta aynı oluyor ama bakış açıları ile farklı yorumladıkları için farklı sonuçlar gibi görünüyor.

Mert öğretmen de aynı şekilde araştırmacıların insanı merkeze aldığı ve farklı bakış açılarına sahip oldukları için farklı sonuçlara ulaştıklarını aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

TRT belgesel 'de bir söz var insanı anlamak hayatı anlamaktır ben bu söze çok katılıyorum. Sosyali anlamak hayatı anlamaktır şeklinde açıklama yapmak istiyorum. İnsan dediğimiz aslında tek bir doğru yok tekbiri yol yok her insan biricik aslında ve her insan özel bundan dolayı bakış açıları ilgi istekleri insanların farklı oluyor ki elde ettikleri sonuçlarda farklı oluyor. Beynin işleyişi çok farklı bu yüzden sosyal bilgiler ile alakalı tek doğruya ulaşamayız. Çünkü bizim esas aldığımız dayanak noktamız insan bazen dersler de çocuklar

bir şey söylüyorlar ya bu nasıl aklına geldi diyorum mesela yani hepsi biricik ve hepsi özel hepsinin düşünme şekli farklı bu yüzden farklı sonuçlar elde edilebiliyor.

Arda öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Aynı konuda çalışma yapsalar bile farklı sonuçlara ulaşabilmesi tabii ki insanı ele almalarıyla alakalı. Tabii bu kültürden kültüre yaşanan coğrafyadan coğrafyaya göre değişiyor. Çünkü herhangi bir doğru farklı kültürlerle göre değişiyor. Bundan dolayı farklı sonuçlara ulaşabiliyor.

Gülce öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Araştırma yapan kişinin bakış açısı ile alakalı diye düşünüyorum. Ama bununla birlikte incelenen konu insanı ele aldığı için daha doğrusu çoğunluğu insanı ele aldığı için insanda öznel bir varlık olduğu için yani parmak izimiz bile farklı biliyorsunuz düşüncelerimizi de farklı bundan dolayı farklı sonuçlar elde edilebiliyor yani temel konusu insan olduğu için farklı sonuçlar elde edilebilir.

Nazende öğretmenin bu konudaki görüşleri:

İnsanların karakteri düşünce yapısı ve bilgi birikimine göre değişir. Örneğin diğer sosyal bilgiler öğretmeni. Onun ilgisi ile benim ilgim çok farklı bilgi birikimlerimizi çok farklı yani sonuç olarak incelediğimiz konularda farklı sonuçlara ulaşmak kaçınılmaz bir sonuç olur çünkü ilgilerimiz ve bilgi birikimlerimiz farklı.

Osman öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Sosyalciler diğer bilimcilere göre daha göreceli konular üzerinde çalışmalarını sergiliyorlar. Bundan dolayı da daha farklı sonuçlara ulaşabiliyorlar diye düşünüyorum.

Pınar öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Sosyal bilimciler denildiğinde bütün bilimlere bakıldığında bazıları öznel konular bazıları nesnel konular psikoloji mesela kesinlikle öznel ve bireysel farklar olduğu için de farklı sonuçlar elde edilebilir. Ama coğrafya konusu nesnel mesela yani iklimler ve özellikleri nesnel sonuçları ulaştırır bize. Yani tam anlamıyla bilimle ilgili diyebiliriz. Eğer bilim özneliği açık bir konuya sahipse elde edilen sonuç da öznel olur ama adı üstünde bilim özellikle pozitif bilimler de nesnel sonuçlara ulaşılan bir konu ise sonuçlarda objektif şekilde karşımıza çıkar. Yani bu bilimciler değil de bu bilimcilerin ele aldığı konuların sonuçlarının öznel değerlendirilmesi ile alakalı diye düşünüyorum.

4.1.4 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Argümantasyon Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Görüşleri

Görüşme sürecinde sosyal bilgiler öğretmenlerine argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimini duyup duymadıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin bir kısmı argümantasyon temelli öğretimi bilmediğini(5 öğretmen), bir kısmı kpss sürecinde öğretim yöntemlerinde duyduğunu(6 öğretmen), büyük bir çoğunluğu ise argümantasyonu duyduğunu ancak sosyal bilgilerde kullanıldığını bilmediklerini, bu görüşme sayesinde öğrendiklerini ifade etmişlerdir (9 öğretmen). Sadece Öznur Öğretmen lisans döneminde yöntemi bildiğini ifade etmiştir.

Öznur öğretmen:

Evet, duydum. Üniversite son sınıfta uygulamaya dayalı yöntemler konusunda incelemiştim bu yöntemi.

Örnek olarak Kerem öğretmenin bu konudaki ifadesi:

Argümantasyonun ne olduğunu biliyorum ancak sosyal bilgiler öğretimine nasıl indirgendiği hakkında bir bilgim yok.

Pınar öğretmenin bu konudaki ifadesi:

Argümantasyonun ne demek olduğunu biliyorum ama argümantasyon konusunu sosyal bilgilere ilişkisini ilk defa sizden duydum.

Ömer öğretmenin bu konudaki ifadesi:

Hayır, duymadım yani argümantasyonu biliyorum ama sosyal bilgilere aktarımını duymadım.

Emre öğretmenin bu konudaki ifadesi:

Evet duydum. Kpss kitaplarında.

Bununla birlikte öğretmenlerimize lisans sürecinde bu yöntemle ilgili bir plan hazırlayıp hazırlamadıkları sorulduğunda öğretmenlerimizin hiçbirinin bu yöntemi kullanarak bir ders planı hazırlamadıkları görülmüştür.

Görüşme sırasında Ek 1’de yer alan ve yönteme uygun olarak hazırlanıp uygunluğu uzmanlarca onaylanan (Ek 2) iki adet ders planı öğretmenlerimizle birlikte incelenmiş ve plan doğrultusunda bu yöntemin sosyal bilgiler dersinde her sınıf ortamında uygulanıp uygulanamayacağı nedenleriyle birlikte sorulmuştur. Cevaplar doğrultusunda Tablo 15 oluşturulmuştur.

Tablo 15

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin sosyal bilgiler dersinde her sınıf ortamında uygulanıp uygulanamayacağına dair görüşlerini içeren tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Sınıf mevcudu	18
Sınıf başarı düzeyi	8
Öğrencilerin ilgi ve isteği	8
Zaman yönetimi	8
Öğretmen etkeni	7
Bireysel farklılıklar	5
Sınıf yönetimi	5
Disiplin sorunu	4
Okulun veli profili	2
Dikkat çekicilik	1
İdare etkeni	1

Öğretmenlerin ifadelerinden bu yöntemin farklı etkinlikler içerdiğinden ötürü her çocuğun ilgisini çekebileceği ancak çağdaş yöntemlerde görüldüğü gibi başarı düzeyi yüksek, sınıf mevcudu az olan sınıflarda yöntemi kullanmaya istekli öğretmenler tarafından daha rahat uygulanabileceği kanısına ulaşılmıştır.

Örneğin Arda öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Maalesef, kalabalık sınıflarda uygulanması zor. Okul koşulları da çeşitli açılardan değiştiği için hem okul hem de sınıf ortamına uygun olmaz.

Nazende öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Her sınıfta uygulanır ama her okulda uygulanmaz. Kalabalık okullarda uygulanmaz ve zaman isteyen bir yöntem dersimiz 5 saat olsaydı Evet olabilirdi ama 3 saat iken uygulanması çok zor belki beşlerde olabilir. Saat sıkıntısı yaşanır.

Osman öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Hayır, kesinlikle uygulanmaz. Çocukların düzeyi burada önemli. Yönteminiz çok güzel ama sınıf düzeyi burada çok etkili. Öğrencilerin düzeyi ve davranışları göz önüne aldığımızda her sınıf ortamında uygulanmaz.

Beren öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Sınıf ortamında uygulanabilir çünkü çok dikkat çekici bir yöntem çocukların ilgisini çeker çocuğu alabilecek bir yöntem olduğunu düşünüyorum. Neden uygulanmasının bence uygulanabilir.

Öznur öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Kesinlikle uygulanabilir. Çocuğa sürekli soru sormak düşünmeyi yönlendirmek ve düşündüklerini neden bu şekilde düşündüğünü açıklamalarını istemek bence çocuğa çok olumlu etkileyen bir durum.

Kerem öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Her sınıf ortamında uygulanamaz. Disiplini sağlamak zor öğrenci seviyesi burada önemli soru cevap yaptığında çocuklardan net, yeterli cevaplar alamayabiliriz.

Ömer öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Bence uygulanır çünkü basit düzeyde ve çocuklara gayet uygun.

Ali öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Bence sınıftan sınıfa değişir. Çünkü her sınıf ortamı farklı öğretmen ve öğrenci arasında bir bağ kurulursa her sınıfta uygulanabilir.

Öğretmenlerimize sınıfla birlikte her okul ortamında uygulanıp uygulanmayacağı nedenleriyle birlikte sorulmuş Bu doğrultuda Tablo 16 oluşturulmuştur.

Tablo 16

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin sosyal bilgiler dersinde her okul ortamında uygulanıp uygulanamayacağına dair görüşlerini içeren tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Okul mevcudu	8
Sınav odaklılık	5
İdare etkeni	4
Klasik yöntem alışkanlığı	3
Okul-araç gereçleri	2
Okul kültürü	2

Öğretmenler argümantasyon temelli öğretimin her sınıf ortamında olduğu gibi her okul ortamında da uygulanamayacağını ifade etmişlerdir. Burada öğretmenlerin görüşlerini etkileyen en önemli etmenin okul mevcudu olduğu görülmüştür. Bununla birlikte öğrencilerin klasik eğitim anlayışına alıştıklarını düşünen öğretmenler sınav odaklı öğretimin de etkisiyle bu tarz yöntemlerin zaman alacağını ve zaman yönetimini zorlaştıracığını düşünmektedirler.

Osman öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Her okul ortamında uygulanmaz diye düşünüyorum. İdare bazen ses duyduğunda ders işlenmiyor mu? Diye gelebiliyorlar. Eğer sınıf yönetimi sağlanmazsa ve gürültü yaşanırsa idare tepki gösterebilir. Ama uygun koşullar sağlandığında her okul ortamında uygulanabilir. Denemek lazım.

Firuze öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Okul konusunda öğrenci profili bence önemli biraz. Bu etkinliklerde anladığım kadarıyla biraz istekli olmak gerekiyor. Öğrencinin kendisini vermesi ve ciddiye alması gerekiyor istekli bir şekilde katılması gerekiyor ben biraz öyle anladım yani öğrencilerin durumları da farklı olduğu için her okul ortamında uygulanmayabilir. Okulun öğrenci ve veli profili etkili olur diye düşünüyorum.

Sinan öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Her okul ortamında uygulanmayabilir burada idarenin tutumu öğretmenin tutumu sınıfın tutumu farklı şekillerde etkileyebilir. İdare eğer sınav odaklı ders anlatımını isterse bu yöntem uygun olamayabilir. Çocukların ilgisini çekmezse yine sıkıntı olabilir.

Diğer öğretmenlerin dışında Beren öğretmen argümantasyon temelli öğretimin uygun koşullar sağlanırsa her okul ortamında uygulanabileceğini ifade etmiştir:

Okulun koşulları uygunsa bence her okul ortamında da uygulanabilir. Materyal açısından engelleyen bir durum yoksa bence her okul ortamında da uygulanabilir. Maliyetsiz yani tüm çocukların dikkatini çekebilecek karikatürler var bence uygulanabilir.

Osman öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Okul olunca idare geliyor aklıma ama bence idare destekler buna karşı gelebilecek bir idare tanımıyorum.

Okul ve sınıf ortamının dışında sosyal bilgiler öğretmenlerine argümantasyon temelli öğretim yönteminin her öğrenciye uygun olup olmayacağı sorulmuş Bu doğrultuda Tablo 17 oluşturulmuştur.

Tablo 17

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin sosyal bilgiler dersinde her öğrenciye uygun olup olamayacağına dair görüşlerini içeren tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Öğrenci düzeyi	9
Her çocuğa hitap eder	3
Bireysel farklılıklar	3
Etkinlik çeşitliliği	2
Alışkanlıklar	2

Burada özellikle öğrencinin ilgi ve isteğinin farklı olabileceği için argümantasyon temelli öğretimin her öğrenciye uygun olamayabileceği, bireysel farklılıkların ve öğrenci düzeyinin farklı olmasının bu durumu etkilediği öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Bununla birlikte bu yöntemin her öğrenciye uygun olacağını düşünen öğretmenler yöntemin çok yönlü olduğunu, etkinliklerden en az birinin öğrencilerin ilgisini çekebileceğini ifade etmişlerdir.

Kenan öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Tabi uyumsuzluk yaşanabilir ama bence her öğrenciden geri dönüş alınabilir. Aynı oranda olmasa da her öğrenciye uygun olabilir.

Mert öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Her öğrenciye uygulaması zor. Düzeylerinden dolayı hocam. Onun dışında her öğrenciyi içine alır bence. Örneğin içine kapanık öğrenciler bu yöntemle daha aktif olmaya başlayabilirler.

Osman öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Hayır, hocam her çocuğun öğrenme düzeyi farklı. Bundan dolayı her öğrenciye uygun olmayabilir. Biraz daha yüksek düzeyde olan öğrencilere daha uygun.

Ömer öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Öğrencilerin öğrenme şekli ve derse katılma şekli farklı olduğu için bazı öğrencileri çekebilir yöntem bazı öğrencileri çekmeyebilir. Bazı sınıflarda münazara yaptırıyorum bazıları katılırken bazıları katılmak istemiyor yani bireysel farklılıkları olduğu için her öğrenciye hitap etmeyebilir.

Emine öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Her öğrenciye uygun olur çünkü karikatür var hikâye var doğru yanlış var yani çok yönlü bir etkinlik aslında bir etkinlik çocuğu çekmezse diğeri mutlaka çeker. Ben her öğrenciye uygun olabilir diye düşünüyorum mesela sosyal bir öğrenci cevabı verirken çok rahat bir şekilde açıklar içe kapanık bir öğrencide yazarak açıklar bundan dolayı her öğrenci yapabilir.

Ali öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Her öğrenci birbirinden farklı yani konuşmaya istekli olan öğrenci ile farklı öğrenciye içe kapanık öğrenci aynı şekilde hitap etmez. Öğrenciye hitap edecek yöntemler bulmaya çalışıyoruz ama bence bu yöntem her öğrenciye uygun olmayabilir yani tam anlamıyla uygun olacak öğrenci çok az olabilir diye düşünüyorum. Çünkü söylediğim gibi her öğrenci birbirinden farklı ve hepsinin aynı derecede ilgisini çekmeyebiliriz.

Gülce öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Her öğrenciye uygun olmayabilir burada öğretmenin rolü büyük eğer geri dönütlere bakılırsa etkinlik daha basit ya da daha zor hale getirilir ve öğrenciye uygunlaştırılır diyebilirim.

Sinan öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Öğrenci bu konu ile ilgili bir şeyler söyleyebilir aslında çünkü farkındalık durumuna göre değişir aslında farklı seviyede olan öğrenciler daha verimli cevaplar verilirken diğer öğrenciler daha basit cevap verebilir ama her öğrenciden bu yöntemle ilgili basit cevaplar da olsa alınabilir. Bireysel farklılıklar olduğu için her öğrenciye uygun olmayabilir ama her türlü cevap alınır.

Öğretmenlerimize incelemiş olduğumuz yönteme ilişkin velilerin tepkilerinin nasıl olabileceği sorulmuş ve cevaplar doğrultusunda Tablo 18 oluşturulmuştur.

Tablo 18

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin uygulanmasının veliler açısından tepkilerin nasıl olacağına dair görüşlerini içeren tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Veli ilgisi	8
Öğrenci tepkisine göre değişen veli profili	5
Veliler arası farklılık	5
Sınav odaklılık	4
Olumlu tepki	4
Akademik başarı	2

Görüşme yapılan öğretmenler genel olarak velilerin ilgisiz olduğunu ifade etmiş ancak ilgili olan velilerin de öğrencinin akademik başarısıyla tepkilerinin doğru orantılı olabileceğini ifade etmişlerdir. Başarı artarsa yöneme olumlu bir tepki vereceklerini ancak akademik başarı düşerse tepkilerin olumsuz olabileceğini ifade etmişlerdir.

Bu konuda Kerem öğretmenin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Bazı veliler gerçekten çok ilgisiz yani veliler açısından herhangi bir tepki görülmeyebilir. Çocuklar bile bazen eve gittiğinde neler yapıldığını anlatmıyor olabiliyor bundan dolayı velilerden özellikle ilgisiz velilerden çok tepki alamayız. Ama iyi dönütler de alabiliriz. Yani ilgili olan öğrenci eve gidip ailesine anlatabiliyor çocuğunun başarılı olduğunu görünce olumlu tepki gösterebiliyor.

Osman öğretmenin görüşleri:

Veliler aslında bizim okulu düşündüğümüzde çok ilgisiz ama tepki verse bile olumsuz bir tepki olmaz. Niye sorguluyorsun çocuğuma demez.

Nazende öğretmenin görüşleri:

Olumlu tepkiler verebilirler. Benimde beşinci sınıfa giden oğlum var öğretmeni ona bu yöntemi uygularsa ben çok mutlu olurum yani ona eleştirel düşünmeyi ve sorgulamayı öğretiyor aslında bundan dolayı olumlu dönüşler olur diye düşünüyorum. Öğretmenin anlattığı çok başkadır. Yol gösterir.

Murat öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Açıkçası öğrencileri aktif çalışmaların yapılmadığı dönemi düşündükten sonra bu tarz çalışmalar yapıldıktan sonra, çocuk velilere söyledikten sonra veliler olumlu tepki gösteriyorlar. Bence bu yönteme de olumsuz bir tepki göstermezler.

Ali öğretmenin bu konu hakkındaki görüşleri:

Yani farklı yöntemlerin uygulanması veliler açısından farklı şekilde yorumlanabilir. Çocuğu olumlu etkiliyorsa tabii ki güzel bir şekilde tepki alırsınız ancak çocuğun sıkıldığı ya da başarısının düştüğü bir durum yaşanır tabii ki olumsuz tepkiler alınabilir yani bazı veliler yeniliğe açık değil bu farklı bir yöntem onlara garip gelebilir. Çocukların ilgisini çekmezse ve çocuk bu dersten sıkılırsa, soğursa velilerden olumsuz tepki alınabilir.

Mert öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Sınav odaklı olan veliler sıkıntı çıkarabilir ama çocuk açısından sıkıntı olacağını düşünmüyorum. Tam tersine çocuklar parkta bir yöntem gördüklerinde ailesine buna anlatabilir çocuğun hoşuna gittiğinde çocuk sevgi ile anlatabilir ve ailenin de aslında hoşuna gidebilir bu durum ancak genel olarak velilerin uyguladığım yöntemlerle alakalı herhangi bir tepki göstereceğini düşünmüyorum.

Emine öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Çocuğun durumuna göre değişir aslında. Velilerin tepkisi yani en ilgisiz veli bile karneye bakıp neden bu çocuğun puanı düştü diye sorabilir öğretmene ya da çocuk anlatırsa veliye çocuğun anlatma şekli etkiler mutlu bir şekilde anlatırsa öğretmene tebrik eder ama çok sıkıldık derse hocam bizim çocuğun ilgisini çekmemiş diyebilir belki.

Öğretmenlere argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimi sonucunda öğrencilerin hangi becerileri kazanabilecekleri sorularak Tablo 19 oluşturulmuştur.

Tablo 19

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin uygulanması sonucunda öğrencilerin hangi becerileri kazanabileceklerine dair görüşlerini içeren tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Sorgulama	9
Ekili iletişim	6
Eleştirel düşünme	6
Tartışma	5
Karar verme	3
Farklı düşüncelere saygı duyma	2
Çok boyutlu düşünme	1
Öz değerlendirme	1
Yaratıcı düşünme	1
Problem çözme	1
Neden sonuç ilişkisi kurma	1

Öğretmenler argümantasyon temelli öğretimin, öğrencilere üst düzey düşünme becerileri, sosyal beceriler başta olmak üzere pek çok beceriyi kazandırdığı ve yöntemin oldukça faydalı olacağını ifade etmişlerdir.

Bu konuda Emine öğretmenin görüşleri:

Sorgulama temelli bir yöntem bu nedenle çocukların neden nasıl sorularını kendisini sormaya alıştıran bir yöntem aslında çocuklar sorgulayan bir birey olarak yetişmesinde etkili olabilir diye düşünüyorum. Bununla birlikte karşıdaki düşünceye saygı duyma ve karşıdaki kişileri dinleme ya da dinledikten sonra fikrini değiştirip farklı bir duruma karar verme becerisi de kazanabilir.

Firuze öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Sorgulama, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme becerilerini kazanmış olabilirler. Özellikle sorgulama kısmında durmadan neden diye soruyoruz çocuklara etkinlik kısmında bundan dolayı sorgulama becerileri oldukça gelişir.

Yusuf öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Eleştirel düşünme becerilerini kazanmış olabilirler ya da yaşamda herhangi bir problem ile karşılaştıklarında hemen onu sorgulama ve çözme becerisini kazanabilirler yani yaşama yakınlık ilkesini destekleyen bir yöntem. Onunla birlikte analitik düşünme becerileri gelişebilir.

Kerem öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Kendini ifade etme, sebep sonuç ilişkisi kurma becerisi kazanabilirler.

Kenan öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Kendini ifade etme, çok boyutlu düşünme becerisi kendini değerlendirme becerilerine sahip olurlar. Kendilerini değerlendirebilirler.

Beren öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Önce belirttiğim gibi neden sonuç ilişkisi kurma sorgulama karar verme iletişim becerileri geliştireceğini düşünüyorum.

Osman öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Kanıt kullanma becerisi olabilir. Bazı sorular belki yaratıcılığa destek olabilir. Sorgulama becerisi. Farklı düşüncelere saygı duyma, problem çözme becerisi olabilir. Yani üst düzey düşünme becerilerinin çoğunu destekler diye düşünüyorum.

Görüşme sırasında öğretmenlerimize her öğretmenin bu yöntemi uygulayıp uygulayamayacağı sorulmuş ve uygulayabilmek için hangi becerilere sahip olmak gerektiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Öğretmenler genel olarak eğitim fakültelerinden mezun olan herkesin yöntemi uygulayacağını ifade etseler de zaman ve sınıf yönetimi konusunda tecrübeli olan öğretmenlerin daha iyi bir şekilde uygulayacaklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda Tablo 20 oluşturulmuştur.

Tablo 20

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin uygulanabilmesi için öğretmenlerin hangi becerilere sahip olmaları gerektiğine dair görüşlerini içeren tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Sınıf ve zaman yönetimi	8
Yöntem bilgisi	5
Öğretmen İlgi ve İsteği	2
Alan bilgisi	2
Tarafsız olmak	2
Meslek sevgisi	2
Tecrübe	1
Gelişmeye açıklık	1
Öğretmen motivasyonu	1
Teknoloji okuryazarlığı	1
Demokratik olmak	1

Öğretmenler öğrencilerin sosyal bilgiler dersi hakkındaki düşüncelerinde olduğu gibi argümantasyon temelli öğretim gibi çağdaş yöntemlerin kullanılmasında da etkili olan faktörün

öğretmen ilgi ve isteği olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen istemediği sürece argümantasyon temelli öğretim yöntemi gibi yöntemleri uygulamayacağını açıklamışlardır.

Öznur öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Kendi branşı ile ilgili olan ve takip eden her öğretmen bence bunu uygulayabilir yani bu yöntem için ayrı bir beceriye gerek yok diye düşünüyorum eğitim fakültesinden mezun olduk hepimiz yöntemleri nasıl uygulanması gerektiğini biliyoruz ve bence bu yöntemi bilen her öğretmen uygular. Fakat iş yükü olarak görebilir bazı öğretmenler.

Sinan öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Her öğretmen uygulayabilir çünkü biraz zaman alıcı bir etkinlik her öğretmen vakit ayırmak istemeyebilir bununla uğraşmak istemeyebilir. Günümüzde öğretmenler çok fazla uğraşmak istemedikleri için her öğretmen uygulanmayabilir yani bu biraz ilgi ve isteğe bağlı olarak değişebilir. Mesleğin başında olan idealist öğretmenler olabilir ama belirli bir yaş almış öğretmenler bunu uygulamak istemeyebilir.

Kenan öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Hocam kendini geliştirmeye açık gören ve gerçekten kendini geliştiren tüm öğretmenlerin aslında uygulayabileceğini düşünüyorum. Yeniliğe açık motivasyon derecesi yüksek olan öğretmenler bu yöntemi uygulayabilir. Aynı zamanda öğretmenlerin teknoloji bakımından kendini geliştirmesi gerekiyor aslında çünkü planlara baktığımızda oldukça zaman isteyen bir plan aslında bunun nasıl hazırlanması gerektiği bilgisayarın nasıl kullanılması gerektiğini de aslında bilinmesi gerekiyor bu neden ne öğretmenim teknoloji bilgisine de sahip olması gerekiyor.

Yiğit öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Bu yöntemlerin planını öğretmen yapacak. Öğretmen tarafsız olmalı yani belli bir konuda sadece olumlu tarafları göstermemeli etkinliklerde. Bununla birlikte öğretmen sınıf yönetimi becerisine sahip olmalı demokratik ortam oluşturmali ki öğrenci rahat bir şekilde kendisini ifade etmeli. Örneğin sizin karikatürde istenmeyen tarafı da seçebilir. Bu nedenle çocuğun rahat olması gerekir. Öğretmen bunu sağlamalı. Demokratik olmalı.

Mert öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Tabii her öğretmen uygulayabilir. Bence yöntemi bilmesi yeterli.

Firuze öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Beceri olmasa bile tecrübe gerekiyor sınıf yönetimi açısından. Her öğretmen yapabilir ama bu biraz zaman gerektirebilir tabii.

Burak öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Her öğretmen uygulayabilir bence çünkü sonuçta eğitimi aldık bunun ancak öğretmenin bunu uygulayabilmesi için beceriye değil de bence bir isteğe sahip olması gerekiyor yani bunun için uğraşmak istemesi emek harcaması gerekiyor.

İncelenmiş olunan plan doğrultusunda öğretmenlerimize argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretiminin sınıf yönetimine olumlu ve olumsuz etkilerinin neler olabileceği sorulmuş, öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda Tablo 21 oluşturulmuştur.

Tablo 21

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin sınıf yönetimine olumlu ve olumsuz etkilerinin neler olabileceğine dair görüşlerini içeren tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Sınıf mevcudu	9
Öğrenci ilgisi	8
Sınıf ve zaman yönetimi zorluğu	6
Öğrenci başarı düzeyi	5
Bireysel farklılıklar	4
Gruplaşma	3
Rekabet	2
Sınıf kuralları	2

Bu doğrultuda öğretmenler yöntemin kalabalık sınıflarda uygulanmasının zor olduğunu, öğretmenlerin zaman ve sınıf yönetimi konusunda sorun yaşayabileceğini, yöntemin yüksek başarı düzeyine sahip öğrencilerde daha kolay uygulanabileceğini açıklamışlardır. Aynı zamanda öğretmenler sınıf kuralları net bir şekilde oluşturulursa başlangıçta yönetim konusunda sıkıntı yaşansa da sonradan etkili bir şekilde yöntemin uygulanabileceğini ifade etmişlerdir.

Burak öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Kalabalık sınıflarda uygulamak zor. Seviyesi düşük öğrencilerde uygulamak zor. Bazı eski kafalı idareciler gürültüyü yanlış anlıyor sesiz beklesin istiyorlar. Böyle bir durumda öğretmen zorlanabilir. Gürültü olabilir ama ben bunu destekliyorum tabii sınıfta gürültü olmalı aynı zamanda öğretmen konuya ve sınıfı hâkim olmalı yoksa sınıf yönetimi açısından olumsuzluklar yaşanır. En değer verdiğim şey akran zorbalığına tahammülümüz yok o durumlara öğretmen müdahale etmeli.

Ali öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Olumsuz bir tarafı sıkılabilirler. Bu nedenle çok sık uygulanmamalı. Onun dışında belirttiğim becerileri kazanırlar bence etkili bir yöntem.

Sinan öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Kalabalık sınıflarda uygulamak biraz zor olabilir bununla birlikte okul ortamı da etkili yani okulun kaynakları yeterli mi işte etkinlikleri rahat bir şekilde uyguluyor musun akıllı tahtadan var mı bunlar etkili olabilir. Aynı zamanda aileler de çok önemli yani çocukların eleştirmesi sorgulamasını merak etmesini destekleyen aileler ve büyüyen çocuklar daha rahat bir şekilde bu etkinliğe katılabilir diye düşünüyorum ancak dediğim gibi basit durumda olan yani merak etmeyen sorgulamayan çocuklar bu etkinlikte sıkılabilir.

Osman öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Uygulanması zor olur. Buna çocukları alıştırma lazım birkaç kez uygulandıktan sonra bence sınıf yönetimi sorunu yaşanmaz. Özellikle kalabalık sınıflarda yönetimi sağlamak lazım ama yaptıktan sonra da çok başarılı olur diye düşünüyorum. Yani çocukların etkinliğe alışması lazım.

Öznur öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Eğer çocuklar etkinliği alırsa bence kalabalık sınıflarda da uygulanabilir ama sınıf yönetimi açısından değil de zaman yönetimi açısından sıkıntı yaşanabilir. Her çocuğa eşit miktarda söz hakkı verilmeyebilir çünkü zaman kısıtlaması var.

Ömer öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Bazı sınıflarda uygulamak zor olabilir yani her öğrenciye aynı derecede düşünme süresi, aynı derecede cevaplama süresi verilmeyebilir aynı zamanda çocukların düzeyi de burada önemli yani bazı çocukların düzeyi çok yüksek olabiliyor. Bazı çocuklar için ise basite indirmek gerekiyor yani ağır gelebilen bir çocuğa ulaşmak aslında bu etkinlik içerisinde zor olabilir.

Yusuf öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Rekabet ortamı olursa birbirinin çekememezlik durumu olabilir bilemiyorum yani iletişim konusunda belki sıkıntı yaşanabilir. Böyle olumsuz durumlar zaten normalde de var. Rekabet olunca çocuklar birbirini çekemiyor en fazla bu olabilir ama.

Firuze öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Çocuk eğer etkinliği severse aslında kalabalık olsa bile sınıf kontrolü sağlanabilir. Olumsuz yön içerisinde sınıf içinde öğrencilerin birbirleri ile iletişimi konusunda sıkıntı olabilir yani gruplaşma yaşanabilir. Birbirine laf atma ya da birbirinin fikirlerine saygı duymama gibi. Bu tarz bir olumsuzluk yaşanabilir ama genel olarak bahsettiğim becerileri etkileyeceği için olumlu etkiler.

Öğretmenler tarafından incelemiş olunan plan doğrultusunda öğretmenlerimize argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretiminin öğrenciye olumlu ve olumsuz etkilerinin neler olabileceği nedenleriyle birlikte sorulmuş, öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda Tablo 22 oluşturulmuştur.

Tablo 22

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretimin öğrenciye olumlu ve olumsuz etkilerinin neler olabileceğine dair görüşlerini içeren tablo

Cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar	İfade sıklığı(f)
Olumlu etkiler	18
Öğrenciler sıkılabilir	3
Farklı görüşlere tepki	2
Özgüven	1
Basit ve anlaşılır dil - anlatım	1

Argümantasyon temelli öğretim yönteminin genel olarak öğrencilere çeşitli beceriler kazandırdığı için olumlu etkileyeceği cevabı öğretmenlerden alınmıştır. Bunun dışında farklı olarak öğrencilerin sıkılabileceği ve kendi görüşlerine farklı bir görüş gördüklerinde farklı tepki gösterebileceklerini ifade etmişlerdir.

Ali öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Bahsettiğim becerileri kazanır çocuklar bunun dışında olumsuz bir etkisinin olacağını düşünmüyorum.

Gülce öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Bahsettiğim becerileri kazandırması açısından oldukça olumlu etkiler herhangi bir olumsuz etkinin olacağını düşünmüyorum.

Pınar öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Olumsuz etkisi ilk başta olabilir çocuklar adapte olma sorunu yaşayabilir. Bir de farklı fikirlerin olmasını kabul etme sürecinde kötü hissedebilir. Ama sorgulama becerisini kazandıkları için alışır diye düşünüyorum.

Emine öğretmen bu konudaki görüşleri:

Çocuklar sıkılır mı diye düşündüm ama çok sık uygulanmazsa çocuklar için faydalı olacağını düşünüyorum.

Beren öğretmen bu konudaki görüşleri:

Öğrenci açısından eğer çocuklar metni anlamazlarsa cevap verme aşamasında sıkıntı yaşayabilirler bu nedenle dil ve anlatım basit olması gerektiğini düşünüyorum. Onun dışında pek çok beceriyi desteklediği için olumsuz bir yönü olmaz.

Yiğit öğretmen bu konudaki görüşleri:

Olumlu etkisi az önce bahsettiğim beceriler olur. Daha çok yani o becerilerinin gelişmesini sağlar. Olumsuz etkisinin pek olacağını düşünmüyorum sizinle görüşmeye başlamadan önce bir sohbet etmiştik gerçekten çocuklar bilgi sorularına hemen cevaplayabiliyor ama yoruma dayalı soruları cevaplamak da zorlanabiliyorlar. Bu etkinlik sayesinde çocuklar düşüncelerini daha rahat ifade edebilir daha rahat yorumlayabilir aslında çocukların bu becerilerinin gelişmesine olumlu etkiler.

Osman öğretmen bu konudaki görüşleri:

Öğrenciye bir sürü beceri kazandırıyor. Öğrenci belki savunduğu şey yanlış çıkarsa özgüven kaybı yaşayabilir mi diye düşündüm. Yani güveni kırılır mı diye düşündüm ama olmayadabilir genel olarak olumlu etkiler.

Son olarak öğretmenlerimize sosyal bilgiler derslerinde argümantasyon temelli öğretim yöntemini uygulayıp uygulamayacakları nedenleriyle birlikte sorulmuş ve öğretmenlerimizin genel olarak yöntemin öğrencilere çeşitli beceriler kazandırdığı için yöntemi uygulamak istedikleri anlaşılmıştır. Bununla birlikte öğretmenlerin neredeyse hepsi yüksek başarı düzeyi olan ve sınıf mevcudu az olan sınıflarda uygulamayı tercih edecekleri anlaşılmıştır.

Beren öğretmen bilgiyi sorgulayan ve araştıran bireyler yetişmesi adına bu yöntemin faydalı olacağını ifade etmiştir:

Evet uygulayım. Artık sorgulayan ve neyi neden söylediğini bilen öğrenciler yetiştirmeye çalışıyoruz. Bu nedenle çocuklara çok faydalı olacağını düşünüyorum. Hatta sizden planların örneğini rica edeceğim mümkünse.

Emine öğretmen ise yeterli zaman olduğunda uygulayabileceğini ifade etmiştir:

Eğer zamanım olursa bu plana hazırlayabilecek bir zaman yaratabilirim uygulamam çünkü çocuklara birçok beceri kazandıran bir yöntem.

Kerem öğretmen başarı düzeyi yüksek sınıflarda uygulayabileceğini onun dışında uygulamak istemediğini ifade etmiştir. Bunun sebebi sorulduğunda yöntemin daha yüksek başarı düzeyinde öğrencilere uygun olduğunu ifade etmiştir:

Bilemedim uygulamam herhalde. Ama iyi düzeyi olan okullarda tabii uygulanabilir

Murat öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Sınıf mevcudu az olursa benim çok eğlendiğim öğrencilere bir şeyleri bulduracak onları düşündürecek yöntemleri uygulamak isterim.

Sinan öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Evet, uygulamam ama sınıf düzeyini yeterli olduğu sınıf mevcudunun beni zorlamayacak derecede olduğu sınıflarda seve seve uygulamam

Ömer öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Uygun sınıf koşullarında uygulamam hocam. Yani zamanım varsa ve sınıf düzeyi yüksekse uygulamam.

Esmâ öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Evet uygulamam. Çocukları derse çeker. İlgili olan çocuklarla daha canlı bir ders olur. Ben uygulamam bu yöntemi.

Öznur öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Tabii ki uygulamam. Çocukları sürekli öğrenmeye teşvik ediyor sürekli sormaya teşvik ediyor. Kesinlikle uygulamam.

Osman öğretmenin bu konudaki görüşleri:

Uygulamam ancak belirli seviyede sınıflarda uygulamam yani bazen düz anlatım yapıyorsun bu etkinliği yapmış kadar çocuğa belli şeyleri kazandırabiliyorsun yani burada sınıfın düzeyi önemli. Çalışma düzeyi sorgulama akademik başarı düzeyi yüksek olan sınıflarda uygulamam.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimine yönelik inanç ve görüşleri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar literatürde yer alan diğer çalışmalarla karşılaştırılmış ve ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

5.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kendi Sosyal Bilgiler Öğrenme Deneyimlerine İlişkin Sonuç Ve Tartışma

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunu mesleğe yeni başlayan genç öğretmenler oluşturmaktadır. Öğretmenlerin hem yaşlarını hem de kendi öğrenme deneyimlerini de göz önünde bulundurarak program gereği çağdaş yöntemleri uygulama konusunda daha istekli oldukları görülmektedir. Öğretmenlerin kendi sosyal bilgiler öğrenme deneyimleri incelendiğinde genel olarak öğretmen merkezli yollarla sosyal bilgiler öğrendikleri görülmektedir. Öğretmen merkezli yöntemlerin(düz anlatım, not tutturma vb.) kalıcılığa etkisi konusunda çoğu öğretmenin dersleri hatırlamadıkları görülmüştür. Sayıca azınlığı oluşturan ve kendilerini etkileyen derslerin olduğunu ifade eden öğretmenlerin nadiren de olsa öğrenci merkezli yöntemlerle derse katıldığı ve bu dersleri hatırladıkları görülmüştür. Bu bağlamda öğretmenlerin argümantasyon gibi öğrenci merkezli yöntemlerin bilgilerin kalıcılığına ilişkin etkisinin olduğu görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Akılda kalıcılık konusunda Çolak(2010), 6. Sınıf öğrencileriyle oluşturduğu çalışmasında, İpek Yolunda Türkler ünitesinde yer alan kavramların öğretilmesi için kavram haritası kullanımının öğrenilen bilgilerin kalıcılığına, öğrenci başarısına ve öğrenci tutumlarına olan etkisini incelemiştir. Çalışma sonunda kavram haritalarının akılda kalıcılığı, başarıyı ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarını olumlu etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretmenliğini seçmelerinde genel olarak sosyal bilgilerin ilgi duydukları derslerin birleşiminden meydana gelmesi, atama durumu, meslek sevgisi gibi faktörlerin etkili olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkarak öğretmenlerin mesleği severek ve isteyerek yerine getirdikleri görülmüştür. Sarıkaya ve Khorshid (2009), bu konuda üniversite öğrencilerinin meslek seçiminde etkili olan faktörleri inceledikleri çalışmalarında; öğrencilerin meslekle ilgili olumlu görüşlerinin olması, açıkta kalmak istememeleri ve çeşitli konularda yaşadıkları çaresizlik, çevre önerileri, mesleğin sağladığı avantaj gibi faktörlerin etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. İbrahimoglu (2017), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki tercihlerinin nedenlerini ortaya koymak amacıyla oluşturduğu çalışmasında, öğretmen adaylarının meslek seçiminde dikkat ettikleri en temel unsurun aile ve rol model alınan meslek ve bireylerin olduğu, atama durumu ve sınav puanının mesleki tercihi etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

5.1.3 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik İnançlarına İlişkin Sonuç Ve Tartışma

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin amaçlarının genel olarak toplumda var olmak için gerekli olan becerileri kazandırmak, etkin vatandaşlık konusunda bilinçli bireyler yetiştirmek ve tarih bilinci oluşturmak olarak gördükleri anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin dersi bir bütün olarak gördüğü ve tüm konuları önemli buldukları görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretim yöntemleri konusunda öğrenci merkezli yöntemlerin eğitimde etkili olduğunu düşündükleri ve bu yöntemleri uygulamaya çalıştıkları görülmüştür. Ancak öğretmenlerin ifadeleri doğrultusunda kalabalık okul ve sınıflarda öğretmenlerin öğrenci merkezli yöntemleri uygulama konusunda zorlandıkları ve zaman- sınıf yönetimi konusunda sıkıntı yaşadıkları görülmüştür. Bu nedenle sınıf başarı düzeyi düşük, mevcudu fazla olan sınıflarda klasik yöntemleri kullandıkları görülmüştür. Ancak kendi öğrenme deneyimlerinden yola çıkarak klasik yöntemlerin bilginin kalıcılığı konusunda etkili olmadığını ifade eden öğretmenler uygulama konusunda sıkıntı yaşasalar da etkili olarak gördükleri yöntemleri kullandıkları ve en çok bu yöntemleri kullandıkları derslerde motivasyonlarının arttığı görülmüştür. Öğretmenlerin motivasyonlarını arttıran bir diğer etkenin ise öğrencilerden aldıkları olumlu geri dönüşler ve yüksek başarı düzeyi olduğunu anlaşılmıştır. Burada öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretimine ilişkin inançlarının kendi deneyimlerinden etkilendiği görülmüştür. Örneğin Öznur öğretmen öğretimde en etkili yöntemlerden biri olarak drama yöntemini ifade edip derslerde de uyguladığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden de yola çıkarak araştırma sonunda bir öğrencinin ders hakkındaki görüşünün öğretmen etkeni ile doğru orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.4 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Hakkındaki İnançlarına İlişkin Sonuç Ve Tartışma

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sosyal bilimci algılarının genel olarak tarih alanında yoğunlaşan popüler kişiler olduğu görülmüştür. Öğretmenler söyledikleri isimlerin insanı merkeze alarak ve kendilerine özgü yöntemler kullanarak araştırma yaptıklarını ifade etseler de sosyal bilimcileri diğer bilim insanlarından ayıran ifadeler kullanmamışlar, doğrudan bilim insanlarının özellikleriyle eşleştirmişlerdir. Öğretmenler genel olarak sosyal bilimcilerin ürettikleri bilgilerin sosyal bilgiler ders içeriğine yansıdığını ancak tarih ve coğrafyanın daha yoğun olduğunu diğer bilimlerin ise daha basite indirgendini düşündükleri görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda hepsinin öğrencilere bilimsel araştırmaya yöntemlerinin öğretilmesinin bir gereklilik olarak görmelerinin yanı sıra bilgiye ulaşma konusunda bilgi üretmekten çok kaynakça kullanımı gibi etik kurallar çerçevesinde bilginin yansıtılması

konusuna yoğunluk verdikleri görülmüştür. Araştırmamız özelinde sosyal bilimlerde bilgi üretme noktasında argümantasyon ve tartışmadan hiçbir öğretmen söz etmemiştir.

Öğretmenleri cevapları doğrultusunda sosyal bilimcilerin aynı konulara çalışsalar bile farklı sonuçlar elde etmelerinin sebeplerinin öğretmenler tarafından bilimcilerin genel olarak insanı merkeze almaları, konuların öznel olması ve genel olarak sonucun öznel değil sonuçların yorumlanmasının öznel olması şeklinde açıklanmıştır.

5.1.5 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Argümantasyon Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Görüşleri Ve Bu Görüşlerini Etkileyen Faktörlere İlişkin Sonuç Ve Tartışma

Araştırma sonunda öğretmenlerin argümantasyon temelli öğretimi lisans sürecinde duymadıkları lisans süreci sonrası kpss sürecinde duydukları anlaşılmıştır. Bu nedenle lisans sürecinde sosyal bilgiler bölümünde argümantasyona yeterince yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum öğretmenlerin bu yöntemin uygulanması konusunda yetersiz kalmasına neden olabilir. Nitekim Aydemir ve Karacakaya Cırıt (2018) fen bilgisi öğretmen adaylarının argümantasyona ilişkin görüşleri ve argüman kurma becerilerini inceledikleri çalışmalarında öğretmenlerin yöntemi uygulama konusunda öğretmenlerin yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Aynı şekilde Yılmaz ve Benzer(2020) ‘in argümantasyon temelli öğretime ilişkin öğretmen görüşlerini inceledikleri çalışmalarında katılım gösteren öğretmenler arasında bu yöntemi tam olarak benimseyip uygulayan bir öğretmenin olmadığı anlaşılmıştır. Türkmenoğlu ve Çopur (2021) sınıf öğretmenlerinin argümantasyona yönelik görüşlerini inceledikleri çalışmalarında da aynı sonuca ulaşmış ve öğretmenlerin yöntemi çok fazla bilmedikleri ortaya çıkmıştır. Argümantasyon temelli öğretim temelinde tartışmayı barındırdığı için öğretmenlerin tartışmayı uygulama konusunda bilgi sahibi olması da önemlidir. Nitekim Tokdemir (2013), tarih öğretmenleriyle oluşturduğu çalışmasında öğretmenlerin tartışma yöntemi ve yönteme bağlı tartışma tekniklerinin uygulanması, tartışmanın yönetilmesi konusunda eksik bilgiye sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmenlerin ifadelerinden bu yöntemin farklı etkinlikler içerdiğinden ötürü her çocuğun ilgisini çekebileceği ancak çağdaş yöntemlerde görüldüğü gibi başarı düzeyi yüksek, sınıf mevcudu az olan sınıflarda yöntemi kullanmaya istekli öğretmenler tarafından daha rahat uygulanabileceği görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Demir,(2019) argümantasyon temelli öğretiminin öğrencinin akademik başarılarına, bilginin kalıcılığına, derse karşı tutumlarına etkisini incelemek ve bu konuya ilişkin öğrenci görüşlerini öğrenmek amacıyla oluşturduğu çalışmasında argümantasyon temelli öğretimin öğrenci ilgisini arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Aynı şekilde Özcan(2019) da argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretiminin öğrencilerin akademik başarı, tutum ve eleştirel düşünme becerisine etkisini incelediği çalışmasında öğrencilerin ilgisinin arttığı ve argümantasyona ilişkin olumlu bir tutum sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu durum öğretmen görüşleriyle paralellik göstermektedir. Diğer

çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada öğretmenler bazı öğrencilerin argümantasyonun uygulanma aşamasında sıkılabileceği görüşünde olduklarına ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri neticesinde argümantasyon temelli öğretimin her sınıf ve her okul ortamında uygulanamayacağı ve her öğrenciye uygun olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Sebep olarak ise başarı seviyesinin düşük olması, okul ve sınıf mevcudunun genellikle fazla olması ve zaman yönetiminin zor olması gösterilmiştir. Karakaş(2022), sınıf öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretime ilişkin görüşlerini incelediği çalışmasında da öğretmenlerin argümantasyon temelli öğretimin zaman alıcı bir yöntem olduğu ve kalabalık sınıflarda uygulamanın zor olduğu görüşünde oldukları ifade edilmiştir.

Araştırma sonunda öğretmenlerin velileri genel olarak ilgisiz buldukları ancak ve bu yönetime ilişkin tepki olursa, bu tepkinin olumlu olacağı görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte öğretmenlerin ilgi ve isteğinin argümantasyon temelli öğretimin uygulanmasında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen istemediği sürece argümantasyon temelli öğretim yöntemi gibi yöntemleri uygulamayacağını, yöntemin uygulanması için öğretmenlerin zaman ve sınıf yönetimi konusunda tecrübeli olması gerektiği öğretmenler tarafından açıklanmıştır. Bu konuda Jonessen & Kim(2010), tartışma odaklı çalışmalarında öğretmenlerin bu yöntemin uygulanması konusunda yeterli olmadıklarını belirtmiştir. Sebep olarak ise öğretmenlerin pedagojik alan bilgisi konusunda yeterli olmamaları ve bu yöntemi uygulamak konusunda yeterli isteğe sahip olmayıp zaman ayırmamalarını göstermiştir. Hand, Prain, & Wallace(2002), öğretmenlerin argümantasyon temelli öğretimi uygulama becerileri ile uygulama sonunda öğrenci ürünlerini arasındaki ilişkiyi incelemişler ve araştırma sonunda öğretmenlerin epistemolojik inançlarının argümantasyon temelli öğretimi uygulamaya yönelik becerilerini etkilediği sonucuna ulaşmışlardır (Kırçıçek, 2019) .

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda araştırma sonucunda argümantasyon temelli öğretimin öğrenciyi olumlu etkileyeceği, öğrencilerin akademik başarılarını arttıracığı yönünde olmuştur. Öğrencilerle çalışan Serttaş (2019), sosyal bilgiler eğitiminde bilim teknoloji ve toplum ünitesinin öğretiminde argümantasyon tabanlı öğrenme sürecini etkisini incelediği çalışmasında argümantasyon temelli öğretim yönteminin öğrenci başarısını arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bu durum öğretmen görüşlerini desteklemiştir. Aynı şekilde Okumuş da (2012), argümantasyonun öğrenci başarısı ve öğrencilerin anlama düzeyine etkisini incelediği çalışmasında argümantasyonun öğrenci başarısını etkilediği ve kavramları anlama düzeylerini arttırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin argümantasyon temelli öğretimin öğrencilerin problem çözme, neden- sonuç ilişkisi kurma, sorgulama, karar verme, etkili iletişim, eleştirel düşünme, farklı görüşlere saygı duyma, çok boyutlu düşünme, öz değerlendirme, yaratıcı düşünme ve özellikle tartışma gibi becerileri kazanabilecekleri görüşünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özcan(2019), argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretiminin öğrencilerin akademik başarı, tutum ve eleştirel düşünme becerisine

etkisini incelediği çalışmasında argümantasyon temelli öğretimin öğrencilerin eleştirel düşünme becerisinde olumlu gelişmeler meydana getirdiği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışma öğretmen görüşleriyle paralellik göstermiştir. Başka bir çalışma da Cevher'in (2018), sosyal bilgiler dersinde argümantasyon temelli öğretimin kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarına, bilimsel düşünme becerilerine ve bilimsel tartışma düzeylerine etkisini incelediği çalışması sonucunda öğrencilerin bilimsel tartışma düzeylerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Yalçın (2019), argümantasyona dayalı fen uygulamalarının fen bilgisi öğretmen adaylarının akademik başarılarına etkisini incelediği çalışmasında aynı şekilde argümantasyonun akademik başarıyı olumlu etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Yine Ervan(2015), argümantasyon sürecinde uygulanan büyük grup tartışmalarını öğrenci ve öğretmen perspektifinden analiz etmeyi amaçladığı çalışmasında öğrencilerin süreç sonunda iletişim ve empati kurma gibi becerilerin geliştiği sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda elde edilen sonuçlar öğretmen görüşlerini desteklemiştir.

Karakaş(2022)'de sınıf öğretmenleriyle yaptığı çalışmada öğretmenlerin yöntemin kullanılması gerektiği görüşünde olduğu ve yöntemi kullanacakları sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmaya paralel bir şekilde öğretmenlerimizin genel olarak yöntemin öğrencilere çeşitli beceriler kazandırdığı için yöntemi uygulamak istedikleri anlaşılmıştır. Ancak öğretmenlerin neredeyse hepsi yüksek başarı düzeyi olan ve sınıf mevcudu az olan sınıflarda uygulamayı tercih edecekleri anlaşılmıştır.

5.2.Argümantasyon Temelli Öğretime İlişkin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Oluşturulan Tipler

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak durumlar arasındaki benzerlik ve farklılıklardan yola çıkılarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyona ve argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretime ilişkin bazı ortak tiplerde buluştukları anlaşılmaktadır. Bunlardan yola çıkılarak 5 tipler yapılmıştır (Larson, 1997). Bunlar:

1. Soru-Cevapla Dersi Zenginleştirmek İçin Argümantasyon
2. Küçük Sosyal Bilimciler Gibi Düşünmeyi Öğretmek İçin Argümantasyon
3. Çocukların Kendi Sorularını Sormalarını Desteklemek İçin Argümantasyon
4. Etkin Vatandaşlık Becerilerin Geliştirmek İçin Argümantasyon
5. Sosyal Becerileri Geliştirmek İçin Argümantasyon 'dur.

5.2.1.Soru-Cevapla Dersi Zenginleştirmek İçin Argümantasyon

Araştırmaya katılan öğretmenler argümantasyon temelli öğretimin uygulanma sürecini çoğunlukla soru-cevap tekniğiyle ilişkilendirmişler ve öğrencilerin aktif olarak hem kendi aralarında hem de öğretmenleriyle sürekli bir soru üretme çabası içinde olması şeklinde ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda yöntemin öğrencilerin sorgulama becerisini geliştireceğini belirtmişlerdir.

5.2.2.Küçük Sosyal Bilimciler Gibi Düşünmeyi Öğretmek İçin Argümantasyon

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda oluşturulan bir diğer tiplene küçük sosyal bilimciler gibi düşünmeyi öğretmek için argümantasyondur. Bu tiplenede öğretmenler argümantasyon temelli öğretimle birlikte sosyal bilgilerin ve diğer bilimlerin temelinde yer alan sorgulama, bir bilim insanı gibi düşünme, yeni bilgiler üretme, araştırma yapma gibi öğrencilere çeşitli becerilerin kazandırılmasında etkili olduğunu düşünmektedirler.

5.2.3.Çocukların Kendi Sorularını Sormalarını Desteklemek İçin Argümantasyon

Öğretmen görüşleri doğrultusunda oluşturulan bu tiplenede öğretmenler argümantasyon temelli öğretim ile öğrencilerin sadece okul ortamında değil bulunduğu her ortamda çeşitli konularla alakalı sorgulamayı ve kendi sorularını oluşturmayı desteklediğini düşünmektedirler.

5.2.4.Etkin Vatandaşlık Becerilerin Geliştirmek İçin Argümantasyon

Öğretmen görüşleri doğrultusunda oluşturulan bir diğer tiplene de etkin vatandaşlık becerilerin geliştirmek için argümantasyondur. Bu tiplenede öğretmenler argümantasyon temelli öğretimin öğrencileri etkin vatandaşlığın gereği olan bilinçli vatandaş olma, haklarını sorumluluklarını bilme ve yerine getirme konusunda desteklediğini düşünmektedirler.

5.2.5.Sosyal Becerileri Geliştirmek İçin Argümantasyon

Bu tiplenede öğretmenler argümantasyon temelli öğretimin uygulanma sürecinde öğrencilere çeşitli sosyal becerileri kazandırabileceğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler öğrencilerin yöntemin uygulanma aşamasında farklı görüşlere saygı duyma, empati kurma, kendini ifade etme, konuşma sırasını bekleme, karşındakini ikna etme gibi becerileri kazandıklarını düşünmektedirler.

5.3.Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Argümantasyon Temelli Öğretime İlişkin İnançlarını Etkileyen Faktörler

Öğretimsel inançlar öğretmenin öğretme- öğrenme süreci hakkındaki düşünceleridir. Argümantasyon temelli öğretime ilişkin öğretmen inançlarını etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bunlar: Ders konusu, öğrenci seviyesi, sınıfın fiziksel koşulları, idarecilerin tutumu, demokratik tutum ve velilerdir.

Ders konusu: Öğretmenlerin çoğu program içerisinde yer alan her konunun argümantasyon temelli öğretime uygun olmayacağını düşünmektedirler.

Öğrenci seviyesi: Araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı yöntemin yüksek öğrenci seviyesinde olan öğrencilere uygun olduğunu ve yöntemin her öğrenciye uygun olmayacağını düşünmektedirler.

Sınıfın fiziksel koşulları: Araştırmaya katılan öğretmenlerin hepsi argümantasyon temelli öğretimin kalabalık ve küçük sınıflarda uygulanmasının zor olduğunu, zaman ve sınıf yönetimi konusunda sıkıntı yaşanabileceğini ifade etmişlerdir.

İdarecilerin tutumu: Öğretmenler görüşme sırasında okul idaresinin önemli olduğunu bazı idarecilerin yöntemin uygulanması konusunda sıkıntı çıkarmayacağını ancak bazı idarecilerin ise yöntemin uygulanması sırasında tartışma sürecinin gürültü olarak algılanabileceğini ve idarecilerin rahatsız olabileceklerini ifade etmişlerdir.

Demokratik bir sınıf tutumu: Görüşmeye katılan öğretmenler yöntemin etkili bir şekilde uygulanması ve sınıf içi anlaşmazlıkların olmaması için hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin demokratik bir tutuma sahip olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Veliler: Öğretmenler yöntemin uygulanması konusunda bazı velilerin ilgisiz olduğunu ifade etseler de öğrencilerin akademik başarılarının düşmesi, yönteme karşı olumsuz öğrenci tutumu olması halinde velilerin sorun çıkarabileceklerini düşünmektedirler.

5.2. Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara ve sonuçlar doğrultusunda geliştirilen önerilere yer verilmiştir. Araştırma sonunda argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimi sürecinin öğretmenlerin inanç ve deneyimlerinden etkilendiği görülmüştür.

Görüşmeye katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendi öğrenme deneyimlerine bakıldığında genel olarak öğretmen merkezli, esasici bir yaklaşımla eğitim aldıkları ve bu durumun onların argümantasyon olmak üzere diğer öğrenci merkezli yöntemlere olan inançlarını etkilediği görülmüştür. Bununla birlikte öğretmenlerin etkilendikleri dersler genellikle kendilerinin aktif olduğu dersler olmuştur. Bu bağlamda kendi öğretmenlik deneyimlerine bakıldığında ise ifade ettikleri şartların uygun olması hainde(sınıf mevcudu, yeterli zaman, materyal desteği vb.) öğrencilerin aktif olduğu yöntemleri kullandıkları görülmüştür. Yine bu durum öğretmenlerin öğretimsel inançlarının kendi deneyimlerinden etkilendiği ve öğretme süreçlerine yansıttıkları görülmüştür. Düz anlatım başta olmak üzere çoğunlukla klasik eğitim anlayışıyla eğitim gören öğretmenlerin bu yöntemlerin etkililiğine ilişkin inançlarının değiştiği görülmüştür. Eğitimde klasik yöntemlerin kullanılmasının bilgiye dair kalıcılığı ve öğrenmeyi tam anlamıyla gerçekleştirmek konusunda eksik kaldığı için, öğretmenlerin öğrenci merkezli yöntemlerin daha etkili olduğunu düşündükleri ve bu yöntemleri kullanmaya istekli oldukları anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretmeni olmaya karar vermelerinde etkili olan faktörlere bakıldığında öğretmenlerin isteyerek bölümü seçtiği, bu kararı almada kendi ilgi ve isteklerini dikkate aldıkları görülmüştür. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin gerekliliği hakkındaki görüşlerine ilişkin öğretmenler öğrencilerin hayatın bilgisini sosyal bilgiler dersinde öğrendikleri, aynı zamanda okulda öğrendiklerini gerçek yaşamda uyguladıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte etkin vatandaşlığın gerekliliği olan haklarımız ve sorumluluklarımızı bilmek konusunda sosyal bilgilerin önemli olduğunu, öğrencilerin de bu durumun farkında olduğunu ifade etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bir kısmı en önemli konunun haklarımız, rollerimiz konusu olduğunu ifade ederken bir kısmı çocuklarda milli bilincin oluşturulmasında tarih dersinin genel olarak önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Genel olarak öğretmenler sosyal bilgiler içerisinde yer alan tüm konuların bir yapbozun parçaları gibi birbirini tamamladığı konusunda ortak bir görüşte birleşmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenler ifade ettikleri konuların uygulanması konusunda en uygun yöntemin öğrenci merkezli yöntemler olduğunu ifade etmişlerdir. Burada öğretim yöntemlerine dair inançlarının kendi öğrenme deneyimlerinden etkilendiği görülmektedir. Öğretmenlerin kendi öğrenme süreçlerinde klasik yöntemlerin kalıcı olmadığını fark ettikleri için çağdaş yöntemlerin öğrenciler için uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak öğretmenler bu yöntemin uygulanması konusunda sınıf mevcudu az olan, akademik başarıları yüksek sınıfların tercih edileceğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin yöntemlerin uygulanmasına dair inançlarının okul ve sınıf şartlarından etkilendiği görülmüştür. Bu konuda sınıf kuralları öğrencilerle birlikte oluşturulur ve kurallara uyma konusunda tutarlı davranılır ve

etkili bir sınıf yönetimi uygulanırsa kalabalık sınıflarda argümantasyon olmak üzere diğer öğrenci merkezli yöntemlerin uygulanması daha kolay olabilir. Aynı zamanda eğer şartlar uygunsa yöntemin uygulanması birden fazla öğretmen tarafından gerçekleştirilebilir. Bununla birlikte okul fiziki şartları uygun olduğu takdirde daha büyük öğrenme ortamları yöntemlerin uygulanması için seçilebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenler kendi derslerinde genel olarak sınıfın düzeyine göre hem kendilerinin hem de öğrencilerin aktif olduğu yöntemleri kullandıkları görülmüştür. Bunun dışında öğretmenler genel olarak defter doldurma, yoklama gibi rutin olarak ifade ettikleri uygulamaların daha çok öğrenciler etkinlikleri bireysel olarak yaparken tamamlamaları zaman kazanma konusunda yardımcı olabilir. Öğretmenler genel olarak öğrenci merkezli yöntemler kullandıkları ve öğrencilerden olumlu geribildirim aldıkları derslerde motivasyonlarının arttığı görülmüştür. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi hakkında genel olarak ne düşündüklerine ilişkin öğretmen görüşlerine bakıldığında genel olarak öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevdikleri ve eğlenceli olduğunu düşündükleri konusunda ortak bir görüşe ulaşılmıştır.

Bununla birlikte bir öğrencinin ders hakkındaki görüşlerinin oluşmasında öğretmenin önemli bir yeri olduğunu, öğrencinin ilgisini çekmek, dersi sevdirmek gibi konularda önemli bir faktör olduğunu ifade etmişlerdir. Sosyal bilimci denildiğinde genel olarak öğretmenler tarih alanında uzman olan kişileri ifade etmişlerdir. Öğretmenler genel olarak sosyal bilimcilerin elde ettiği bilgilerin ders kitabına çoğunlukla yansıdığını ancak basite indirgenmiş hali olduğunu belirtmişlerdir. Üretilen bilgilerin ders kitaplarına yansımadığını düşünen öğretmenler ise kaynak kitap desteği aldıklarını ifade etmişlerdir.

Bilgilere nasıl ulaşıldığının öğrencilere anlatılması konusunda tüm öğretmenler ortak bir görüşe sahiptir. Öğretmenler sosyal bilimciler yetiştirmek için araştırma yöntemlerinin öğretilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu durumu gerçekleştirmek adına bilimsel araştırma yöntemlerinin aktif olarak kullanıldığı yöntemler uygulanabilir. Sorgulama temelli bilim içerisinde yer alan argümantasyon ile öğrencilerin sorgulama ve karar verme becerileri desteklenebilir.

Sosyal bilimcilerin farklı sonuçlara ulaşmalarının sebebi olarak genelde sonuçların değil sosyal bilimcilerin sonuçları farklı bakış açılarıyla yorumlamaları gösterilmiştir. Öğretmenlerden bazıları ise konuların öznel olduğunu, insanı merkeze alan konular olduğu için insanın da öznel bir varlık olduğu için farklı sonuçlara ulaşılabilceği ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı argümantasyon temelli öğretimi duymadığını ifade etmiş, bir kısmı ise sadece kpss döneminde ders kitaplarında gördüklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte hiçbir öğretmen lisans döneminde bu yöntemi kullanarak plan hazırlamamıştır. Bu konuda üniversitelerin eğitim fakültelerinde sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında öğretmen adaylarına sorgulama temelli bilimin içinde yer alan argümantasyon temelli öğretim ile ilgili bilgi verilebilir ve ders planı hazırlama konusunda yardımcı olunabilir. Aynı zamanda öğretmenlere hizmetiçi eğitim uygulamalarında bu tarz yöntemlere yer verilerek etkinlikler oluşturulması sağlanabilir.

Öğretmenler yöntemin her sınıf ortamında uygulanıp uygulanmamasıyla ilgili olarak her sınıf ortamında uygulanamayacağını, kalabalık sınıflarda uygulamanın zor olacağını ifade etmişlerdir. Bu durumda bahsedildiği üzere sınıf kuralları öğrencilerle birlikte oluşturulur ve bu konuda tutarlı davranılırsa sınıf mevcudu uygulamada zorluk oluşturmaz. Aynı zamanda eğer imkan varsa yöntem birden fazla öğretmenle uygulanabilir. Sınıf mevcuduyla birlikte akademik başarı düzeyi düşük olan sınıflarda yöntemin uygulanamayacağından bahsetmişlerdir. Burada etkinlikle sınıf düzeyine göre indirgenip yeniden oluşturulabilir.

Yöntemin her okul ortamında uygulanıp uygulanmaması konusunda öğretmenler genellikle idarenin uygulanan yöntemlerle ilgilenmeyeceği öngörüsünde bulunmuşlardır. Ancak öğretmenlerden bir kısmı bu tarz yöntemler uygulanırken gürültü olabileceği ve idarenin rahatsız olabileceğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte öğretmenlerden sınav odaklı ders uygulanmasını isteyebilecekleri ifade edilmiştir. Bu durumda argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretiminin öğrencilere kazandırdığı beceriler idarecilere açıklanabilir. Özellikle yöntemin öğrencilere sorgulama, karar verme, analiz yapma, problem çözme gibi becerileri kazandırdığı için bu becerileri isteyen yeni nesil soruların yöntem sayesinde öğrenciler tarafından rahatlıkla çözülebileceği ifade edilebilir.

Argümantasyon temelli öğretim yönteminin her öğrenciye uygun olup olmayacağı konusunda öğretmenler yöntemin başarı düzeyi düşük öğrencilere uygun olmayacağını ifade etmişlerdir. Bu durumda öğretmenlere etkinliklerin öğrenci- sınıf düzeyine göre hazırlanması önerilebilir. Bununla birlikte öğretmenler yöntemin her öğrencinin dikkatini çekemeyeceğini ve bazı öğrencilerin sıkılabileceğini ifade etmişlerdir. Bu konuda öğrencilerin ilgisini çekecek farklı tarzda etkinliklerin hazırlanması önerilebilir.

Öğretmenlere yöntemin uygulanmasında velilerin tepkisinin ne olabileceği sorulduğunda neredeyse hepsi velilerin ilgisizliğinden bahsetmişler, ancak tepki gelirse bunun olumlu bir tepki olabileceğini ifade etmişlerdir. Bir öğretmen ise öğrencinin akademik başarısına göre velinin tepkisinin olumlu veya olumsuz olabileceğini ifade etmişlerdir. Yöntemin uygulanması sonrasında öğretmenler öğrencilerin problem çözme, neden- sonuç ilişkisi kurma, sorgulama, karar verme, etkili iletişim, eleştirel düşünme, farklı görüşlere saygı duyma, çok boyutlu düşünme, öz değerlendirme, yaratıcı düşünme ve özellikle tartışma gibi becerileri kazanabileceklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenler eğitim fakültelerinden mezun olan her öğretmenin yöntemi kolaylıkla uygulayabileceğini ifade etmişlerdir. Ancak devamında öğretmenlerin yöntem bilgisi, zaman ve sınıf yönetimi konusunda tecrübeli olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Çünkü sınıf yönetimi açısından öğrenciler arasında tartışma olabileceği, farklı görüşlere karşı öğrencilerin aşırı tepki verebileceğinden bahsetmişlerdir. Bu konuda öğrencilerle empati ve iletişimi destekleyici etkinliklerin yapılması önerilebilir. Öğretmenler argümantasyon temelli öğretimin öğrencileri olumlu etkileyeceğine dair görüş birliğine ulaşmışlardır. Görüşme sonunda öğretmenler yöntemi uygulayacaklarını açıklamış, birkaç öğretmen de örnek planları istemişlerdir. Ancak öğretmenlerin daha çok sınıf mevcudu az, başarı

düzeyi yüksek sınıflarda yöntemi uygulamak istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda bahsedildiği gibi etkili sınıf yönetimiyle yöntem daha kolay uygulanabilir.

Bununla birlikte araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme sürecinde genel olarak ideal olanı söyleme durumu göz önünde bulundurularak bir sonraki araştırmalarda görüşme ile birlikte öğretmenlerin rızası doğrultusunda gözlem de yapılarak elde edilen veriler desteklenebilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, F., & Demirkaya, H. (2021). Sosyal Bilgilerde Argümantasyon Tabanlı Öğrenme Sürecinin Öğrenci Başarı ve Tutumlarına Etkisi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1). 40-54.
- Aldağ, H. (2006). Toulmin Tartışma Modeli. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1). 13-34.
- Arslan, E. (2014). *Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Hikaye Anlatım Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arslan, S. (2010). Tartışma Esaslı Öğretim Yaklaşımının Öğrencilerin Kavramsal Etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2). 467-500.
- Atay, D. Y. (2003). *Öğretmen Eğitiminin Değişen Yüzü*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Ateş, Ö., & Avcı, T. (2018). Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi Öz Güven Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Muş Anemon Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), 343-352.
- Atılğan, H. (2016). Ölçme Araçlarında Bulunması Gereken Nitelikler . A. Kan içinde, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (s. 23-80). Ankara : Anı Yayıncılık .
- Ay, Y. (2017). *Öğretmenlerin teknolojik pedagojik alan bilgisi becerilerinin uygulama modeli bağlamında değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aydemir, S., & Cırt, D. K. (2018). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Argümantasyona İlişkin Görüşleri ve Argüman Kurma Becerilerinin Araştırılması. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.*, 6(18). 131-138.
- Aydın, Ö. (2013). *Fen ve Teknoloji öğretmen Adaylarının Argümantasyonun(Tartışma Teorisinin) Etkililiği*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balcı, A. (2021). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler* . Ankara: Pegem A Akademi .

- Bauch, P. A. (1984). *The Impact of Teachers' Instructional Beliefs on Their Teaching: Implications for Research and Practice*.
- Baydar, A. (2015). *Jigsaw ve Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri Yöntemlerinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Epistemolojik İnançlarına ve Akademik Başarılarına Etkisi. Doktora Tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Besnard, P., & Hunter, A. (2008). *Elements of Argumentation*. London: MIT Press.
- Cengiz, C. (2017). *Bilimsel Tartışma (Argümantasyon) Öğretim Becerilerinin Geliimi: Fen Bilgisi Öğretmen Adayları İle Durm Çalışmaları* . Doktora Tezi. İstanbul : Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü .
- Cevher, F. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersinde Argümantasyon Tabanlı Öğrenme Yönteminin Kullanılmasının Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Bilimsel Düşünme Becerilerine Ve Bilimsel Tartışma Düzeylerine Etkisi*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Chin, C., & Osborne, J. (2010). Students Questions and Discursive Interaction: Their Impact on Argumentation During Collaborative Group Discussions in Science. *Journal of Research in Science Teaching*, 47(7). 882-907.
- Coffin, C. J., & O'Halloran, K. (2009). Argument Reconceived. *Educational Review*, 61(3). 300-311.
- Cox, S. M. (2008). *A Conceptual Analysis Of Technological Pedagogical Content Knowledge*. Doctoral Dissertation. ABD: Brigham Young University.
- Curtin, M., & Fossey, E. (2007). Appraising the trustworthiness of qualitative studies: Guidelines for occupational therapists. *Australian Occupational Therapy Journal*, 54, 88-94.
- Çekbaş, Y. (2017). *Argümantasyon Tabanlı Astronomi Öğretiminin Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Bilimin Doğasına Sözde-Bilim ve Epistemolojik İnançlarına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çelik, A. Y. (2010). *Bilimsel tartışma (argümantasyon) esaslı öğretim yaklaşımının lise öğrencilerinin kavramsal anlamaları, kimya dersine karşı tutumları, tartışma*

- isteklilikleri ve kalitesi üzerine etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çetin, P. S., Kutluca, A., & Kaya, E. (2013). Öğrencilerin Argümantasyon Kalitelerinin İncelenmesi. *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 2(1). 56-66.
- Çolak, R. (2010). *Kavram Haritalarının Sosyal Bilgiler Eğitimi Çerçevesinde Tarihsel Kavramların Öğretiminde Kullanılması: Kavram Haritası İle Yapılan Öğretim İle Tutum, Başarı ve Kalıcılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul : Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, F. B. (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Argümantasyona Dayalı Eğitim Sürecine Göre Argümanlarının Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, H. A. (2019). *Sosyal Bilgiler Dersinde Argümantasyon Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deveci, E. (2019). *Biyoloji Öğretmen Adaylarının Protein Sentezi Konusundaki Teknolojik Pedagogik Alan Bilgisi* . Yüksek lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü .
- Doğanay, A. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. C. Öztürk ve D. Dilek(Ed.). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Domaç, G. G. (2011). *Biyoloji Eğitiminde Toplumbilimsel Konuların Öğretilmesinde Argümantasyon Tabanlı Öğrenme Sürecini Etkisi* . Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü .
- Driver, R., Newton, P., & Osborne, J. (2000). Establishing the norms of scientific argumentation in classrooms. *Science Education*, 84(3). 287-312.
- Ekiçi, M. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Epistemolojik İnançları İle Öğretim Stilleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekiz, D. (2006). *Öğretmen eğitimi ve öğretimde yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayınevi .

- Engle, S. E., & Ochoa, A. S. (1988). *Education for democratic citizenship: Decision making in the social studies*. New York : Teachers College Press.
- Erduran, S., Simon, S., & Osborne, J. (2004). TAPping into Argumentation: Developments in the application of Toulmin's Argument Pattern for studying science discourse. *Science Education*, 88(6) 915-933.
- Ervan, S. N. (2015). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Argümantasyon Tabanlı Bilim Öğrenme Sürecinde Büyük Grup Çalışmalarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Üniversitesi .
- Eryılmaz, Ö. (2015). *Sosyal Bilgiler Dersinde Güncel Olaylardan Yararlanmanın Öğrencilerin Sosyal Problemlere Duyarlılıklarına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü .
- Goodnight, G. T. (2006). Arguing on the Toulmin Model: New Essays in Argument Analysis and Evaluation. D. Hitchcock, & B. V. (Eds.) içinde, *Complex Cases and Legitimation Inference: Extending the Toulmin Model to Deliberative Argument in Controversy* Arguing on the Toulmin Model (s. 40-47). The Netherlands: Springer.
- Gordon, T., & Walton, D. (2009). Legal Reasoning with Argumentation Schemes. *12th International Conference on Artificial Intelligence and Law* (s. 137-146). New York: Association for Computing Machinery.
- Güler, Ç. (2016). *Fen Laboratuvarı Derslerinde Kullanılan Argümantasyon Tabanlı Bilim Öğrenme Yaklaşımının Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Akademik Başarılarına Etkisi ve Yaklaşım Hakkındaki Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hand, B., Prain, V., & Wallace, C. (2002). Influences of Writing Tasks on Students' Answers to Recall and Higher-Level Test Questions. *Science Education*, 32(1). 19-34.
- Hasançelebi, F. Y., & Günel, M. (2013). Argümantasyon Tabanlı Bilim Öğrenme Yaklaşımının Dezavantajlı Öğrencilerin Fen Bilgisi Başarılarına Etkisi. *Elementary Education Online*, 12(4). 1056-1073.
- Hudson, R. A. (2010). *Statistical Argumentation in Project-Based Learning Environments*, Ph.D. Dissertation. ABD: Indiana University Bloomington.

- İbrahimoglu, Z. (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretmeni Olmak: Neden ve Nasıl*. ITEAC Tam Metin Bildiriler Kitabı. 69-75.
- İçen, M. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Epistemolojik İnançlarının Sınıf İçi Uyguladıkları Öğretim Stratejileri İle İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan: Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İçli, G. (2021). *Öğretmen Adaylarının Pedagojik- Epistemolojik İnanç Sistemleri İle Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi Yapılarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul : İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Jimenez-Aleixandre, M. P., & Erduran, S. (2007). Argumentation in Science Education. M. P. Jimenez-Aleixandre, & S. Erduran içinde, *Science Education Research and Practice in Europe* (s. 253-289). Dordrecht: Springer.
- Jonessen, D. H., & Kim, B. (2010). Arguing to Learn and Learning to Argue: Design Justifications and Guidelines. *Education Technology Research & Development*, 58(4). 441-455.
- Kalemkuş, J., Bayraktar, Ş., & Çiftçi, S. (2019). Eğitimde Sosyal, Zihinsel ve Sözlü-Yazılı Bir Aktivite: Argümantasyon. *Turkish Studies*, 14(4). 2449-2467.
- Karakaş, H. (2022). Argümantasyon Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları*, 1(1). 1-9.
- Karışan, D. (2011). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının İklim Değişiminin Dünyamıza Etkileri Konusundaki Yazılı Argümantasyon Yeteneklerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, F. (2021). *Sosyal Bilgiler Dersinde Tartışma Tekniklerinin Akademik Başarıya Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, İ. (2022). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Keşif Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimine İlişkin İnanç ve Deneyimleri*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Kaya, O. N., & Kılıç, Z. (2008). Etkin Bir Fen Öğretimi İçin Trtışmacı Söylev. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(9). 89-100.
- Khader, F. (2012). *Teachers' Pedagogical Beliefs and Actual Classroom Practices in Social Studies Instruction*.
- Kırçıçek, H. (2019). *Biyoloji Laboratuvarı Dersinde Kullanılan Argümantasyon Tabanlı Bilim Öğrenme Yaklaşımının Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Özyeterliliklerine Tutumlarına ve Argüman Kalitelerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Koray, Ö. (2006). Fen ve Teknoloji Öğretimi . Ö. Taşkın, & Ö. Koray içinde, *Fen ve Teknoloji Öğretimi* (s. 180-210). İstanbul : Lisans Yayıncılık .
- Kösemen, S. (2012). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Epistemolojik İnançları Bağlamında Değerlendirilmesi*.Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuhn, D. (2009). Teaching and Learning Science as Argument. *Science Education*, 94(5). 810 - 824.
- Kuhn, D., & Udell, W. (2003). The Development of Argument Skills. *Child Devalopment*, 74(5). 1245-1260.
- Kuhn, D., Wang, Y., & Li, H. (2010). Why Argue? Developing Understanding of the Purposes and Values of Argumentive Discourse. *Discourse Processes* , 48(1). 26-49.
- Kutluca, A. Y. (2016). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Sosyobilimsel Argümantasyon Kaliteleri İle Bilimin Doğası Anlayışları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yüksek Lisan Tezi. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü .
- Larson, B. E. (1997). Social Studies Teachers Conceptions of Dissucion: A Grounded Theory Study, *Theory Research in Social Education*. 25(2). 113-136 .
- MEB. (2018). *Soyal Bilgiler Dersi Eğitim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara: Meb Yayıncılık .
- Mirzeoğlu, A. D., & Özcan, G. (2019). Sınıf İçi ve Sınıf Dışı Öğretim Teknikleri. S. Çelenk içinde, *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (s. 161-205). Ankara : Pegem Akademi.

- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017-1054.
- Nussbaum, M. (2011). Argumentation, Dialogue Theory, and Probability Modeling: Alternative Frameworks for Argumentation Research in Education. *Educational Psychologist*, 46(2), 84-106.
- Odabaşı, H. (2013). Teknopedagojik Eğitim Modeli. I. K. Yurdakul içinde, *Teknopedagojik Eğitime dayalı Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı* (s. 55). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Okumuş, S. (2012). *Maddenin Halleri ve Isı Ünitesinin Bilimsel Tartışma (Argümantasyon) Modeli ile Öğretiminin Öğrenci Başarısına ve Anlama Düzeylerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ortakuz, Y. (2006). *Araştırmaya dayalı öğrenmenin öğrencilerin fen-teknoloji-toplum-çevre ilişkisini kurmasına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul : Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü .
- Öner, D. (2010). Öğretmenin Bilgisi Özel bir Bilgi midir? Öğretmek İçin Gereken Bilgiye Kuramsal Bir Bakış . *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 27(2). 24-32.
- Özcan, N. Y. (2019). *Argümantasyon Temelli Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarı, Tutum ve Eleştirel Düşünme Becerisine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcan, N. Y. (2019). *Argümantasyon Temelli Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarı, Tutum ve Eleştirel Düşünme Becerisine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, O. (2015). Sınıf Öğretmen Adaylarının Kalıtsal Benzerlik ve Farklılıklarla İlgili Argümanları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(143). 143-144.
- Özkara, D. (2011). *Basınç Konusunun Sekizinci Sınıf Öğrencilerine Bilimsel Argümantasyona Dayalı Etkinlikler İle Öğretilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özmen, H., & Karamustafaoğlu, O. (2019). *Eğitimde Araştırma Yöntemleri* . Ankara: Pegem Akademi .

- Öztürk, C. (2006). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* . Ankara : Pegem A Yayıncılık .
- Öztürk, M. (2013). *Argümantasyonun Kavramsal Anlamaya, Tartışmacı Tutum ve Özyeterlik İnancına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öztürk, M. (2013). *Argümantasyonun Kavramsal Anlamaya, Tartışma Tutum ve Özyeterlik İnancına Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Park, J. Y., & Kim, H. B. (2012). Theoretical Considerations on Analytical Framework Design for the Interactions between Participants in Group Argumentation on Socio-Scientific Issues. *Journal of The Korean Association For Science Education* , 32(4). 604-624.
- Richardson, V. (1996). The role of attitudes and beliefs in learning to teach. J. Sikula içinde, *Handbook of Research on Teacher Education* (s. 102-119). New York.
- Sampson, V., & Gleim, L. (2009). Argument-Driven Inquiry to Promote the Understanding of Important Concepts & Practices in Biology. *The American Biology Teacher*, 71(8). 465-472.
- Sarıkaya, T., & Khorshid, L. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Schwarz, B. B., Neuman, Y., Gil, J., & Ilya, M. (2002). Construction of collective and individual knowledge in argumentative activity. *Journal of the Learning Sciences*. *Journal of the Learning Sciences*, 12(2), 219-256.
- Sertaş, F. (2019). *Sosyal Bilgiler Eğitiminde Bilim Teknoloji ve Toplum Ünitesinin Öğretiminde Argümantasyon Tabanlı Öğrenme Sürecini Etkisi* . Yüksek Lisans TeziAntalya: Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for Ensuring Trustworthiness in Qualitative Research Projects. *Education for Information*, 22(2), 63-75.
- Shulman, L. S. (1986). Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4-14.

- Shulman, L. S. (1988). A union of insufficiencies: Strategies for teacher assessment in a period of educational reform. *Journal of Research in Science Teaching*, 35(6). 673-695.
- TDK. (2020). *Okullar İçin Türkçe Sözlük* . Ankara: TDK Yayınları .
- Tokdemir, M. A. (2013). *Ortaöğretim Tarih Dersinin Öğretiminde Tartışma Yöntemine İlişkin Öğretmenlerin Görüş ve Uygulamaları(Ankara İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi*. Ankara : Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü .
- Torun, F. (2015). *Sosyal Bilgiler Dersinde Argümantasyon temelli Öğretim ve Karar Verme Becerisi Arasındaki İlişki Düzeyi*. Dokora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Toulmin, S. E. (2003). *The Uses of Argument*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Tuncel, G. (2004). Öğretmenlerin Kendi Eğitim Felsefelerini İnşa Etmeleri Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(10). 223-242.
- Tümay, H., & Köseoğlu, F. (2011). Kimya Öğretmen Adaylarının Argümantasyon Odaklı Öğretim Konusunda Anlayışlarının Geliştirilmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 8(3). 105-119.
- Türk, G. E. (2017). *Argümantasyon Destekli Probleme Dayalı Öğrenme Uygulamalarının Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Asit Bazlarve Gazlar Konusundaki Başarılarına Etkisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü .
- Türkmenoğlu, M., & Çopur, E. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Argümantasyona İlişkin Görüşlerinin ve Argüman Oluşturma Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi* , (1), 29-42.
- Türnüklü, A. (2001). Eğitim Bilim Alanında Aynı Araştırma Sorusunu Yanıtlamak İçin Farklı Araştırma Tekniklerinin Birlikte Kullanılması. *Eğitim ve Bilim*, 26(120). 8-13.
- Walton, D. N. (2001). Abductive, presumptive and plausible arguments. *Informal Logic*, 21(2), 141-169.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* . Ankara: Seçkin Yayıncılık .

- Yıldırım, H. E. (2013). *Sınıf ortamında argümantasyona dayalı öğrenme ortamının değerlendirilmesi: Deneyimli kimya öğretmenleri ile kimya öğretmen adaylarına ilişkin durum çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, H. E., & Nakiboğlu, C. (2013). Kimya Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarının Argümantasyona Dayalı Kimya Derslerinin Hazırlığı ve Uygulanması İle İlgili Görüşleri. *Türk Fen Eğitimi Dergisi* , 10(3).186-199.
- Yılmaz, K., & Benzer, S. (2020). Öğretmenlerin Argümantasyona Yönelik Görüşleri . *Anadolu Öğretmen Dergisi*, 4(1), 44-60.
- Yılmaztürk, M. R. (2020). *Fen Alanında Robotik Kodlama Kullanılarak Gerçekleştirilen Projelerin, Öğretmen Adaylarının Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi Tutumlarına Etkisi* . Yüksek Lisans Tezi. Burdur: Burdur Mehmet Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü .
- Yordamlı, D. (2020). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Episteolojik İnançları ve Bilgi Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi . Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü .
- Yore, L., Bisanz, G. L., & Hand, B. M. (2010). Examining the literacy component of science literacy: 25 years of language arts and science research. *International Journal of Science Education*, 25(6). 689-725.
- Zohar, A., & Nemet, F. (2002). Fostering students' knowledge and argumentation skills through dilemmas in human genetics. *Journal of Research in Science* , 39, 35-62.

EKLER

EK 1.

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Ayşe KILIÇ		
E-postası/Web Sayfası			
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Uzmanlık Alanı	Sosyal Bilgiler		
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	Ege Üniversitesi	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	2015-2019
Tez Başlığı	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Argümantasyon Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimine ilişkin İnanç ve Deneyimleri		
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Banu ÇULHA ÖZBAŞ		
Akademik Eserler			
(Makale, kitap, kitap bölümü, bildiri, poster, sergi, konser vb. eserlerden kaynakça yazım kurallarına göre en fazla 10 eser yazılmalıdır.) Tezden üretilen yayınlar * ile işaretlenmelidir.			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			

EK 2. Uygulama İzinleri

GÖNÜLLÜ KATILIMCI ONAM FORMU

Ayşe KILIÇ tarafından yürütülen “ **Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Argümantasyon Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimine İlişkin İnanç ve Deneyimleri** başlıklı araştırmaya davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz sorabilirsiniz. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkında sahipsiz. Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen formlardaki soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

- Araştırmanın Amacı: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretime ilişkin deneyimlerinin ne olduğu, inançlarının nasıl şekillendiği ve bunların sınıf içi uygulamalara nasıl yansıyor yansıtılmadığının incelenmesi bu çalışmanın amacını oluşturmuştur.
- Araştırmanın Nedeni: ☐ Bilimsel araştırma ☒ Tez çalışması
- Araştırmanın Öngörülen Süresi: Ocak- Haziran 2022
- Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı:20-25

Çalışmaya Katılım Onayı:

“Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce gönüllüye / katılımcıya verilmesi gereken bilgileri gösteren Aydınlatılmış Onam Formu adlı metni kendi anadilimde okudum ya da bana okunmasını sağladım. Bu bilgilerin içeriği ve anlamı, yazılı ve sözlü olarak açıklandı. Aklıma gelen bütün soruları sorma olanağı tanındı ve sorularıma doyurucu cevaplar aldım. Çalışmaya katılmadığım ya da katıldıktan sonra çekildiğim durumda, hiçbir yasal hakkımdan vazgeçmiş olmayacağım. Bu koşullarla, söz konusu araştırmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum. Bu metnin imzalı bir kopyasını aldım.”

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

(Varsa) Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin;

Veli veya Vasisinin (kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

Not: Bu form, iki nüsha halinde düzenlenir. Bu nüshalardan biri imza karşılığında gönüllü kişiye verilir, diğeri araştırmacı tarafından saklanır.

EK 3.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Giriş

Araştırmamıza gönüllü olarak katılmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederim.

Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin argümantasyon temelli öğretime ilişkin görüş ve deneyimlerinin neler olduğunu araştırmaktır.

Bizim için özellikle önemli olan sizin görüşleriniz. Bu sorular sizin bir alandaki bilginizi yoklayacak nitelikte değildir. Sorularımızın tek bir cevabı da yoktur.

Görüşmelerimiz izniniz olursa kaydetmek istiyorum. Bu görüşmeden elde edilecek tüm veriler güvenli bilgisayar ortamında saklanacak. Bu klasöre başkalarının erişimini engellenecektir. Sizlerin gerçek adlarınız ya da sizin kim olduğunuzu belli edecek hiçbir bilgi çalışmamda yer almayacaktır.

Görüşmemiz sizi tanımamı sağlayacak sorularla başlayacaktır

Kaç yaşındasınız?

Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz?

Hangi sınıfları okuttunuz?

Nerelerde öğretmenlik yaptınız?

Nerden mezun oldunuz?

Kendi sosyal bilgiler öğrenme deneyimleriniz

- 1- İlkokul ortaokul yıllarınızda nasıl bir sosyal bilgiler dersi hatırlıyorsunuz dersleriniz genel olarak nasıl geçiyordu?
- 2- Eğitim hayatınız boyunca unutamadığınız, sizi çok etkileyen bir sosyal bilgiler dersi var mı? Biraz anlatır mısınız?
- 3- Eğitim hayatınız boyunca sosyal bilgiler öğretmenleriniz genel olarak hangi yöntem ve teknikleri uyguluyordu? Sınıfın derse katılımı nasıldı?
- 4- Siz sosyal bilgiler öğretmeni olmaya nasıl karar verdiniz? Bu kararı vermede etkili olan faktörler nelerdi?

Sosyal bilgiler öğretime yönelik inançları

- 5- Öğrencileriniz ya da velileriniz size neden sosyal bilgiler öğreniyoruz diye sorsalar onlara ne cevap verirsiniz?
- 6- Sosyal bilgiler dersinin en önemli konusu sizce nedir? Bu konu programdan çıkarılsa sosyal bilgiler dersi olmaz diyeceğiniz bir konu var mı?
- 7- Sizce bu konunun öğretilmesi için en uygun yöntem teknik nedir neden?
- 8- 40 dakikalık bir dersiniz nasıl geçiyor? Biri sınıfınızı gözlemeye gelse nelerle karşılaşır? Tipik bir dersiniz nasıl geçiyor?
- 9- Geçmişte yaptığınız dersleri de göz önüne aldığınızda motivasyonunuzun arttığı, bu ders çok etkili oldu diye düşündüğünüz bir ders oldu mu? Bu dersi diğer derslerden ayıran durumlar nelerdi?
- 10- Sizce öğrenciler sosyal bilgiler dersi hakkında ne düşünüyorlar? Bu dersi sevip sevmemenin dışında ne tip beceriler kazanıyorlar?

Sosyal bilim olarak sosyal bilgiler hakkındaki inançları

- 11- Bir sosyal bilimci denilince aklınıza ilk kim geliyor? Bu kişi sizce nasıl araştırma yapıyor nasıl bilgi üretiyor? Sizce sosyal bilimcileri diğeri disiplinlerden ayıran beceriler neler olabilir?
- 12- Sosyal bilimcilerin ürettikleri bilgilerin sosyal bilgiler ders içeriğine yansıdığını düşünüyor musunuz? Örnekler vererek açıkla mısınız?
- 13- Sizce öğrencilere ders kitaplarında sosyal bilgiler derslerinde bu bilgilere nasıl ulaşıldığı anlatılmalı mı?
- 14- Sosyal bilimciler aynı konuda çalışsalar bile farklı sonuçlara ulaşabiliyorlar? Sizce bunun sebepleri neler olabilir?

Argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimine ilişkin inançları

- 15- Argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimini duydunuz mu?
- 16- Lisans sürecinizde Argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimine ilişkin ders planları hazırladınız mı?
- 17- İncelemiş olduğunuz örnek ders planlarına bakıldığında sizce bu yöntem her sınıf ortamında uygulanabilir mi? Neden?
- 18- İncelemiş olduğunuz örnek ders planlarına bakıldığında sizce bu yöntem her okul ortamında uygulanabilir mi? Neden?
- 19- Yine incelemiş olduğunuz örnek ders planlarına bakıldığında bu yöntem her öğrenciye uygun olabilir mi? Neden?
- 20- Bu yöntemin uygulanmasında velilerin tepkileri neler olabilir?
- 21- Sizce Argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimine uygun olarak işlenmiş bir ders sonunda öğrencilere hangi beceriler kazandırılabilir?
- 22- İncelemiş olduğunuz örnek ders planlarına bakıldığında her öğretmen bu yöntemi uygulayabilir mi? Sizce bu yöntemi uygulamak için öğretmenlerin hangi becerilere sahip olması gerekir?
- 23- Sizce Argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimine uygun olarak işlenmiş bir dersin sınıf yönetimi açısından olumlu veya olumsuz yönleri nasıl olabilir?
- 24- Argümantasyon temelli sosyal bilgiler öğretimine uygun olarak işlenmiş bir dersin öğrenci açısından olumlu veya olumsuz yönleri neler olabilir?
- 25- Kendi sınıfınızda uygular mısınız? Uygulamaz mısınız? Neden?

Görüşme sorularım bu kadar araştırmama katkınız için çok teşekkür ederim. Sizin bana sormak istediğiniz bir şey var mı?

Tekrar teşekkür ederim.

EK 4.**Ders Planları****Ders Planı 1**

Ders : Sosyal bilgiler

Sınıf : 6. sınıf

Konu : Hak,Özgürlük,Sorumluluk

Süre : 40+40+40

Kazanım: SB.6.1.5. Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur.

GİRİŞ

Haklarımız konusunu içeren afiş ile sınıfa girilir ve öğrenciler selamlanır. Afiş tahtaya asılarak öğrencilerin ilgileri artırılır. Ardından hak, özgürlük ve sorumluluk kavramlarını açıklamaları istenir. Söz hakkı alan öğrenciler dinlenir ve ön bilgileri yoklanır. Daha sonra bu üç kavram arasında nasıl bir ilişki olabilir? Sorusu sorularak tartışmaları sağlanır.

KEŞFETME

Öğrencilerin haklarımız, özgürlüklerimiz ve bununla birlikte sorumluluklarımız konusunun günlük hayatta ne kadar önemli olduğunu fark etmeleri için öğrencilere argümantasyon temelli öğrenme yaklaşımlarından biri olan “Hikayelerle Teorilerimizi Yarıştıralım” etkinliğini(1.1) yapmaları istenir. Hikayeyi okuduktan sonra öğrencilerden gruplara ayrılımları ve hikayeyi yorumlamaları istenir. Ardından konu ile ilgili Ek’te yer alan soruları cevaplamaları sağlanır.

AÇIKLAMA

Açıklama aşamasında giriş ve keşfetme aşamasındaki kavramlar çocuklara sorulur ve alınan cevaplar doğrultusunda anlaşılmayan kavramlar detaylı bir şekilde açıklanır. Haklarımızı bilmenin günlük yaşamda ne kadar önemli olduğu, özgürlüğün ne anlama geldiği, haklarımızla birlikte sorumluluklarımızın da bilincinde olup yerine getirmemizin önemi vurgulanır.

DERİNLEŞTİRME

Öğrencilerin Hak, Özgürlük ve sorumluluk arasındaki ilişkiyi ve bu kavramların hayatımızdaki yeri ve önemini fark etmeleri için “Karikatürlerle Yarışan Teoriler” etkinliği;(1.2) yaptırılarak karikatürleri incelemeleri, yorumlamaları ve Ek’te yer alan ilgili soruları cevaplamaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Konunun anlaşılıp anlaşılmadığının belirlenmesi, eksik kalan yerlerin tamamlanması ve öz değerlendirme yapmaları için ifadeler Tablosu etkinliğini(1.3) cevaplamaları istenir.

“Hikayelerle Teorilerimizi Yarıştıralım “etkinliği(1.1)

Kerem o sabah yeni bir güne uyanmanın heyecanıyla yatağından kalktı. Her gün yaptığı gibi elini yüzünü yıkayıp kahvaltısını yaptı. Daha sonra hazırlanıp okula gitmek için yola koyuldu. Okula giderken yolda biriken ve yavaş yavaş küçük bir tepe haline gelen çöp yığınlarını gördü. Bu çöp yığınları hemen hemen her yerde vardı. Okula gittiğinde arkadaşları ve öğretmenine okula gelirken gördüklerinden bahsetti ve durumun olası sonuçlarını birlikte tartıştılar. Okul bittikten sonra Kerem mahalleye geldiğinde mahallelinin toplanıp soruna çözüm aradıklarını gördü. Kerem heyecanla gidip fikrini söyledi. Eğer devletimize dilekçe yazarsak sorunun çözülebileceğini en fazla 30 gün içerisinde geri dönüş yapılabileceğini tüm bunları sosyal bilgiler dersinde öğrendiğini açıkladı. Mahallenin ileri gelenlerinden Ahmet amca keremin söylediklerine katılmadığını belirtti. Yetkililere birçok dilekçe yazıldığını ve bu dilekçeyi okumaya zamanlarının olmayacağını belirtti. Kimileri keremi desteklerken kimileri de Ahmet Bey’i destekledi. Akşama tekrar durumla ilgili ne yapacaklarına dair karar vermek için meydana toplanma kararı aldılar.

“Hikayelerle Teorilerimizi Yarıştıralım” etkinliği(1.1)

Karar 1: Ahmet Bey’i destekler dilekçe yazmam.

Karar 2: Kerem’i destekler dilekçe yazarım.

Kararım

.....

Kararımı destekleyen verilerim:
 (nedenler)

.....

Hangi verilerin kararına yönelik gerekçelerini çoğu zaman destekler?

.....

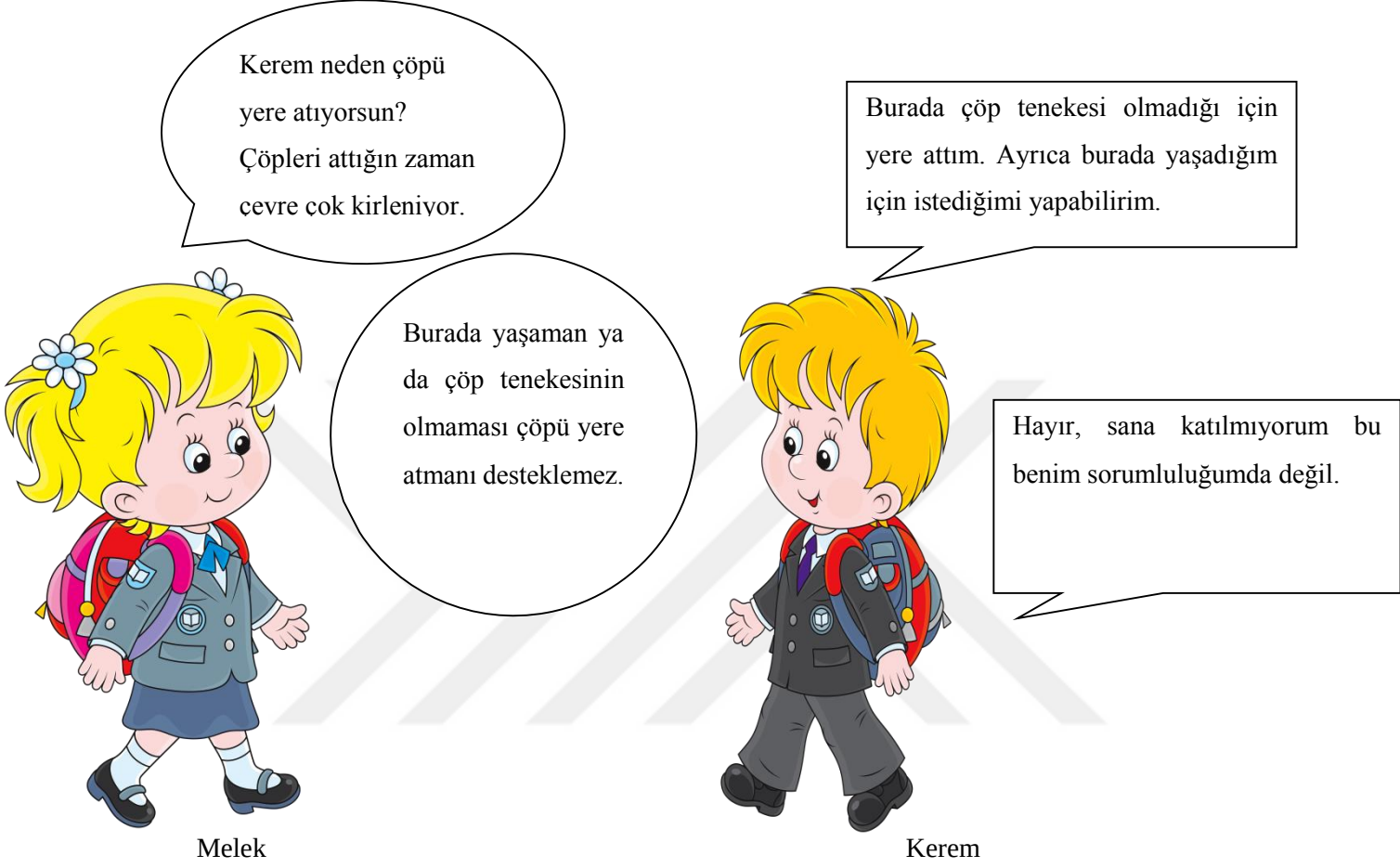
Hangi veriler gerekçemi bazen çürütebilir?

.....

Tüm bu sonuçlardan hareketle son kararım.....

.....

“Karikatürlerle Yarışan Teoriler” etkinliği;(1.2)

“Karikatürlerle Yarışan Teoriler” etkinliği;(1.2)

1.Kavram karikatüründe neleri gözlemledin?

2.Kavram karikatüründeki hangi öğrenci görüşüne katılıyorsun?

Neden?

3.Kavram karikatüründe katıldığım iddiayı nasıl kanıtlarsın?

4.Sizin fikrinize karşı olan iddia hangisidir? Neden?

5.Grup tartışmasından sonra iddian değişti mi?

Evet, çünkü:

Hayır, çünkü:

İfadeler Tablosu etkinliği(1.3)

Aşağıda verilen ifadeleri dikkatlice okuyarak doğru veya yanlış olarak belirtiniz ve neden böyle düşündüğünüzü açıklayınız.

İfade	Doğru	Yanlış	Neden böyle düşünüyorum?
Özgür insan istediği her şeyi yapabilir.			
Kişilere verilen yetkilere genel olarak hak denir.			
Farklılıklara saygı göstermeliyiz.			
Çocuk işçi çalıştırmak yasalarca yasaktır.			
Eğitim hakkı en temel haklarımızdan birisidir.			
Haklarımız olduğu gibi sorumluluklarımız da vardır.			
Bir kimse başka birinin fotoğrafını izin almadan çekebilir.			

Ders Planı 2

Ders : Sosyal bilgiler

Sınıf : 7. sınıf

Konu : İletişim ve insan ilişkileri

Süre : 40+40+40

Kazanım: SB.7.1.1. İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular.

GİRİŞ

Çocuklara hiç selam vermeden sınıfa girilir ve öğrencilerin dikkati çekilir. Ardından bu şekilde bir davranışın iletişimi nasıl etkileyebileceği sorulur. Söz hakkı alan öğrenciler dinlenir ve ön bilgileri yoklanır.

KEŞFETME

Öğrencilerin iletişim konusunun günlük hayatta ne kadar önemli olduğunu fark etmeleri için öğrencilere iletişimle ilgili görseller gösterilir. Görsellerde vurgulanan durumlar hep birlikte tartışılır her çocuğun katılması sağlanır. Ardından tahtaya iletişim yazılarak beyin fırtınası tekniği uygulanır ve çocuklardan akıllarına gelenleri söylemeleri istenir. Daha sonra etkili bir iletişim sağlamak için neler yapabileceğimiz sorulur ve söz hakkı almak isteyen öğrenciler dinlenir.

AÇIKLAMA

Açıklama, giriş ve keşfetme aşamasında öğrencilerin kavramaları gereken bilgiler sorulur ve eksik olan bilgiler öğrencilere detaylı bir şekilde açıklanır. Sağlıklı bir iletişim kurabilmemiz için neler yapmamız gerektiği örnekler üzerinden vurgulanır.

DERİNLEŞTİRME

Öğrencilerin sağlıklı bir iletişim kurmanın hayatımızdaki yeri ve önemini fark etmeleri için “Karikatürlerle Yarışan Teoriler” etkinliği;(1.1) yaptırılarak karikatürleri incelemeleri, yorumlamaları ve ek’te yer alan ilgili soruları cevaplamaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Konunun anlaşılıp anlaşılmadığının belirlenmesi ve eksik kalan yerlerin tamamlanması için ifadeler Tablosu etkinliğini(1.2) cevaplamaları istenir.

“Karikatürlerle Yarışan Teoriler” etkinliği;(1.1)

Kerem yine mi
geldin seni
oyunumda

Ben özgür bir
bireyim ve
istediğimi
söyleyebilirim.

Selim neden böyle
konuşuyorsun? Ben de sizinle
 oynamak istiyorum.

Böyle konuştuğunda kendimi
kötü hissediyorum. Özgür olman
bana böyle davranmanı
gerektirmez.

“Karikatürlerle Yarışan Teoriler” etkinliği;(1.2)

1.Kavram karikatüründe neleri gözlemledin?

2.Kavram karikatüründeki hangi öğrenci görüşüne katılıyorsun?

Neden?

3.Kavram karikatüründe katıldığım iddiayı nasıl kanıtlarsın?

4.Sizin fikrinize karşı olan iddia hangisidir? Neden?

5.Grup tartışmasından sonra iddian değişti mi?

Evet, çünkü:

Hayır, çünkü:

İfadeler Tablosu etkinliği(1.3)

Aşağıda verilen ifadeleri dikkatlice okuyarak doğru veya yanlış olarak belirtiniz ve neden böyle düşündüğünüzü açıklayınız.

İfade	Doğru	Yanlış	Neden böyle düşünüyorum?
İletişim sadece sözlü olarak yapılır.			
İletişim kurarken tekdüze bir ses tonu kullanmalıyız.			
Olumlu bir iletişim için göz teması kurmalıyız.			
Ben dili iletişimi olumlu etkiler.			
Etkili bir iletişim için dinlemek yerine daha çok konuşmalıyız.			
Sağlıklı bir iletişim kurabilmek için iletişimin tüm öğelerini kullanmalıyız.			
El-kol, ayak- bacak ve baş hareketlerimiz mimik olarak adlandırılır.			

